

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Political & Social

Rapport

Onderwijsmeter 2008

Suzanne Plantinga | Maartje van Diepen
Raoul Schildmeijer | Michiel van Bruxvoort

F1503 | juni-juli 2008

Inhoud

1	Inleiding	1
<hr/>		
2	Onderzoeksomschrijving	3
2.1	Opzet en uitvoering van het onderzoek	3
2.1.1	Steekproefkader en steekproef	3
2.1.2	Methode van dataverzameling	3
2.1.3	Respons	4
2.1.4	De vragenlijst	4
2.1.5	De rapportage	6
2.2	Analyses	6
<hr/>		
3	Beschouwing Onderwijsmeter 2008	7
<hr/>		
4	Algemeen beeld: hoe denken burgers over het onderwijs?	11
4.1	Samenvatting	11
4.2	Belang van het onderwijs	12
4.2.1	Ook zonder diploma's kun je het ver brengen in de maatschappij	13
4.2.2	Bereidheid om meer belasting te betalen voor verbetering van het	13
4.2.3	Mate waarin burgers op de hoogte zijn van het onderwijs	15
4.3	Beoordeling van het onderwijs	16
4.3.1	Rapportcijfers kwaliteit onderwijs	16
4.3.2	Rapportcijfers kwaliteit leraren	18
4.4	Welke kant gaat het op met het onderwijs?	19
4.5	Succesfactoren en zorgpunten	20
4.5.1	Succesfactoren (spontaan)	20
4.5.2	Zorgpunten (spontaan)	25
4.6	Programmaonderdelen	29
4.6.1	Basisonderwijs	29
4.6.2	Voortgezet onderwijs	31
4.6.3	Middelbaar beroepsonderwijs	32
4.6.4	Hoger onderwijs	33
4.7	Beoordeling kwaliteit lesprogramma	34
4.8	Grote en kleine scholen	35
<hr/>		
5	Ouders over de school van hun kind	37
5.1	Samenvatting	37
5.2	De mate waarin ouders op de hoogte zijn	38
5.3	Betrokkenheid bij de school van het eigen kind	39

5.3.1	Proactieve houding van de school	40
5.3.2	Actieve betrokkenheid ouders	42
5.4	Kwaliteit en inhoud van het onderwijs van het kind	43
5.4.1	Rapportcijfers kwaliteit onderwijs kind	44
5.4.2	Rapportcijfers kwaliteit leraar van het kind	44
5.5	Beoordeling kwaliteit lesprogramma	45
5.5.2	Succesfactoren en zorgpunten (spontaan)	45
5.5.3	Beoordeling zorgpunten (geholpen)	49
5.5.4	Tevredenheid over aandachtsgebieden school	52
5.6	Organisatie van het onderwijs	58
5.6.1	Lesuitval	59
5.7	Ouderbetrokkenheid	61
5.8	Keuze van de school van het kind	62
<hr/>		
6	Leraarschap	63
6.1	Samenvatting	63
6.2	Waardering voor het beroep van leraar	64
6.3	De overweging om zelf leraar te worden	66
6.3.1	Waarom burgers niet overwegen om te kiezen voor het beroep van leraar	67
6.4	Kwaliteitsoordeel leraren	68
6.4.1	Kwaliteit leraren	73
6.4.2	Maatregelen om kwaliteit leraren te verhogen	74
6.4.3	Prestatiebeloning leraren	74
<hr/>		
7	Beroepsonderwijs en hoger onderwijs	77
7.1	Samenvatting	77
7.1.2	Spontane associaties bij de naam vmbo	77
7.2	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)	79
7.2.1	Mening over het vmbo	79
7.3	Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)	81
7.3.1	Spontane associaties met het mbo	81
7.3.2	Burgers met een middelbare beroepsopleiding	82
7.3.3	Mening over het mbo	83
7.4	Hoger onderwijs (hbo en wo)	87
7.4.1	Meningen over het hoger onderwijs	87
7.4.2	Burgers met een opleiding in het hoger onderwijs	90
7.4.3	Studiefinanciering	90
7.4.4	Werkdruk en studiefinanciering studenten	91
<hr/>		
8	Verantwoordelijkheden	93
8.1	Samenvatting	93
8.2	Verantwoordelijkheden volgens burgers	93
8.3	Verantwoordelijkheden volgens ouders	95
<hr/>		
9	Actuele onderwerpen	101

9.1	Taal	101
9.1.1	Eindtoets basisonderwijs	101
9.1.2	Basisvaardigheden (inclusief vastleggen door overheid)	101
9.1.3	Taalachterstand	101
9.2	Onderwijstijd en lesuitval	101
9.3	Maatschappelijke stage	102
9.4	Diversiteit op scholen	103
9.5	Gratis schoolboeken	103
9.6	Continuurooster	104

Bijlagen

1	Onderzoeksverantwoording
2	Verschillen tussen subgroepen
3	Antwoorden open vragen leerlingen
4	Tabellen

Inhoud figuren en tabellen

1	<i>Responstabel</i>	4
2	<i>Nieuwe vraag- en meetpunten Onderwijsmeter 2008</i>	5
3	<i>Ook zonder diploma's kun je het ver brengen in de maatschappij</i>	13
4	<i>Ik ben niet bereid meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs</i>	13
5	<i>In hoeverre bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school?</i>	15
6	<i>Rapportcijfers kwaliteit onderwijs</i>	16
7	<i>Rapportcijfers kwaliteit leraren</i>	18
8	<i>Welke kant gaat het op het met het onderwijs?</i>	19
9	<i>Wat gaat er momenteel goed in het basisonderwijs?</i>	21
10	<i>Wat gaat er momenteel goed in het voortgezet onderwijs?</i>	22
11	<i>Wat gaat er momenteel goed in het middelbaar beroepsonderwijs</i>	23
12	<i>Wat gaat er momenteel goed in het hoger onderwijs?</i>	24
13	<i>Wat is het grootste probleem waarmee het basisonderwijs geconfronteerd wordt?</i>	25
14	<i>Wat is het grootste probleem waarmee het voortgezet onderwijs geconfronteerd wordt?</i>	26
15	<i>Wat is het grootste probleem waarmee het middelbaar beroepsonderwijs geconfronteerd wordt?</i>	27
16	<i>Wat is het grootste probleem waarmee het hoger onderwijs geconfronteerd wordt?</i>	28
17	<i>Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het basisonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?</i>	29
18	<i>Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het voortgezet onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?</i>	31

19	Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het middelbaar beroepsonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?	32
20	Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het hoger onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?	33
21	Wat is volgens u beter: grote scholen of kleine scholen, of maakt het volgens u niet uit?	35
22	In hoeverre bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school?	38
23	Proactieve houding van de basisschool	40
24	Proactieve houding van de middelbare school	41
25	Actieve betrokkenheid ouders basisonderwijs	42
26	Actieve betrokkenheid ouders voortgezet onderwijs	43
27	Welk rapportcijfer geeft u de kwaliteit van de school van uw kind?	44
28	Welk rapportcijfer geeft u de kwaliteit van de leraar van uw kind?	44
29	Wat vindt u goed gaan in het basisonderwijs?	46
30	Wat vindt u goed gaan in het voortgezet onderwijs?	47
31	Wat is het grootste probleem waarmee het basisonderwijs geconfronteerd wordt?	48
32	Wat is het grootste probleem waarmee het voortgezet onderwijs geconfronteerd wordt?	49
33	Maakt u zich wel of geen zorgen over...	50
34	Maakt u zich wel of geen zorgen over...	51
35	Wordt er op de school van uw kind voldoende of onvoldoende aandacht besteed aan...?	53
36	Wordt er op de school van uw kind voldoende of onvoldoende aandacht besteed aan...?	54
37	Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het basisonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?	56
38	Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het voortgezet onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt?	57
39	Heeft uw kind wel eens met lesuitval te maken?	59
40	Hoe vaak heeft uw kind gemiddeld met lesuitval te maken? (gesteld aan 'ja' bij lesuitval)	60
41	Werkt er op de school van uw kind onderwijsondersteunend personeel?	61
42	Denkt u dat burgers veel of weinig waardering hebben voor het beroep van leraar?	64
43	Heeft u zelf veel of weinig waardering voor het beroep van leraar?	65
44	Stel, u bent op zoek naar een nieuwe baan. Op zich heeft u de juiste diploma's om leraar te worden in het <schooltype>. Zou u dan serieus overwegen leraar te worden?	66
45	Waarom overweegt u niet om leraar te worden?	67
46	Kwaliteitsoordeel leraren	68
47	Kwaliteitsoordeel leraren	69

48	<i>Kwaliteitsoordeel leraren</i>	70
49	<i>Kwaliteitsoordeel leraren</i>	71
50	<i>Kwaliteitsoordeel leraren</i>	72
51	<i>Kwaliteitsoordeel leraren</i>	73
52	<i>Waar denkt u aan als u aan het vmbo denkt?</i>	78
53	<i>Na het afronden van het vmbo ben je in staat een beroep uit te oefenen</i>	79
54	<i>Ik verwacht dat het vmbo een goede basis biedt voor vervolgopleidingen</i>	80
55	<i>Waar denkt u aan als u aan het mbo denkt?</i>	81
56	<i>Hoeveel procent van de beroepsbevolking heeft volgens u een middelbare beroepsopleiding gehad?</i>	82
57	<i>Het middelbaar beroepsonderwijs is aantrekkelijk door de combinatie van werken en leren</i>	83
58	<i>Om een goede baan te krijgen, is het middelbaar beroepsonderwijs een goede opleiding</i>	84
59	<i>Het middelbaar beroepsonderwijs biedt voldoende verplichte onderwijstijd aan</i>	85
60	<i>Mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven</i>	86
61	<i>Algemene stellingen over het hoger onderwijs</i>	87
62	<i>Studenten in het hoger onderwijs</i>	88
63	<i>De internationale positie van het hoger onderwijs</i>	89
64	<i>De studiefinanciering is in Nederland goed geregeld</i>	90
65	<i>Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken?</i>	94
66	<i>Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken?</i>	95
67	<i>Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken?</i>	97
68	<i>Responstabel</i>	110
69	<i>Minimale en maximale weegfactoren per subgroep</i>	112
70	<i>Minimale en maximale afwijkingen bij verschillende steekproefgroottes en betrouwbaarheidsniveau van 95%</i>	113

1 Inleiding

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap peilt met de Onderwijsmeter jaarlijks de mening over het onderwijs van de Nederlandse bevolking en van ouders van kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. De Onderwijsmeter 2008 is de tiende editie van dit opinieonderzoek.

Burgers zijn ondervraagd over het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs in zijn algemeenheid. Ouders zijn ondervraagd over de school van hun kind en het onderwijs dat kinderen daar volgen. We hebben ook dit jaar de mening van ouders en burgers gevraagd over belangrijke beleidskernpunten zoals de kwaliteit van onderwijs en leraren, programmaonderdelen van het onderwijs en over actuele thema's zoals lerarentekort, gratis schoolboeken, diversiteit op school en onderwijstijd.

Speciale aandacht is er dit jaar voor de belangrijkste doelgroep in het onderwijs: de leerlingen zelf. Omdat de Onderwijsmeter dit jaar voor de tiende maal wordt uitgevoerd, hebben we in deze editie ook leerlingen aan het woord gelaten. Opvallende uitspraken van leerlingen over wat er goed gaat op hun school en waar zij zich zorgen over maken, illustreren de resultaten van de Onderwijsmeter.

De Onderwijsmeter 2008 is uitgevoerd door TNS NIPO en TNS NIPO Consult. Aan het onderzoek hebben dit jaar nagenoeg 2000 respondenten meegewerkt, via een online of schriftelijke enquête. Het veldwerk vond plaats tussen 20 mei en 3 juni 2008. Een uitgebreide onderzoeksverantwoording volgt in de bijlagen. Vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is het onderzoek begeleid door Barbara Kuethe en Nicole Hack.

2 Onderzoeksomschrijving

Vanaf 1999 wordt jaarlijks, in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Onderwijsmeter uitgevoerd. De Onderwijsmeter heeft als doel het peilen van de mening van de Nederlandse bevolking over het onderwijs in Nederland. Het onderzoek wordt gehouden onder een representatieve groep burgers en ouders van kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Dit jaar zijn voor het eerst ook leerlingen ondervraagd.

2.1 Opzet en uitvoering van het onderzoek

De Onderwijsmeter is dit jaar voor de tiende maal uitgevoerd. De uitvoering en rapportage was in handen van TNS NIPO en TNS NIPO Consult.

De steekproef is dit jaar ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Wel is een aantal wijzigingen doorgevoerd in de inhoud van de vragenlijst. In deze paragraaf beschrijven we de onderzoeksopzet van de Onderwijsmeter 2008, inclusief de veranderingen ten opzichte van voorgaande jaren.

2.1.1 Steekproefkader en steekproef

De respondenten zijn afkomstig uit de TNS NIPObase. In deze database zitten ruim 200.000 personen die zich bereid hebben verklaard met enige regelmaat deel te nemen aan onderzoek van TNS NIPO, via verschillende methoden. De steekproef voor de Onderwijsmeter bestaat enerzijds uit burgers en anderzijds uit ouders. Burgers worden ondervraagd over het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs in het algemeen. De groep burgers is een representatieve groep op basis van enkele achtergrondkenmerken en bevat logischerwijs ook mensen met kinderen in een van deze onderwijstypen. De groep ouders bestaat uit ouders met kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Ouders hebben hoofdzakelijk vragen beantwoord over het onderwijs dat hun kind volgt. Tot slot zijn ook leerlingen uit het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs ondervraagd.

2.1.2 Methode van dataverzameling

Vanaf 1999 is het veldwerk voor de Onderwijsmeter door middel van telefonische enquêtes uitgevoerd. Vanwege de aard en lengte van de vragenlijst is in 2003 besloten over te stappen op een 'hybride design'. Dit is een onderzoeksopzet waarin meerdere veldwerkmethodes worden gecombineerd. De meeste respondenten zijn rechtstreeks benaderd via de online onderzoeksmethode CASI (Computer Assisted Self Interviewing), waarbij de respondenten vanaf hun eigen computer via software van TNS NIPO deelnemen aan het onderzoek. De dekking van computers met internet is in Nederland ongeveer 80%. Alleen online onderzoek zou dus niet volledig representatief zijn op dit punt. Daarom heeft 20% van de totale steekproef aan de Onderwijsmeter meegedaan via een schriftelijke vragenlijst. Dit waren ook daadwerkelijk mensen die niet in het bezit waren van

een computer. Deze respondenten zijn eerst telefonisch benaderd met het verzoek om deel te nemen aan de Onderwijsmeter en bij toezegging van de respondent is een schriftelijke vragenlijst opgestuurd. Van de in totaal 1978 respondenten heeft 19% de vragenlijst schriftelijk ingevuld, de andere 78% deed dit via internet. De leerlingen hebben de vragen allemaal online beantwoord. Het veldwerk heeft plaatsgevonden in mei 2008.

2.1.3 Respons

Na opschoning van het enquêtebestand bleven 1.978 respondenten over, die de vragenlijst van de Onderwijsmeter volledig invulden. De online enquête had een respons van rond de 80%, de schriftelijke versie had een respons van 47%.

1 | Responstabel

Doelgroep	Online	Schriftelijk	Totaal	%
Burgers over basisonderwijs	207	92	299	15
Burgers over voortgezet onderwijs	214	97	311	16
Burgers over middelbaar beroepsonderwijs	214	76	290	15
Burgers over hoger onderwijs	202	100	302	15
Ouders over basisonderwijs	386	6	392	20
Ouders over voortgezet onderwijs	382	2	384	19
Totaal	1605	373	1978	100
Leerlingen over basisonderwijs	63		63	
Leerlingen over voortgezet onderwijs	162		162	

Bron: TNS NIPO, 2008

2.1.4 De vragenlijst

Ook in 2008 is de nodige aandacht besteed aan het actualiseren van de vragenlijst. Ten opzichte van voorgaande jaren hebben enkele wijzigingen plaatsgevonden. Deze hebben vrijwel allemaal betrekking op actuele onderwerpen, beschreven in hoofdstuk 8. De nieuwe vragen zijn weergegeven in de volgende tabel. Vragen die zijn gehandhaafd, zijn zo veel mogelijk onveranderd om vergelijkingen met voorgaande jaren mogelijk te maken. Daar waar een vergelijking met voorgaande jaren niet meer mogelijk is, bijvoorbeeld doordat een antwoordschaal is aangepast of doordat de groep respondenten aan wie de vraag is voorgelegd, is gewijzigd, is dit aangegeven in de rapportage.

2 | Nieuwe vraag- en meetpunten Onderwijsmeter 2008

Meetpunten	Burgers				Ouders	
	PO	VO	MBO	HO	PO	VO
Zaken die scholen aan kinderen kunnen leren: maatschappelijke betrokkenheid		x				x
Zaken die scholen aan kinderen kunnen leren: Nederlandse taal en wiskunde		x				x
Zaken die instellingen in het hoger onderwijs aan studenten kunnen leren: studie- en beroepskeuze			x	x		
Rol/waarde van zaken die scholen aan kinderen kunnen leren	x	x	x	x	x	x
Stelling gratis schoolboeken	x	x	x	x	x	
Kwaliteit school: goed geventileerde klaslokalen					x	
Aspecten van belang bij keuze school voor kind					x	x
Uitsplitsing zorgpunten lokalen/lesruimtes en computers/meubilair					x	x
Stellingen niveauverschil leerlingen					x	
Voorkeur: lesuitval of niet volledig bevoegde leraar					x	x
Stelling onderwijstijd	x	x				
Stelling continuooster					x	
Diversiteit: acceptatieplicht, bestaansrecht Islamitische scholen					x	x
Diversiteit: verschillende culturen op school kind	x	x			x	
Stellingen basisvaardigheden/taalachterstand	x				x	
Personeelsbeleid leraren					x	
Stellingen beloning leraren	x	x	x			
Maatregelen kwaliteit leraren		x	x	x		
Maatschappelijke stage		x				x
Associaties MBO		x		x		x
Stelling opheffing MBO-opleidingen met slecht arbeidsmarktperspectief	x	x	x	x	x	x
Hoger onderwijs: stellingen kwaliteitsniveau's, concurrerende (studie)landen, internationale positie Nederland-studieland	x	x	x	x		
Stelling studiefinanciering	x		x	x		
Verantwoordelijkheden: vernieuwingen in het onderwijs	x	x	x	x	x	x

Verantwoordelijkheden: aantal lesuren	x	x	x	x	x	x
---------------------------------------	---	---	---	---	---	---

2.1.5 De rapportage

De rapportage van de Onderwijsmeter bestaat uit verschillende delen. De basisrapportage (hoofdstuk 4-9) gaat in op de onderzoeksuitkomsten van 2008, en waar mogelijk worden trendmatige resultaten weergegeven. De samenvatting maakt een 'beschouwing' van ontwikkelingen in het onderwijs en de mening daarover van burgers en ouders.

Al eerder is genoemd dat leerlingen in deze tiende editie van de Onderwijsmeter speciale aandacht krijgen. Tussen de uitkomsten van het onderzoek door worden citaten van leerlingen ter illustratie opgenomen.

2.2 Analyses

In de rapportage van de Onderwijsmeter 2008 hebben we daar waar mogelijk een vergelijking gemaakt tussen burgers en ouders met schoolgaande kinderen en tussen het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs. Tevens hebben we de resultaten van de meting van 2008 vergeleken met die van voorgaande jaren en specifiek met die van de meting van 2007. Ook hebben we voor het voortgezet onderwijs gekeken naar de verschillen tussen havo/vwo en vmbo. Het uitgangspunt is dat alleen significante verschillen worden vermeld.

Daarnaast is gekeken in hoeverre achtergrondkenmerken van invloed zijn op de gegeven antwoorden van ouders. Hiervoor zijn, daar waar relevant, de volgende kenmerken bekeken:

- welstandsniveau (op basis van inkomen);
- levensbeschouwing (wel of geen geloof);
- stedelijkheid (vier grote steden versus rest Nederland);
- ouders met kinderen op grote en kleine scholen.

In de bijlagen beschrijven we de belangrijkste verschillen binnen deze subgroepen. Zie voor de exacte definiëring van alle achtergrondkenmerken de bijlage Onderzoeksverantwoording.

3 Beschouwing Onderwijsmeter 2008

Jaarlijks opinieonderzoek

De Onderwijsmeter 2008 is een jubileumuitgave; de 10e editie. De Onderwijsmeter 2008 geeft antwoord op de vraag: Wat vindt de Nederlandse burger en ouder van het onderwijs? Resultaten van de Onderwijsmeter 2008 worden in een breder perspectief geplaatst. Er wordt ook teruggeblikt op de afgelopen jaren, zoals bijvoorbeeld naar de kwaliteitsoordelen van leraren en sectoren. Daarnaast is er is bijzondere aandacht besteed aan het verschil tussen de meningen van burgers en ouders.

Burgers geven het onderwijs een zes, ouders een zeven

Burgers waarderen de kwaliteit van het onderwijs met een zes, ouders geven het onderwijs een dikke zeven. Burgers waarderen het VMBO het laagst, zij geven hier een 5,9 voor. Het WO scoort bij hen het hoogst met een 6,8. Ouders waarderen de middelbare school met een 7,3 en de basisschool met een 7,5. Opvallend is dat, ondanks alle kritische publiciteit die het onderwijs heeft gekregen, de waardering voor het onderwijs wel stabiel is gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.

Burgers halen hun informatie met name uit de media en zijn lang niet altijd ervaringsdeskundige. Dit kan een verklaring zijn voor de matige waardering. Ouders oordelen vanuit hun directe ervaring met de school van hun kind. Ouders zijn tevreden over het onderwijs van hun kind. Er is volgens hen genoeg persoonlijke aandacht voor de kinderen. Daarnaast vinden ouders dat ze door de schoolleiding voldoende betrokken worden bij de school. De ouders zijn goed op de hoogte van wat er binnen een school reilt en zeilt. Ze weten ook waar ze terecht kunnen als ze klachten hebben. Volgens de ouders gaan hun kinderen met plezier naar school en voelen ze zich veilig.

Wat gaat er volgens burgers en ouders goed en waar maken ze zich zorgen om?

Wanneer we burgers en ouders vragen om spontaan een aantal succesfactoren en zorgpunten te noemen dan blijken ze wel erg veel verschillende onderwerpen naar voren te brengen.

Opvallend is dat wat mensen als succesfactor noemen soms ook als zorgpunt zien. Wanneer onderwerpen worden aangedragen die zowel een succesfactor als zorgpunt zijn, dan hebben zij dit onderwerp in ieder geval hoog op de agenda staan.

De grootste zorgpunten in het onderwijs zijn het lerarentekort, vakbekwaamheid van de leraren en lesuitval. Daarnaast wordt er volgens burgers en ouders te weinig aandacht besteed voor waarden en normen. Dit zijn ook de onderwerpen die we in de beschouwing bespreken. Burgers en ouders zijn met name tevreden over de persoonlijke begeleiding die het onderwijs biedt.

Meer aandacht voor waarden en normen

Waarden en normen verdienen volgens burgers veel meer aandacht dan onderwerpen als bijvoorbeeld ICT en culturele vorming. Het merendeel van de burgers vindt overigens wel dat de primaire verantwoordelijkheid van het aanleren van waarden en normen bij kinderen bij de ouders ligt. Ook ouders vinden het belangrijk dat het onderwijs meer aandacht besteedt aan waarden en normen. Het lijkt tegenstrijdig maar hun boodschap lijkt toch te zijn: “Het aanleren van waarden en normen bij onze kinderen is iets van ons allemaal. Wij kunnen dit niet alleen. Het onderwijs zal haar steentje moeten bijdragen.”

Basisvaardigheden blijven belangrijk

Burgers en ouders hechten veel belang aan het ontwikkelen van goede basisvaardigheden (rekenen, schrijven en lezen) bij kinderen. Zij willen in vergelijking met voorgaande jaren, veel meer aandacht voor basisvaardigheden in het basisonderwijs.

Idealiter zou hier al op jonge leeftijd in geïnvesteerd moeten worden. Ouders vinden namelijk dat we op tijd moeten signaleren of jonge kinderen taalachterstanden oplopen. Als een leerling de basisschool verlaat, dan is een verplichte Cito-toets een goede manier om te testen of een leerling de basisvaardigheden onder de knie heeft gekregen. Het signaal dat burgers lijken af te geven is: kinderen moeten ook iets kunnen als ze van school afkomen! De mening van burgers wijkt hier niet vanaf.

Imago van het vak leraarschap en de bereidheid zelf leraar te worden.

Volgens de burgers is de waardering van het leraarschap door Nederlanders laag. Burgers maken zich hier in vergelijking met voorgaande jaren veel meer zorgen om.

Burgers zelf hebben naar eigen zeggen wel veel waardering voor de taak die de leraar op zich neemt, maar vinden de leraar niet erg vakbekwaam. Een mogelijke verklaring voor de relatieve hoge waardering voor het leraarschap is dat de burgers waardering hebben voor de omstandigheden waarin een leraar moet werken.

Het leraarschap is niet erg populair onder de burgers. In vergelijking met voorgaande jaren zien we dat het vak steeds minder aantrekkelijk wordt voor burgers.

Burgers zeggen dat het vak niet aanluit op hun capaciteiten en dat de arbeidsomstandigheden van het leraarschap hen niet aanstaan.

Wat wordt er nu eigenlijk gezegd?

Wie de resultaten van de Onderwijsmeter 2008 nog eens goed op zich in laat werken kan een kanttekening plaatsen bij de boodschap die burgers en ouders ons geven.

Het lijkt alsof burgers en ouders willen zeggen: “Het onderwijs van mijn kind is goed, maar het onderwijs van ons land baart me zorgen.”

Het is opvallend dat zowel burgers als ouders veel van het onderwijs verwachten. Zij noemen spontaan een breed scala aan onderwerpen waar het onderwijs volgens hen aandacht aan zou moeten besteden.

Taal en rekenen vindt men belangrijk. Dat is een duidelijke uitkomst. Burgers en ouders vinden dat kinderen de basisvaardigheden goed moeten beheersen als ze de school verlaten. We kunnen alleen niet de conclusie trekken dat er met name aandacht voor taal en rekenen moet komen. Zij stellen niet alleen voorwaarden aan de resultaten die worden geboekt met betrekking tot de basisvaardigheden, maar realiseren zich dat de het huidige onderwijs meer moet bieden. Meer aandacht voor waarden en normen, sociale vaardigheden en omgangsvormen. Dit zijn onderwerpen die de huidige samenleving tegenwoordig hoog op haar agenda heeft staan. Het onderwijs speelt hier een niet te onderschatten rol in.

4 Algemeen beeld: hoe denken burgers over het onderwijs?

In dit hoofdstuk behandelen we het algemene beeld van het onderwijs. We gaan hier in op het beeld dat de burgers in het algemeen hebben. Ouders komen in hoofdstuk 4 aan bod.

4.1 Samenvatting

Belang van het onderwijs

Lang niet iedereen vindt dat je het zonder diploma's ver kunt brengen in de maatschappij. De stelling krijgt van minder dan de helft van de ondervraagden bijval. Als we naar voorgaande jaren kijken zien we een dalende trend: steeds minder mensen denken dat je het ook zonder diploma's ver kan brengen in de maatschappij. In dit opzicht onderkennen de ondervraagden het belang van het onderwijs. Ongeveer de helft van de respondenten is echter niet bereid meer belasting te betalen zodat het onderwijs kan verbeteren.

Een meerderheid van de burgers vindt zichzelf redelijk tot (zeer) goed op de hoogte van wat kinderen leren op school. Het grootste gedeelte van deze groep vindt zichzelf redelijk op de hoogte. Hoe hoger het onderwijsniveau, hoe kritischer men is over de eigen kennis van wat er geleerd wordt op het type onderwijs.

Beoordeling van het onderwijs

Het vmbo krijgt van de burgers net geen zes als rapportcijfer. De kwaliteit van de overige onderwijstypen verdient volgens de burgers wel een zes, deze cijfers variëren van een 6,3 voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs tot een 6,8 voor het wetenschappelijk onderwijs. De waardering voor het onderwijs is stabiel gebleven ten opzichte van voorgaande jaren. Dit is opvallend, omdat het onderwijs veel kritische publiciteit heeft gekregen.

In alle onderwijstypen is het oordeel van de burgers over de kwaliteit van leraren hoger dan het oordeel over het onderwijs in het algemeen. Het oordeel is Voorgaande jaren leken we een dalende trend te zien in de waardering voor het vak van leraar, maar deze lijkt dit jaar niet door te zetten.

Of het de goede kant op gaat met het onderwijs, is volgens burgers nog de vraag. Maar liefst 55% van de ondervraagde burgers vindt dat het niet de goede maar ook niet de slechte kant op gaat met onderwijs in Nederland. Van de andere helft van de ondervraagden vindt een meerderheid dat het in Nederland de verkeerde kant op gaat met het onderwijs.

Succesfactoren en zorgpunten

Hét probleem van het onderwijs anno 2008 is het lerarentekort. Dat wil zeggen, zo ervaren burgers dat. Het lerarentekort wordt bij alle onderwijstypen duidelijk vaker dan andere zaken aangegeven als grootste probleem waarmee het onderwijs geconfronteerd wordt. Het lerarentekort stond in voorgaande jaren ook in de top-10 van zorgpunten, maar is wel duidelijk gestegen in de ranglijst.

Wat volgens burgers juist wel goed gaat in het onderwijs, verschilt meer per onderwijstype. Vaardigheden aanleren, zoals je kunnen uiten en zelfstandig worden, is een succesfactor die wel in alle onderwijstypen naar voren komt. Waarden en normen zijn onderdelen van het onderwijsprogramma die meer aandacht moeten krijgen, aldus een grote meerderheid van de burgers (dit zien we overigens ook terug bij de ouders). De school zou binnen het onderwijs meer aandacht moeten schenken aan waarden en normen, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs. De behoefte aan meer aandacht voor waarden en normen is niet nieuw: voorgaande jaren kwam dit ook naar voren.

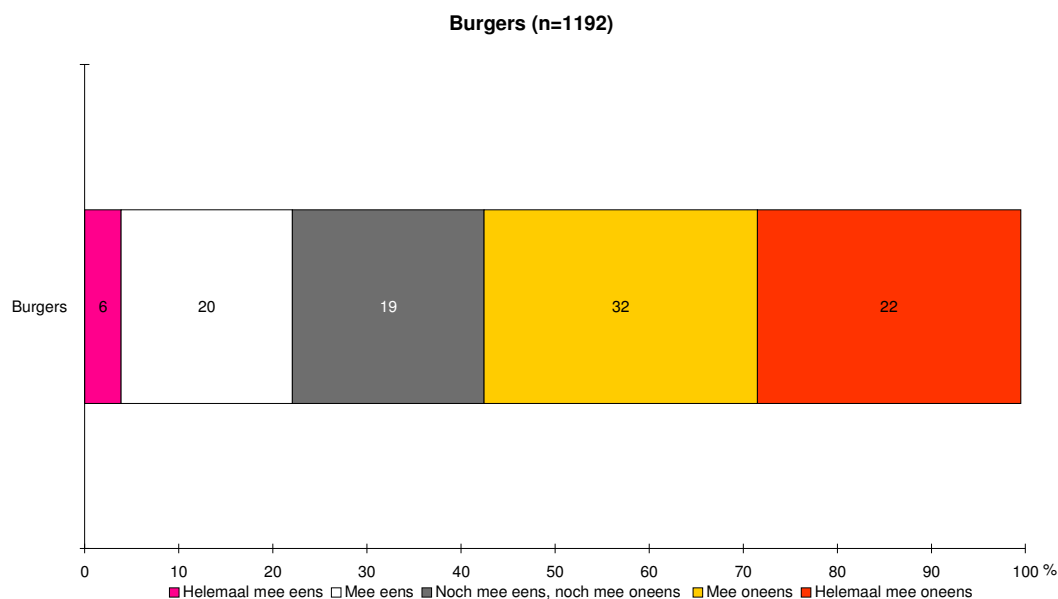
4.2 Belang van het onderwijs

Hoe belangrijk vinden burgers het onderwijs eigenlijk? Kun je ook zonder een diploma ver komen in de maatschappij? En zijn burgers bereid te investeren in het onderwijs via de belasting?

4.2.1 Ook zonder diploma's kun je het ver brengen in de maatschappij

Aan burgers is gevraagd of je het ook zonder diploma's ver kunt brengen in de maatschappij.

3 | Ook zonder diploma's kun je het ver brengen in de maatschappij

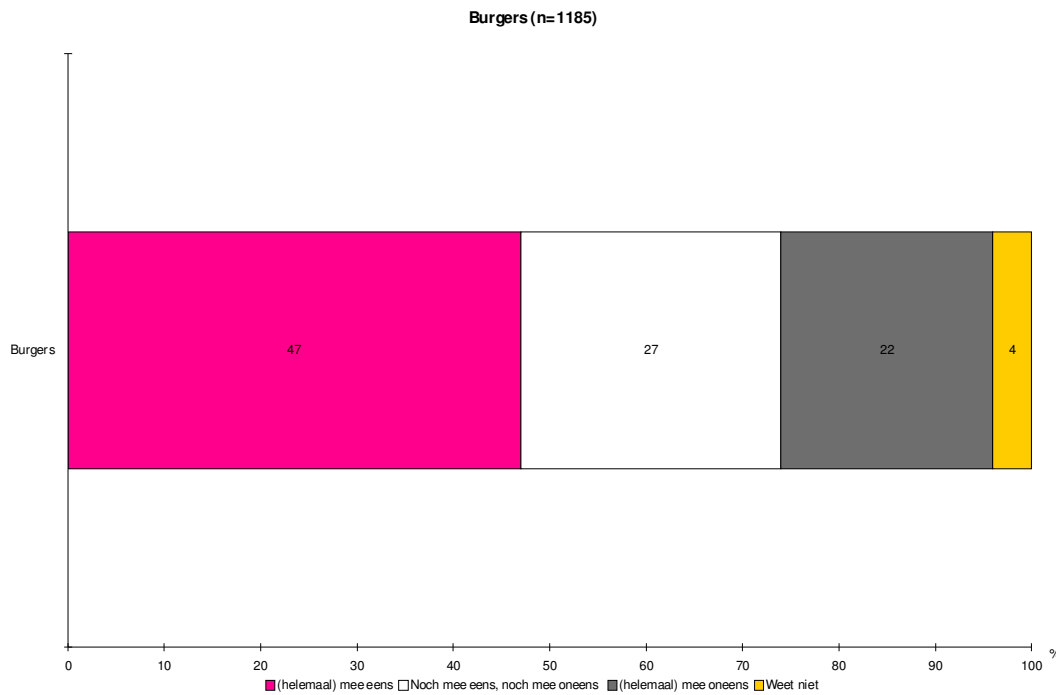

Ruim een vijfde van de burgers meent dat je het ook zonder diploma's ver kunt brengen in de maatschappij, tegen ruim de helft die dit niet vindt (57%). In 2007 was dit percentage iets hoger, 27%. In de daarvoor liggende jaren schommelde het percentage tussen 33 en 43%. Als we naar voorgaande jaren kijken zien we dat steeds minder mensen denken dat je het ook zonder diploma's ver kan brengen in de maatschappij.

4.2.2 Bereidheid om meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs

Figuur 4 laat zien in welke mate burgers bereid zijn meer belasting te betalen voor de verbetering van het onderwijs. De stelling luidde: ik ben *niet* bereid meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs. Het percentage 'mee eens', wordt dus gevormd door de groep mensen die *niet* bereid is meer belasting te betalen.

4 | Ik ben niet bereid meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs

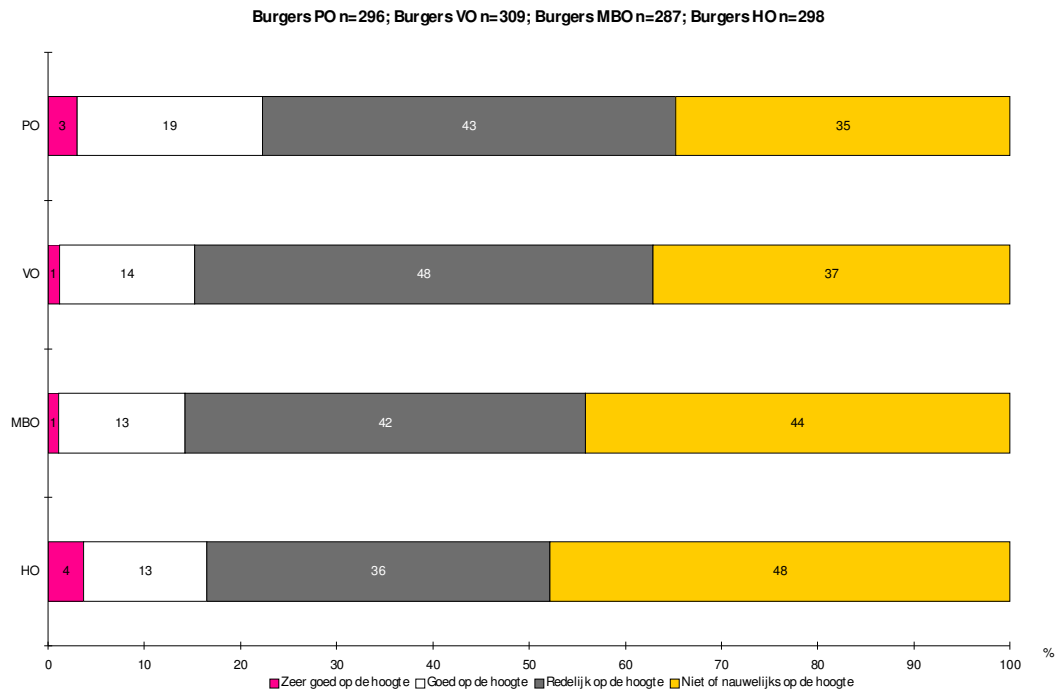
Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna de helft van de ondervraagden (47%) geeft aan *niet* bereid te zijn meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs. Een vijfde van de ondervraagden (22%) is het oneens met deze stelling, dit impliceert dat zij *wel* bereid zijn meer belasting te betalen zodat het onderwijs verbeterd kan worden. Dit is een daling ten opzichte van 2007, toen 29% bereid was meer belasting te betalen.

4.2.3 Mate waarin burgers op de hoogte zijn van het onderwijs

Onderstaande figuur geeft weer in welke mate burgers op de hoogte zijn van wat kinderen leren op school.

5 | In hoeverre bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school? (200)

Bron: TNS NIPO, 2008

Een ruime meerderheid van de burgers (72%) geeft aan redelijk tot (zeer) goed op de hoogte te zijn van wat van wat kinderen op school leren. Hier tegenover staat dus een kwart van de ondervraagden die zegt hiervan niet of nauwelijks op de hoogte te zijn (27%). Dit jaar wordt beduidend vaker aangegeven dat men redelijk tot (zeer) goed op de hoogte is ten opzichte van vorig jaar. Toen gaf nog ongeveer de helft van de ondervraagden aan minimaal redelijk goed op de hoogte te zijn.

Basisonderwijs

Het percentage burgers dat aangeeft redelijk tot zeer goed op de hoogte te zijn van wat leerlingen leren op de basisschool (64%), ligt ongeveer gelijk aan dat van vorig jaar (58%, geen significant verschil). Het percentage ligt hiermee de laatste twee jaar weer op het niveau van 2002. In de jaren 2003 t/m 2005 lag het percentage hoger. Het schommelde toen rond de 73%.

Voortgezet onderwijs

Ongeveer eenzelfde percentage (63%) geeft aan redelijk tot (zeer) goed op de hoogte te zijn van wat leerlingen leren in het voortgezet onderwijs (63%). Vorig jaar was dit percentage 58%, dit verschil is niet significant.

Bijna vier op de tien burgers geven aan niet of nauwelijks op de hoogte te zijn van wat kinderen in het voortgezet onderwijs leren. In 2005 lag dit percentage op 35%, in 2004 nog op 22%. Steeds meer mensen geven aan *niet* goed op de hoogte te zijn van wat leerlingen leren in het voortgezet onderwijs.

Middelbaar beroepsonderwijs

Ruim de helft van de burgers (56%) zegt op de hoogte te zijn van wat leerlingen leren in het mbo. In 2004 en 2005 gaf nog 70% van de burgers aan op de hoogte te zijn van wat leerlingen leren in het mbo. Vergeleken met 2007 is er geen significant verschil waarneembaar.

Hoger onderwijs

Het percentage burgers dat redelijk tot (zeer) goed op de hoogte is van wat studenten in het hoger onderwijs leren, is in vergelijking met de andere onderwijstypen het laagst. 53% van de burgers geeft aan redelijk tot (zeer) goed op de hoogte te zijn, 48% geeft aan niet of nauwelijks te weten wat studenten leren in dit type onderwijs. De vergelijking met 2007 levert geen grote verschillen op. In 2006 lag het percentage dat redelijk tot (zeer) goed op de hoogte was op een vergelijkbaar niveau. In 2005 en 2004 lag het percentage hoger (respectievelijk 62% en 59%).

4.3 Beoordeling van het onderwijs

Om te peilen hoe burgers over het onderwijs in Nederland denken, is hen gevraagd het onderwijs en de leraren te beoordelen met een rapportcijfer.

4.3.1 Rapportcijfers kwaliteit onderwijs

Aan burgers is gevraagd de kwaliteit van het onderwijs te beoordelen met een rapportcijfer.

6 | Rapportcijfers kwaliteit onderwijs

	PO	VO	VMBO	MBO	HBO	WO
2008	6,6	6,3	5,9	6,3	6,6	6,8

Bron: TNS NIPO, 2008

Ten opzichte van de vorige meting is alleen het rapportcijfer voor de kwaliteit van het hbo significant gestegen, van een 6,3 naar een 6,6. Overige rapportcijfers zijn allen vergelijkbaar met vorig jaar.

Basisonderwijs

De beoordeling van de kwaliteit van het basisonderwijs is met een 6,6 vergelijkbaar met de periode 2004-2007. In 2003 werd de kwaliteit met een 6,8 iets hoger beoordeeld.

Leerling: er word goed les gegeven, en op een leuke manier. Er is bijna altijd tijd voor je als je een vraag hebt. En je kan altijd bij je juf of meester terecht.

Voortgezet onderwijs

In 2003 werd de kwaliteit van het voortgezet onderwijs beoordeeld met een 6,5. De daarop volgende jaren werd steeds een iets lager cijfer gegeven waardoor er sprake leek van een dalende trend (van 6,5 in 2003 naar 6,2 in 2007). De dalende trend is in 2008 niet doorgezet, men geeft nu gemiddeld een 6,3.

Leerling: Kwaliteit van het onderwijs bij mij op school is zeer hoog.

Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

De kwaliteit van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs wordt met een 5,9 hetzelfde beoordeeld als in 2007 (5,8, niet significant). In 2006 werd gemiddeld een 6,1 als rapportcijfer gegeven. Net als in voorgaande jaren krijgt het vmbo het laagste rapportcijfer van alle onderwijstypen.

Leerling: Er wordt goed en duidelijk les gegeven zodat je snapt wat er bedoeld wordt.

Middelbaar beroepsonderwijs

Burgers beoordelen de kwaliteit van het middelbaar beroepsonderwijs met een 6,3. Dit is gelijk aan de cijfers die men in 2005 en 2006 gaf. In 2007 gaf men gemiddeld een 6,1 (niet significant verschillend van 2008). In 2004 was het gemiddelde rapportcijfer voor dit onderwijstype een 6,4.

Hoger beroepsonderwijs

Het hoger beroepsonderwijs krijgt in 2008 een 6,6. Dit is significant hoger dan de 6,3 van 2007. In 2006 gaf men een 6,5, de twee jaren daarvoor kreeg het hbo net als in 2008 een 6,6.

Wetenschappelijk onderwijs

Het hoogste cijfer wordt dit jaar gegeven aan het wetenschappelijk onderwijs. De beoordeling van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderwijs verschilt met een 6,6 nauwelijks van 2006 en 2005 toen er gemiddeld een 6,7 werd gegeven.

4.3.2 Rapportcijfers kwaliteit leraren

Burgers is tevens gevraagd de leraren in het Nederlandse onderwijs te beoordelen met een rapportcijfer.

7 | Rapportcijfers kwaliteit leraren

	PO	VO	VMBO	MBO	HBO	WO
2008	6,6	6,4	6,2	6,4	6,5	6,7

Bron: TNS NIPO, 2008

Ten opzichte van de vorige meting is alleen het rapportcijfer voor de kwaliteit van leraren in het voortgezet onderwijs significant gestegen, van een 6,2 naar een 6,4. Overige rapportcijfers zijn statistisch gezien allen vergelijkbaar met vorig jaar.

Basisonderwijs

Leraren in het basisonderwijs worden net als in 2007 beoordeeld met een 6,6. In 2006 werd een 6,7 gegeven (verschil is niet significant). In 2003 gaf men voor het laatst een hoger cijfer, een 6,8.

Leerling: Ik vind dat er goed met kinderen om wordt gegaan en dat we goede uitleg krijgen.

Voortgezet onderwijs

Het gemiddelde cijfer voor de kwaliteit van leraren in het voortgezet onderwijs is in 2008 met een 6,4 significant hoger dan de 6,2 van 2007. Het cijfer is daarmee weer op het niveau van 2006 (6,5) en 2003 (6,4).

Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Tussen 2006 en 2007 daalde het cijfer voor de kwaliteit van leraren in het vmbo significant van een 6,5 naar een 6,1. In 2008 geeft men gemiddeld een 6,2 en is het cijfer daarmee niet nog verder gedaald.

Leerling: De leraren nemen de tijd je te begeleiden.

Middelbaar beroepsonderwijs

Leraren in het middelbaar beroepsonderwijs krijgen een 6,4 als gemiddeld rapportcijfer. In 2007 gaf men gemiddeld een 6,3, en in 2006 en 2005 was het cijfer een 6,5 (allen niet significant).

Hoger beroepsonderwijs

Leraren in het hbo krijgen gemiddeld een 6,5. Het rapportcijfer dat burgers in 2007 gaven was met een 6,2 gedaald ten opzichte van de 6,6 in 2006 en 2005. Het cijfer lijkt weer terug op het niveau van voor 2007.

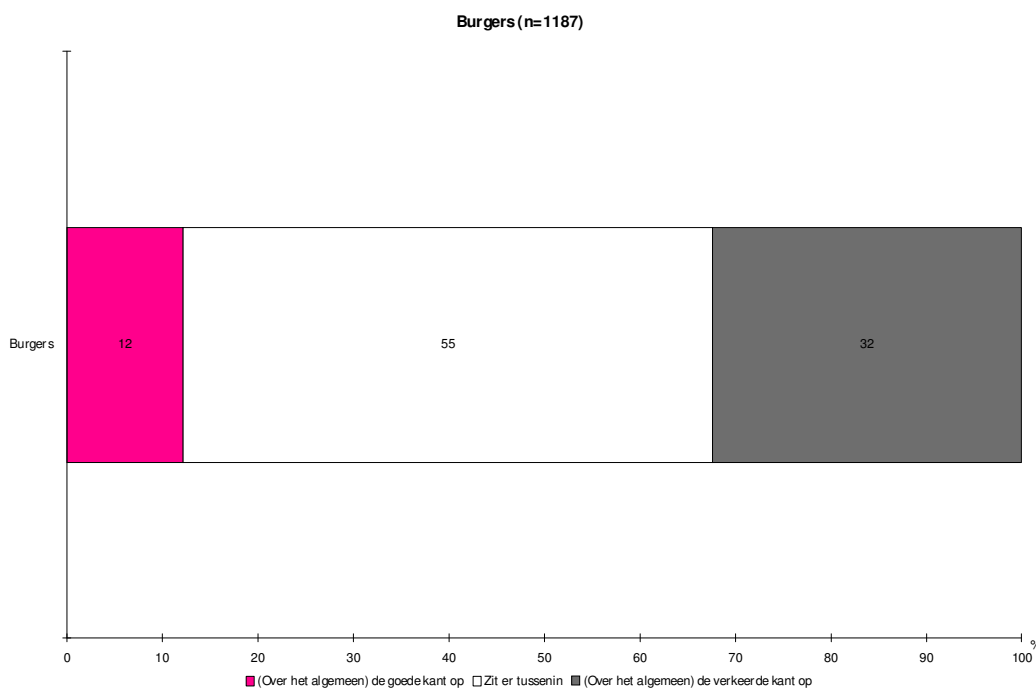
Wetenschappelijk onderwijs

Docenten in het wetenschappelijk onderwijs krijgen een 6,7, evenals in 2005. In 2007 en 2006 gaf men deze docenten gemiddeld een 6,6. De verschillen zijn niet significant.

4.4 Welke kant gaat het op met het onderwijs?

Aan burgers is de vraag voorgelegd of zij vinden dat het de laatste tijd met het onderwijs in Nederland de goede kant of de verkeerde kant op gaat, of dat het ertussenin zit.

8 | Welke kant gaat het op met het onderwijs?

- Een derde van de burgers (32%) is van mening dat het de verkeerde kant op gaat met het onderwijs in Nederland.
- In 2007 lag dit percentage hoger (40%), en in 2006 was het percentage vergelijkbaar met dat van 2008. Toen vond ruim 35% dat het met het onderwijs de verkeerde kant op ging.
- Net als in de twee voorgaande jaren is de helft van de burgers (55%, voorgaande twee jaren 50%) van mening dat het noch de goede, noch de verkeerde kant op gaat met het onderwijs in Nederland.
- Slechts 12% van de burgers vindt dat het over het algemeen de goede kant opgaat met het onderwijs.

4.5 Succesfactoren en zorgpunten

In deze paragraaf gaan we in op de spontaan genoemde succesfactoren en zorgpunten die aangegeven worden door burgers. Per onderwijssector zetten we de eerst de succesfactoren uiteen, daarna volgen de zorgpunten.

4.5.1 Succesfactoren (spontaan)

In deze paragraaf beschrijven we wat volgens burgers goed gaat in het onderwijs. Dit is gevraagd door middel van de open vraag "Wat gaat volgens u momenteel goed in het basisonderwijs/voortgezet onderwijs/middelbaar beroepsonderwijs/hoger onderwijs?" Respondenten beantwoordden de vraag voor één van de onderwijssectoren.

Niet alle respondenten wisten een antwoord te geven op deze vraag. Vorig jaar kon 65 tot 70% van de ondervraagden geen succesfactor noemen, in 2006 lag dit ook nog tussen de 40 tot 50%. Dit jaar heeft een kleiner deel van de ondervraagden moeite met deze vraag: 22% van de ondervraagden kon geen antwoord geven.

Basisonderwijs

Figuur 9 laat zien wat burgers goed vinden gaan in het basisonderwijs.

9 | Wat gaat er momenteel goed in het basisonderwijs? (burgers, n=263)

	Burgers over PO (%)
▪ Persoonlijke/individuele begeleiding (o.a. persoonlijke omstandigheden, vorderingen, afgestemd op het individu)	10
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	8
▪ Vakinhoud (vakkenpakket, ICT, gym enz.)	7
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/leersysteem/manier van leren	5
▪ Omgang met leerlingen met leerproblemen en achterstanden	5

Bron: TNS NIPO, 2008

- De meest genoemde succesfactor in het basisonderwijs is de individuele aandacht en begeleiding (10%). Het aanleren van vaardigheden zoals zelfstandigheid en je kunnen uiten, staat op de tweede plaats (8%).
- Vakinhoud (7%), goed ontwikkelde lesmethodes en omgang met achterstandsleerlingen (beide 5%) vullen de top 5 aan.
- De twee belangrijkste succesfactoren (individuele aandacht en vaardigheden) staan al jaren bovenaan dit lijstje succesfactoren in het primair onderwijs.
- Ten opzichte van vorig jaar wordt de omgang met leerlingen met achterstanden en leerproblemen relatief vaak genoemd als succesfactor in het primair onderwijs.

Leerling: Er is bijna altijd tijd voor je als je een vraag hebt.

Voortgezet onderwijs

Figuur 10 laat zien wat burgers goed vinden gaan in het voortgezet onderwijs.

10 | Wat gaat er momenteel goed in het voortgezet onderwijs? (burgers, n=277)

	Burgers over VO (%)
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	8
▪ Opleidingsaanbod (kunnen kiezen tussen verschillende scholen)	8
▪ Vakinhoud (vakkenpakket, ICT, gym enz.)	5
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/leersysteem/manier van leren	4
▪ Persoonlijke/individuele begeleiding (o.a. persoonlijke omstandigheden, vorderingen, afgestemd op het individu)	4

Bron: TNS NIPO, 2008

- Het aanleren van vaardigheden en het opleidingsaanbod worden het vaakst genoemd als succesfactor in het voortgezet onderwijs (beide 8%).
- Net als bij het primair onderwijs volgt vakinhoud op de derde plaats (5%). Goed ontwikkelde lesmethodes en individuele aandacht en begeleiding vullen de top 5 aan (beide 4%).
- De meest genoemde succesfactor, vaardigheden, werd ook in 2007 en 2006 het meest genoemd.
- Ten opzichte van de top 5 in 2007 zijn er enkele wijzigingen. Dit jaar staan vakinhoud en goed ontwikkelde lesmethodes in de top 5 van meest genoemde succesfactoren in het voortgezet onderwijs. Deze twee factoren hebben praktijkgerichtheid en kwaliteit van leerkrachten uit de top 5 verdrongen.
- Door de jaren heen komt het aanleren van vaardigheden steeds terug als belangrijke succesfactor. De factor individuele aandacht en begeleiding werd voorheen als de belangrijkste succesfactor beschouwd in het voortgezet onderwijs (net als in het basisonderwijs), maar lijkt minder belangrijk te worden.

Leerling: Naast gebruikelijke lessen ook expressie.

Middelbaar beroepsonderwijs

Figuur 11 gaat in op de succesfactoren in het mbo.

11 | Wat gaat er momenteel goed in het middelbaar beroepsonderwijs (n=269)

	Burgers over MBO (%)
▪ Praktijkgerichtheid/vorming (stages, aandacht voor ambachtelijke vaardigheden, aansluiting arbeidsmarkt)	13
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	6
▪ Opleidingsaanbod (kunnen kiezen tussen verschillende scholen)	5
▪ Persoonlijke/individuele begeleiding (o.a. persoonlijke omstandigheden, vorderingen, afgestemd op het individu)	4
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/leersysteem/manier van leren	4

Bron: TNS NIPO, 2008

- Over het algemeen liggen de percentages in de top 5 van meest genoemde succesfactoren hoger dan in 2007.
- 13% van de ondervraagden noemt spontaan de praktijkgerichtheid van het middelbaar beroepsonderwijs als succesfactor. Praktijkgerichtheid staat net als de voorgaande jaren op de eerste plaats.
- Met 6% volgt het aanleren van vaardigheden op de tweede plaats. Het opleidingsaanbod, individuele aandacht en begeleiding en goed ontwikkelde lesmethodes volgen daarna.
- Ten opzichte van 2007 zijn er enkele opvallende verschillen. Plezier, kwaliteit van leerkrachten en toegankelijkheid van het onderwijs voor iedereen komen niet voor in de top 5 van meest genoemde succesfactoren. Daarentegen worden de individuele aandacht en begeleiding en de goed ontwikkelde lesmethodes dermate vaak genoemd dat ze in deze top 5 voorkomen.
- Door de jaren heen zien we dat de praktijkgerichtheid als succesfactor wordt gezien. Het opleidingsaanbod lijkt iets minder naar voren te komen.

Hoger onderwijs

Figuur 12 laat de succesfactoren van het hoger onderwijs zien, volgens burgers.

12 | Wat gaat er momenteel goed in het hoger onderwijs? (burgers, n=259)

	Burgers over HO (%)
▪ Kwaliteit van het onderwijs/ goede kwaliteit	7
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	6
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/leersysteem/manier van leren	6
▪ Vrijheid voor onderwijs: toegankelijkheid van het onderwijs	6
▪ Opleidingsaanbod (kunnen kiezen tussen verschillende scholen)	5
▪ Praktijkgerichtheid/vorming (stages, aandacht voor ambachtelijke vaardigheden, aansluiting arbeidsmarkt)	5

Bron: TNS NIPO, 2008

- De kwaliteit van het hoger onderwijs wordt het vaakst genoemd als succesfactor van dit type onderwijs (7%). Vaardigheden, lesmethodes en toegankelijkheid van het onderwijs delen de tweede plaats; 6% van de ondervraagden noemde een van deze factoren als succesfactor van het hoger onderwijs.
- Het opleidingsaanbod en praktijkgerichtheid worden door 5% van de ondervraagden genoemd als succesfactor van het hoger onderwijs.
- Ten opzichte van 2007 zijn lesmethodes en vrijheid van onderwijs nieuw in de top 5.
- Als we kijken naar de voorgaande jaren zien we dat met name het aanleren van vaardigheden steeds als belangrijke succesfactor worden beschouwd. Het opleidingsaanbod kwam voorheen sterker naar voren dat dit jaar.

4.5.2 Zorgpunten (spontaan)

In deze paragraaf beschrijven we wat volgens burgers niet goed gaat in het onderwijs. Dit is gevraagd door middel van de vraag “Wat is volgens u momenteel het grootste probleem waarmee het basisonderwijs/voortgezet onderwijs/middelbaar beroepsonderwijs/hoger onderwijs wordt geconfronteerd?” Respondenten beantwoordden de vraag voor één van de onderwijssectoren.

Ook op deze vraag had niet iedereen een antwoord. Waar vorig jaar 40 tot 50% van de ondervraagden geen zorgpunt kon noemen, is dat percentage dit jaar teruggelopen tot 13%. Beduidend meer mensen dan vorig jaar hebben dus antwoord gegeven op de vraag en daarmee hun zorg over het onderwijs in Nederland uitgesproken.

Basisonderwijs

In figuur 13 spreken burgers hun zorgen uit over het basisonderwijs.

13 | *Wat is het grootste probleem waarmee het basisonderwijs geconfronteerd wordt? (burgers, n=270)*

	Burgers over PO (%)
▪ Lerarentekort	15
▪ De grootte van de klassen	6
▪ Kwaliteit leerkrachten (kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten)	6
▪ Basisvaardigheden/basiskennis (rekenen, taal etc.)	6
▪ Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	6

Bron: TNS NIPO, 2008

- Het meest genoemde probleem in het primair onderwijs is het lerarentekort. Met 15% staat dit zorgpunt duidelijk bovenaan in de top 5. Vorig jaar noemde 5% het lerarentekort als het grootste probleem waar het basisonderwijs mee geconfronteerd werd.
- Het probleem dat in 2007 het vaakst genoemd werd, het aantal allochtonen, komt in 2008 niet in de top 5 voor. Verder is ten opzichte van 2007 vooral opvallend dat basisvaardigheden in het lijstje meest genoemde zorgpunten voorkomen. 6% van de ondervraagden geeft dit jaar aan dat het aanleren van basisvaardigheden een probleem is in het basisonderwijs.

Voortgezet onderwijs

14 | Wat is het grootste probleem waarmee het voortgezet onderwijs geconfronteerd wordt? (burgers, n=291)

	Burgers over VO (%)
▪ Lerarentekort	13
▪ Lesuitval	6
▪ Tijdsindeling/lesrooster/te veel tussenuren/te veel vrije tijd	6
▪ Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis, competentiegericht onderwijs, het nieuwe leren)	4
▪ Kwaliteit leerkrachten (kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten)	4

Bron: TNS NIPO, 2008

- Ook bij het voortgezet onderwijs is het lerarentekort duidelijk het vaakst genoemd als zorgpunt (13%). Vorig jaar gaf 6% dit aan als grootste probleem voor het voortgezet onderwijs.
- Lesuitval, tijdsindeling (beide 6%), inhoudelijke vernieuwingen en de kwaliteit van leerkrachten (beide 4%) zijn verder de meest genoemde zorgpunten voor dit type onderwijs. De zorg over lesuitval zagen we vorig jaar opkomen en dit jaar komt het weer aan de orde.
- De zorg over tijdsindeling en het lesrooster is nieuw, deze kwam niet eerder voor in het rijtje meest genoemde zorgpunten.
- In 2007 noemde 9% 'inhoudelijke vernieuwingen' als probleem, in 2008 is dit teruggelopen naar 4%.

Leerling: Er zijn grote tekorten aan leraren waardoor wij een gatenkaas rooster hebben.

Middelbaar beroepsonderwijs

Over welke punten burgers zich zorgen maken met betrekking tot het mbo-onderwijs, is te zien in figuur 15.

15 | Wat is het grootste probleem waarmee het middelbaar beroepsonderwijs geconfronteerd wordt? (burgers, n=277)

	Burgers over MBO (%)
▪ Lerarentekort	13
▪ Aansluiting van het onderwijs (theorie) op de praktijk	7
▪ Studenten worden vaak te zelfstandig gelaten	5
▪ Tijdsindeling/lesrooster/te veel tussenuren/te veel vrije tijd	5
▪ Lesuitval	5
▪ Vroegtijdige schoolverlaters	5

Bron: TNS NIPO, 2008

- Ook bij het middelbaar beroepsonderwijs maakt men zich het meest zorgen over het lerarentekort (13%). In 2007 gaf 4% van de ondervraagden het lerarentekort aan als grootste probleem waarmee het mbo geconfronteerd wordt. Nu is dat dus een beduidend hoger percentage.
- Lesuitval was in 2007 het grootste zorgpunt, met 6% stond dit punt hoog in het lijstje zorgpunten. Ook nu geeft 5% van de ondervraagden aan dit een groot probleem van het mbo te vinden. Hetzelfde geldt voor de aansluiting van het onderwijs op de praktijk: in 2007 gaf 5% dit aan als grootste zorgpunt, in 2008 maakt 7% zich hier zorgen over.
- Ten opzichte van 2007 zijn er verder enkele opvallende 'nieuwkomers'. De zorg over de zelfstandigheid van de studenten (ze worden vaak te zelfstandig gelaten, 5%), de tijdsindeling zoals het lesrooster en teveel tussenuren, maar ook vroegtijdige schoolverlaters worden dit jaar opvallend vaak genoemd (allen 5%). Deze zorgpunten nemen de plaats in van de zorg over de kwaliteit van leraren, normen en waarden en veiligheid.

Hoger onderwijs

In figuur 16 is weergegeven over welke punten burgers zich zorgen maken bij het hoger onderwijs.

16 | Wat is het grootste probleem waarmee het hoger onderwijs geconfronteerd wordt? (burgers, n=262)

	Burgers over HO (%)
▪ Lerarentekort	11
▪ Kwaliteit leerkrachten (kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten)	10
▪ Bezuinigingen/te weinig geld voor onderwijs	7
▪ Aansluiting van het onderwijs (theorie) op de praktijk	6
▪ Kwaliteit van het onderwijs/leersysteem/niveau te laag	6

Bron: TNS NIPO, 2008

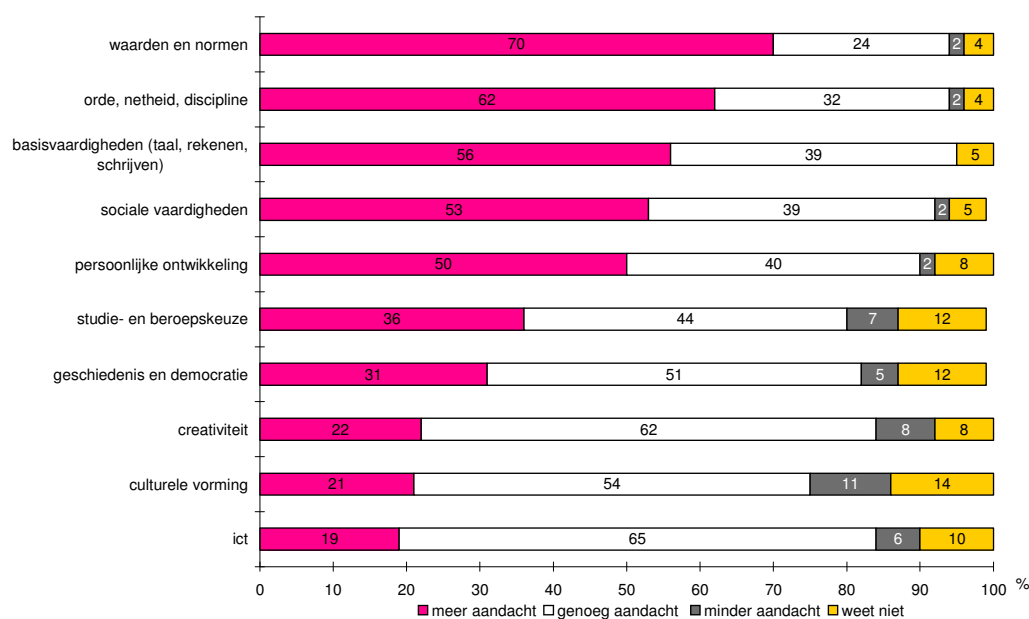
- Het lerarentekort en de kwaliteit van leerkrachten zijn volgens de ondervraagde burgers de grootste problemen waarmee het hoger onderwijs geconfronteerd wordt (resp. 11% en 10%). Deze twee zorgpunten stonden vorig jaar ook in de lijst meest genoemde punten.
- Verder geeft de burger aan dat bezuinigingen (7%), de aansluiting van het onderwijs op de praktijk en de kwaliteit van het onderwijs (beide 6%) problemen zijn waarmee het hoger onderwijs geconfronteerd wordt. Het punt bezuinigingen kwam in het rijtje van 2007 niet voor, de andere twee zorgpunten zagen we toen al wel.
- Ten opzichte van 2007 zijn bezuinigingen als probleem voor het hoger onderwijs relatief vaak genoemd.

4.6 Programmaonderdelen

Leren leerlingen de juiste dingen? Deze vraag is beantwoord door onderdelen uit het onderwijsprogramma voor te leggen aan de ondervraagden. Per onderwijssector zijn de belangrijkste onderdelen van het programma opgenomen in de vragenlijst. Van elk programmaonderdeel gaf men aan of hier meer of minder aandacht aan besteed zou moeten worden binnen het onderwijsprogramma, of dat de huidige aandacht voldoende is ('het is goed zoals het nu gebeurt').

4.6.1 Basisonderwijs

17 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het basisonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (burgers, n=293)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de burgers vindt dat er meer aandacht besteed zou moeten worden aan waarden en normen (70%), orde/netheid/discipline (62%), basisvaardigheden (taal, rekenen, schrijven) (56%) en aan sociale vaardigheden van de leerling (53%). Ook vindt 50% van de burgers dat de persoonlijke ontwikkeling van de leerling meer aandacht verdient in het onderwijsprogramma.

Er wordt volgens een meerderheid van de burgers voldoende aandacht besteed aan ict (65%), culturele vorming (54%), creativiteit (62%) en aan geschiedenis en democratie (51%).

De percentages ondervraagden die *minder* aandacht voor een programmaonderdeel zouden willen in het onderwijs, zijn over het algemeen gering.

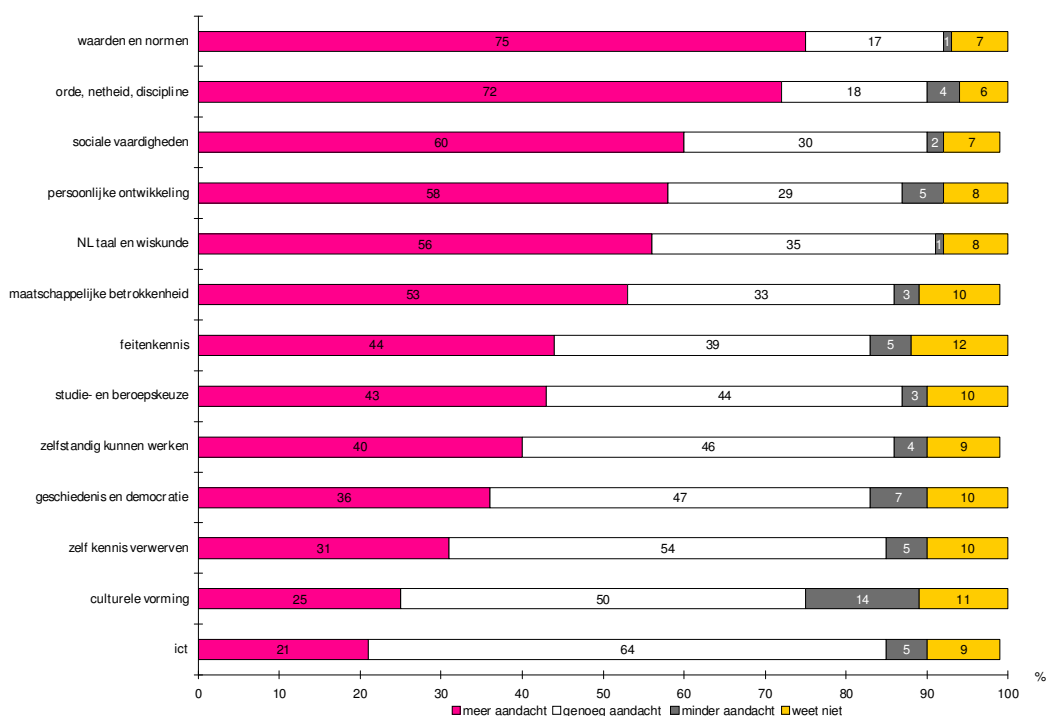
Ten opzichte van 2007 hebben er weinig verschuivingen plaatsgevonden in de percentages en de rangorde zoals hierboven gepresenteerd. Enkele verschillen:

- Ict verdiende vorig jaar nog volgens 28% van de ondervraagden meer aandacht, nu is dat teruggelopen naar 19%.
- Waar vorig jaar zes op de tien ondervraagden meer aandacht zouden willen zien voor waarden en normen, zijn dit in 2008 er zeven op de tien.

Als we verder terugkijken dan 2007 dan zien we dat in 2006 bij het basisonderwijs een meerderheid de aandacht voor culturele vorming, creativiteit, geschiedenis en democratie voldoende vond. Echter, de aandacht voor basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen) en persoonlijke ontwikkeling vond men onvoldoende. De aandacht voor basisvaardigheden werd vaker onvoldoende geacht dan de voorliggende jaren.

4.6.2 Voortgezet onderwijs

18 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het voortgezet onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (burgers, n=309)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Volgens een meerderheid van de ondervraagde burgers zouden waarden en normen (75%), orde/netheid/discipline (72%), sociale vaardigheden (60%), persoonlijke ontwikkeling van de leerling (58%), taal en wiskunde (56%) en maatschappelijke betrokkenheid (53%) meer aandacht moeten krijgen in het onderwijsprogramma.

Men vindt dat er voldoende aandacht wordt besteed aan ict (64%), zelf kennis verwerven (54%) en aan culturele vorming (50%).

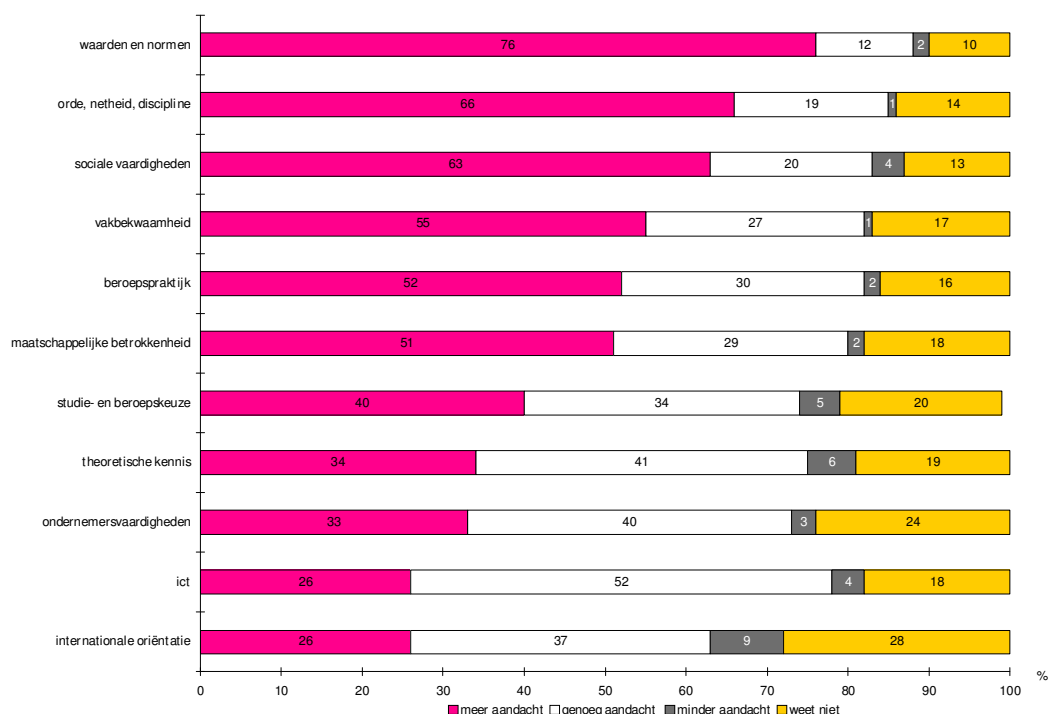
Ten opzichte van de Onderwijsmeter 2007 valt een aantal zaken op:

- In 2007 varieerde het percentage bij 'meer aandacht' tussen de 19 en 67%. In 2008 ligt dit percentage tussen 21 en 75%. Het lijkt er dus op of meer mensen meer aandacht voor de onderdelen in het algemeen zouden willen zien in het onderwijsprogramma.

- Dit wordt vooral duidelijk in de bovenste vier onderdelen uit de figuur; al deze onderdelen verdienen volgens 58 tot 75% van de ondervraagde burgers meer aandacht. Vorig jaar lagen deze percentages lager, tussen de 49 en 67%.
- Bij de overige programmaonderdelen zijn de percentages vergelijkbaar met vorig jaar.

4.6.3 Middelbaar beroepsonderwijs

19 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het middelbaar beroepsonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (burgers, n=286)*

Bron: TNS NIPO, 2008

In het middelbaar beroepsonderwijs besteedt men vooral te weinig aandacht aan waarden en normen (76%), orde/netheid/discipline (66%), sociale vaardigheden (63%), vakbekwaamheid, (55%), beroepspraktijk (52%) en aan maatschappelijke betrokkenheid (51%).

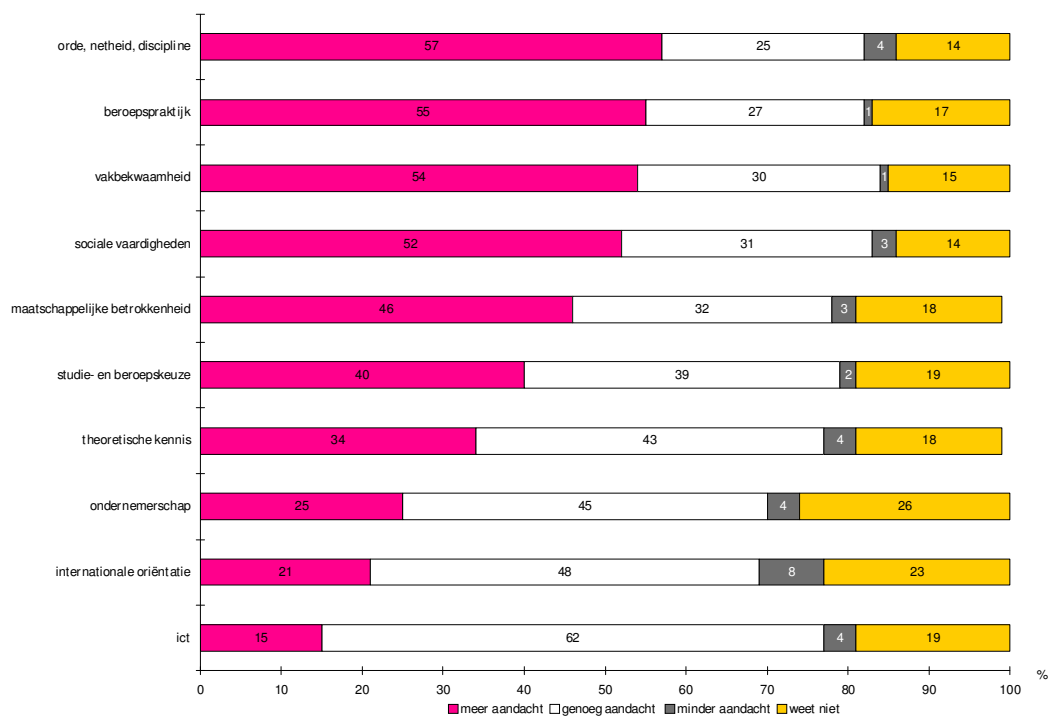
Een meerderheid van de ondervraagde burgers (52%) vindt verder dat er voldoende aandacht besteed wordt aan ict. Dit is tevens het enige onderdeel van het mbo-programma dat voldoende aandacht krijgt volgens een *meerderheid* van de ondervraagden.

De resultaten van 2008 verschillen niet veel van die van 2007. De percentages ondervraagden die meer aandacht zouden willen voor verschillende onderdelen, verschillen niet significant van de percentages in 2007.

In 2006 werd de aandacht voor ondernemersvaardigheden voldoende geacht. Maatschappelijke betrokkenheid, beroepspraktijk en vakbekwaamheid verdienen toen meer aandacht volgens de burgers.

4.6.4 Hoger onderwijs

20 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het hoger onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (burgers, n=293)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de burgers vindt dat het hoger onderwijs meer aandacht moet besteden aan orde/netheid/discipline (57%), beroepspraktijk (55%), vakbekwaamheid (54%) en aan sociale vaardigheden (52%).

Ict is voldoende opgenomen in het onderwijsprogramma van het hoger onderwijs, volgens 62% van de ondervraagden. Overige onderdelen worden niet door een meerderheid aangemerkt als 'voldoende' in het programma opgenomen.

Vergeleken met de resultaten van 2007 valt het volgende op:

- Ict krijgt voldoende aandacht volgens 62% van de ondervraagden. In 2007 was dit percentage lager, 53%.
- Internationale oriëntatie krijgt voldoende aandacht volgens bijna de helft van de ondervraagden (48%). In 2007 gaf 37% dit aan.
- De percentages bij 'meer aandacht' ontlopen elkaar verder niet veel. Toch komt in 2008 orde/netheid/discipline op nummer één, terwijl dit onderdeel van het onderwijsprogramma in 2007 op de vierde plek kwam.
- De percentages ondervraagden die geen antwoord konden geven op de vraag of er meer of minder aandacht moest worden besteed aan de onderdelen, lag in 2007 tussen de 22% en 29%. In 2008 varieert dit percentage tussen de 14% en de 26%, de respondenten hebben dus vaker dan in 2007 een antwoord kunnen geven.

4.7 Beoordeling kwaliteit lesprogramma

Alle ondervraagden is de vraag voorgelegd welke aspecten de grootste rol spelen bij het beoordelen van de kwaliteit van het lesprogramma. Burgers hebben de vraag beantwoord voor één van de onderwijstypen.

Basisonderwijs

De kwaliteit van het lesprogramma in het basisonderwijs wordt door burgers het meest beoordeeld op de volgende vier punten:

1. lezen, schrijven en rekenen: de basisvaardigheden;
2. waarden en normen;
3. persoonlijke ontwikkeling, zoals het ontwikkelen van zelfvertrouwen;
4. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen.

Voortgezet onderwijs

De kwaliteit van het lesprogramma in het voortgezet onderwijs wordt door burgers het meest beoordeeld op de volgende vier punten:

1. waarden en normen;
2. persoonlijke ontwikkeling, zoals het ontwikkelen van zelfvertrouwen;
3. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen;
4. Nederlandse taal en wiskunde.

Middelbaar beroepsonderwijs

De kwaliteit van het lesprogramma in het middelbaar beroepsonderwijs wordt door burgers het meest beoordeeld op de volgende vier punten:

1. vakbekwaamheid (vakmanschap);
2. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen;
3. waarden en normen;
4. orde, netheid en discipline.

Hoger onderwijs

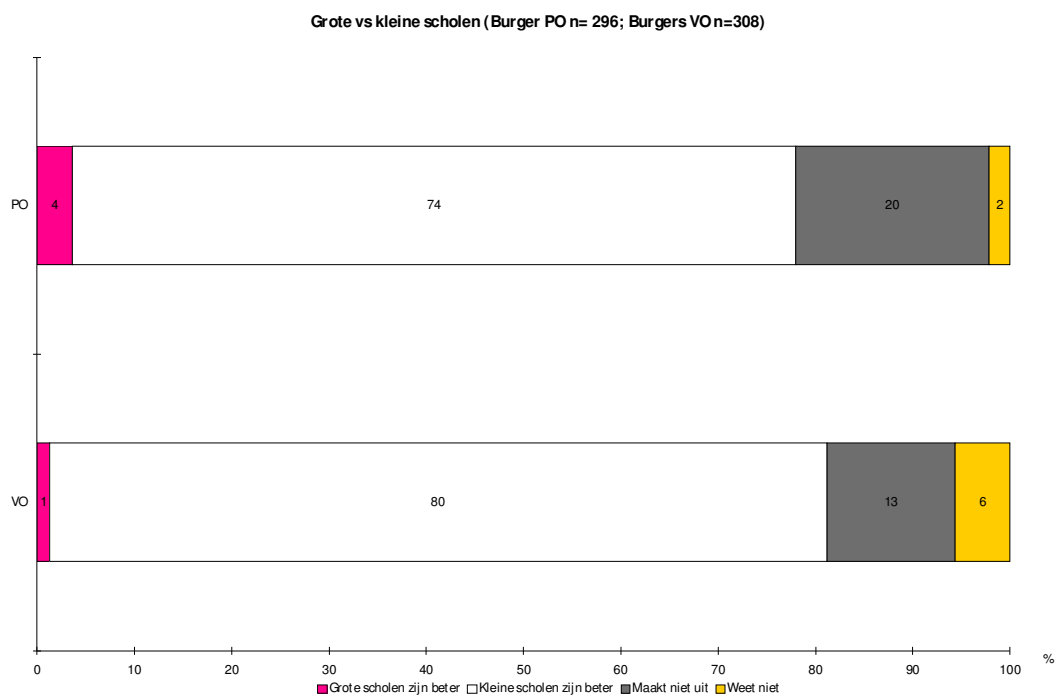
De kwaliteit van het lesprogramma in het hoger onderwijs wordt door burgers het meest beoordeeld op de volgende vier punten:

1. vakbekwaamheid (vakmanschap);
2. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen;
3. theoretische kennis;
4. orde, netheid en discipline.

4.8 Grote en kleine scholen

In deze paragraaf beschrijven we wat de mening is van burgers over de grootte van scholen. Figuur 21 geeft weer wat burgers in het algemeen beter vinden: grote scholen of kleine scholen.

21 | Wat is volgens u beter: grote scholen of kleine scholen, of maakt het volgens u niet uit?

Bron: TNS NIPO, 2008

De voorkeur voor kleine scholen wordt net als voorgaande jaren zeer duidelijk uitgesproken. Ruim zeven op de tien ondervraagde burgers geven aan dat kleine scholen in het algemeen beter zijn. Burgers die hun antwoord geven over voortgezet onderwijs, geven dit nog duidelijker aan (80%, significant verschil) dan burgers over basisonderwijs (74%), maar de voorkeur is bij beide groepen overduidelijk.

In 2007 sprak 72% (basisonderwijs) en 75% (voortgezet onderwijs) de voorkeur uit voor kleine scholen. Deze verschillen zijn statistisch gezien niet betekenisvol. We zien dat de voorkeur voor kleine scholen door de jaren heen steeds door ongeveer driekwart is uitgesproken.

Leerling: Het is wel een hele grote school. Je bent er wel een nummer.

5 Ouders over de school van hun kind

In dit hoofdstuk beschrijven we het oordeel van ouders over de school van hun kind. Daarvoor is informatie verzameld van ouders van kinderen in het basisonderwijs en ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs.

Achtereenvolgens bespreken we de volgende onderwerpen:

- de mate waarin ouders op de hoogte zijn van wat kinderen leren op school;
- de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind;
- de kwaliteit en inhoud van het onderwijs van het kind (programma onderdelen, rapportcijfers, zorg- en succesfactoren);
- de ervaringen van ouders met de organisatie van het onderwijs.

Voor het voortgezet onderwijs is steeds nagegaan of er verschillen zijn tussen ouders van havo/vwo leerlingen en ouders van vmbo leerlingen. Indien deze er zijn worden ze vermeld.

5.1 Samenvatting

Nagenoeg alle ouders zijn redelijk tot zeer goed op de hoogte van wat hun kind leert op school. In het voortgezet onderwijs zijn er minder ouders die aangeven goed op de hoogte te zijn dan in het basisonderwijs.

Een meerderheid van de ouders ervaart een proactieve houding van de school (de school informeert de ouder over de algemene gang van zaken op school, doet zijn best de ouders bij de school te betrekken en informeert de ouders over hun rechten en plichten als ouders). In het basisonderwijs wordt dit iets sterker ervaren dan in het voortgezet onderwijs. Ouders beoordelen hun eigen betrokkenheid deels positief: veel ouders weten waar zij met klachten terecht kunnen, maar het kunnen uitoefenen van invloed op de gang van zaken van de school van hun kind ervaren nog niet alle ouders.

Ouders beoordelen de kwaliteit van de school en de kwaliteit van de leraar met een hoger rapportcijfer dan burgers. De basisschool krijgt een 7,5 voor de kwaliteit en een 7,7 voor de leraar, het voortgezet onderwijs krijgt een 7,3 voor de kwaliteit en een 7,1 voor de leraar. Net als bij de burgers zien we dat de waardering voor het onderwijs ten opzichte van voorgaande jaren stabiel is gebleven, ondanks kritische publiciteit.

Ouders noemen de persoonlijke aandacht en individuele begeleiding het vaakst als iets dat goed gaat in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Ook delen ouders de zorg over het lerarentekort. Verder worden grootte van de klassen (basisonderwijs) en lesuitval (voortgezet onderwijs) vaak genoemd als grootste probleem waarmee het onderwijs geconfronteerd wordt.

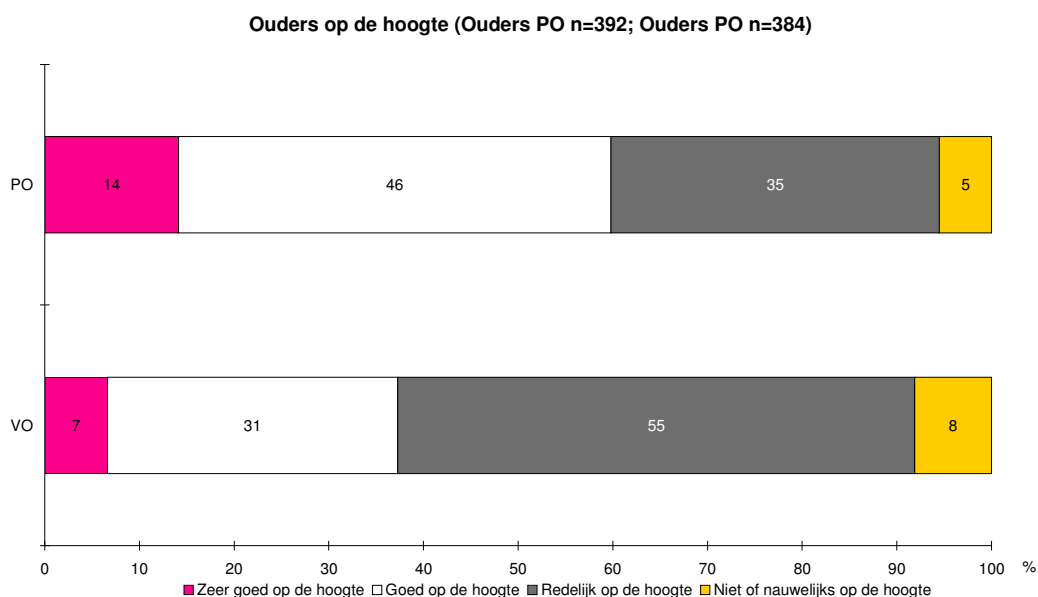
Plezier en veiligheid zijn elementen van het onderwijs waar volgens een zeer groot deel van de ouders voldoende aandacht aan wordt besteed. Onderwijsinhoudelijk zien ouders graag meer aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en voor waarden en normen.

Op het voortgezet onderwijs lijkt lesuitval aan de orde van de dag: 86% van de ouders geeft aan dat hun kind hier wel eens mee te maken heeft. In het primair onderwijs komt lesuitval minder voor (17% heeft er wel eens mee te maken).

5.2 De mate waarin ouders op de hoogte zijn

De ouders is gevraagd aan te geven in hoeverre zij op de hoogte zijn van wat hun kinderen leren op school.

22 | In hoeverre bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school?

Bron: TNS NIPO, 2008

Zes op de tien ouders van kinderen in het basisonderwijs zeggen (zeer) goed op de hoogte te zijn van wat kinderen leren op dit type onderwijs. Nog eens 35% geeft aan redelijk op de hoogte te zijn hiervan, 5% zegt niet of nauwelijks te weten wat leerlingen in het basisonderwijs leren.

Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs zijn over het algemeen minder op de hoogte van wat kinderen leren op dit type onderwijs dan ouders van kinderen op het basisonderwijs. Ook dit jaar is dat terug te zien: vier op de tien (38%) geven aan (zeer) goed op de hoogte te zijn, tegenover de zes op de tien ouders in het basisonderwijs. Binnen het voortgezet onderwijs geven ouders van

havo/vwo leerlingen vaker aan goed op de hoogte te zijn dan ouders van vmbo leerlingen.

Wanneer we de resultaten naast die van 2007 leggen, zien we significante verschillen in beide onderwijstypen. In het basisonderwijs zeggen meer ouders niet of nauwelijks op de hoogte te zijn van wat kinderen leren (2% in 2007 versus 5% in 2008). In het voortgezet onderwijs zijn minder ouders *goed* op de hoogte, maar meer ouders *redelijk* op de hoogte. Ouders lijken dit jaar kritischer over hun eigen kennis van wat kinderen leren.

5.3 Betrokkenheid bij de school van het eigen kind

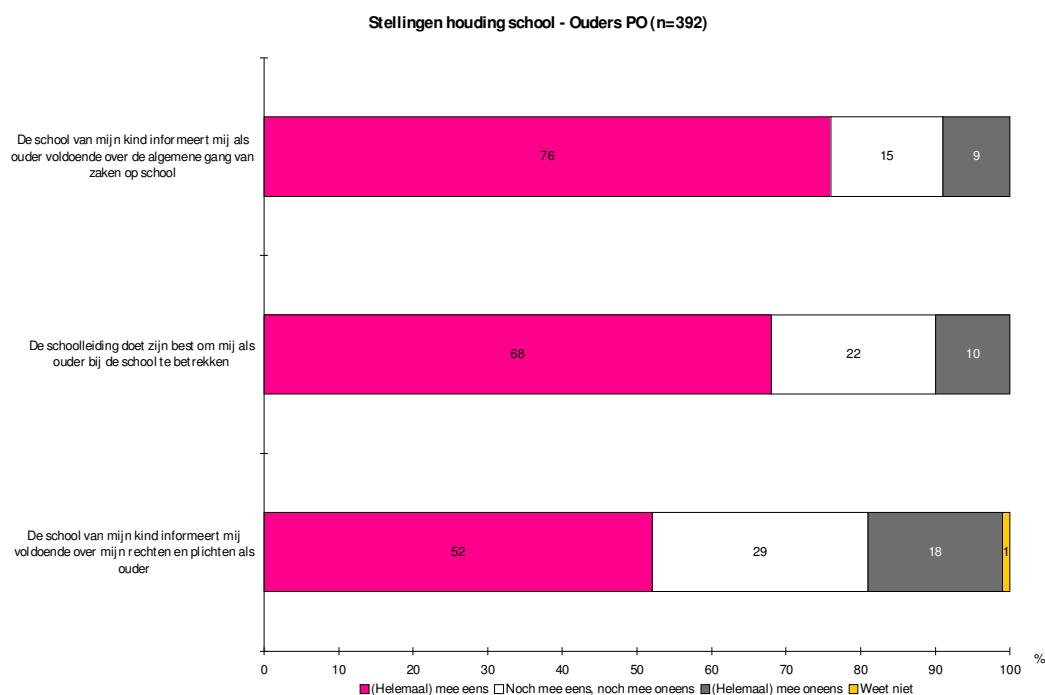
De volgende stellingen over ouderbetrokkenheid zijn aan de ouders voorgelegd:

- De schoolleiding doet zijn best om mij als ouder bij de school te betrekken
- De school van mijn kind informeert mij als ouder voldoende over de algemene gang van zaken op school
- De school van mijn kind informeert mij voldoende over mijn rechten en plichten als ouder
- Ik kan op de school van mijn kind voldoende invloed uitoefenen op de gang van zaken
- Ik weet waar ik op de school van mijn kind met klachten terecht kan

Twee soorten betrokkenheid worden hier gemeten. De eerste drie stellingen gaan in op de (proactieve) houding van de school. De laatste twee stellingen gaan in op de (actieve) houding van de ouders, in hoeverre zij zelf actie ondernemen om betrokken te zijn bij de school.

5.3.1 Proactieve houding van de school

23 | Proactieve houding van de basisschool

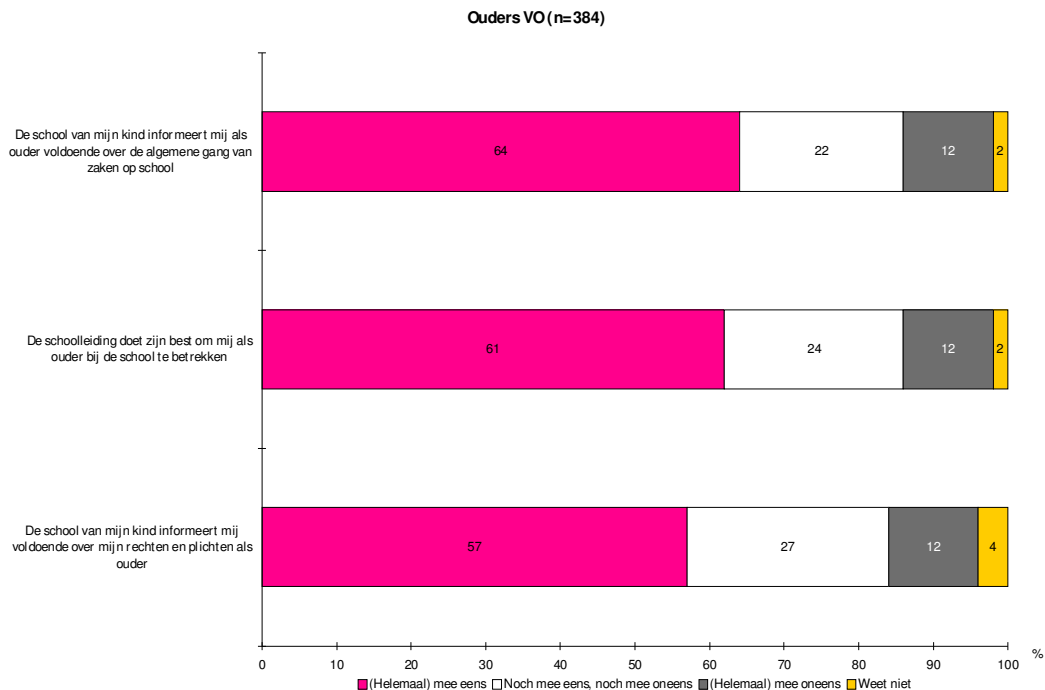
Bron: TNS NIPO, 2008

Driekwart van de ouders van kinderen op het basisonderwijs (76%) vindt dat de school van hun kind hen voldoende informeert over de algemene gang van zaken op de school. Vorig jaar lag dit percentage significant hoger, op 84%.

Bijna zeven op de tien ouders van een kind op het basisonderwijs (68%) geven aan dat de schoolleiding van de school van hun kind zijn best doet om de ouders bij de school te betrekken. Ook dit percentage lag vorig jaar hoger, op 76%.

Ruim de helft van de ouders van een kind op het basisonderwijs (52%) is het (helemaal) eens met de stelling dat de school van hun kind hen voldoende informeert over de rechten en plichten van de ouder. Vorig jaar waren nog bijna zeven op de tien ouders het (helemaal) eens met deze stelling.

De stellingen worden onderschreven door een meerderheid van de ondervraagde ouders. Toch zijn de percentages lager dan 2007, en ervaren ouders een iets minder proactieve houding van de school om hen bij het onderwijs te betrekken.

Bron: TNS NIPO, 2008

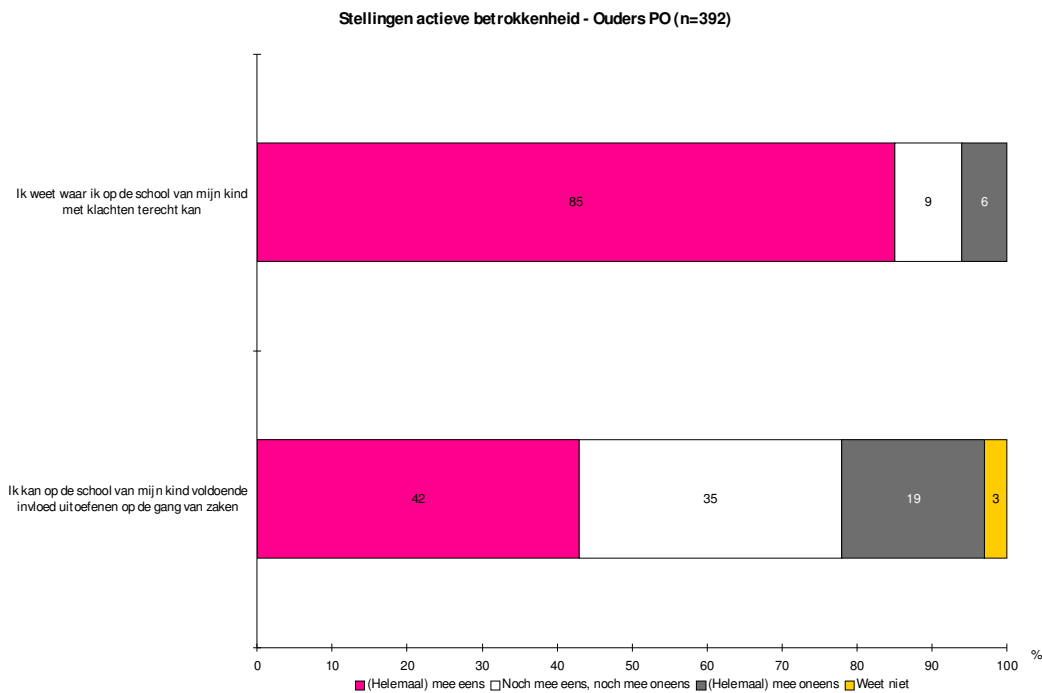
Ruim zes op de tien ouders van een kind op het voortgezet onderwijs (64%) onderschrijven de stelling dat de school van hun kind de ouder voldoende informeert over de algemene gang van zaken op de school. Dit percentage is beduidend lager dan vorig jaar, toen nog 78% van de ouders het (helemaal) eens was met deze stelling.

Zes op de tien ouders van een kind op het voortgezet onderwijs (61%) vinden dat de schoolleiding zijn best doet om de ouders te betrekken bij de school. Dit is vergelijkbaar met de resultaten van 2007. Ook in voorgaande jaren lag het percentage rond 60%, nadat het in 2003 op 54% lag. In totale de periode sinds 2003 zien we dus een verbetering.

Ruim de helft van de ondervraagde ouders over het voortgezet onderwijs (57%) geven aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling dat de school hen voldoende informeert over de rechten en plichten van de ouders. Ouders van vmbo leerlingen vinden dit vaker dan ouders van havo/vwo leerlingen. Vorig jaar lag dit percentage op een vergelijkbaar niveau.

5.3.2 Actieve betrokkenheid ouders

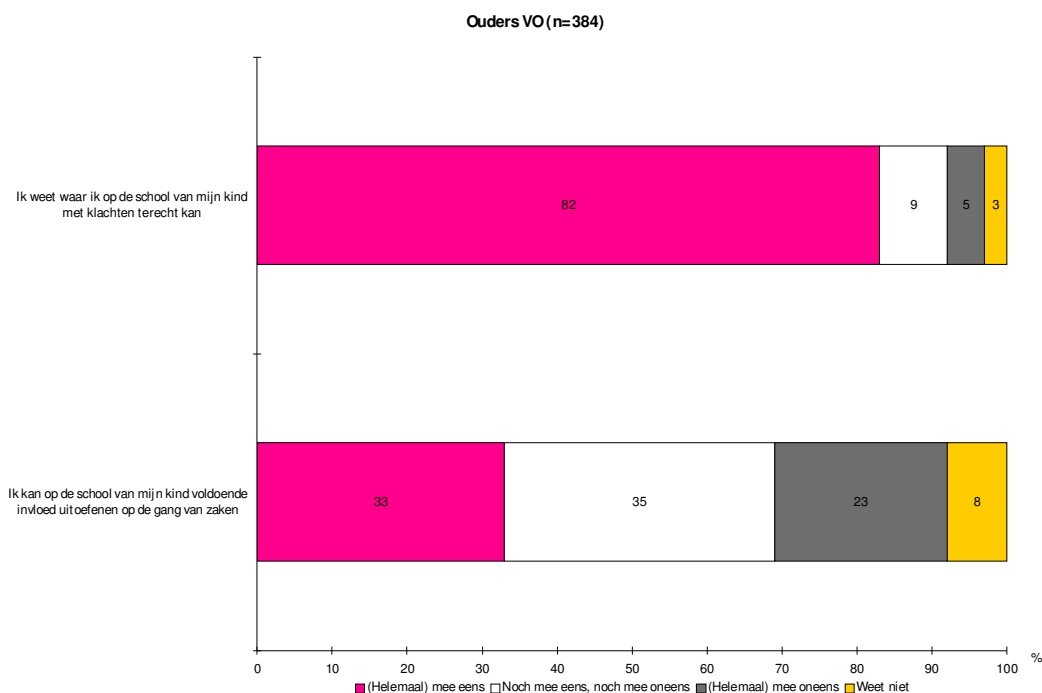
25 | Actieve betrokkenheid ouders basisonderwijs

Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna alle ouders van een kind op het basisonderwijs zeggen te weten waar ze terecht kunnen op de school als zij klachten hebben (85%). Slechts 6% van de ouders is het niet eens met deze stelling. In 2007 en in voorgaande jaren lagen deze percentages op een vergelijkbaar niveau.

Over het kunnen uitoefenen van voldoende invloed op de gang van zaken op de school van het kind, zijn ouders van basisschoolleerlingen het niet allemaal eens: vier op de tien ouders (42%) zijn het (helemaal) eens met deze stelling, twee op de tien ouders geven aan het oneens te zijn met de stelling. Vorig jaar gaf nog de helft aan voldoende invloed te kunnen uitoefenen (50% in 2007, 42% in 2008). Als we kijken naar de totale periode sinds 2003 zien we dat de situatie verbeterd is.

Bron: TNS NIPO, 2008

Ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs en ouders van kinderen op het basisonderwijs laten een vergelijkbaar beeld zien. Bijna alle ouders weten waar zij met een klacht terecht kunnen op school (82%), maar beduidend minder ouders geven aan voldoende invloed uit te kunnen oefenen op de gang van zaken op de school van hun kind (33%). Bijna een kwart van de ouders (23%) is het niet eens met deze stelling, en een relatief groot gedeelte van de ouders is het eens noch oneens met deze stelling (35%, net als bij basisonderwijs). Ouders van vmbo leerlingen vinden vaker dat ze voldoende invloed kunnen uitoefenen dan ouders van havo/vwo leerlingen.

Beide stellingen werden in 2007 door een even groot gedeelte van de ouders onderschreven.

5.4 Kwaliteit en inhoud van het onderwijs van het kind

Net als burgers hebben ouders de kwaliteit en inhoud van het onderwijs beoordeeld. We beginnen met rapportcijfers.

5.4.1 Rapportcijfers kwaliteit onderwijs kind

Door middel van een rapportcijfer hebben ouders van kinderen op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs de kwaliteit van het onderwijs van hun kind beoordeeld.

27 | Welk rapportcijfer geeft u de kwaliteit van de school van uw kind?

	PO	VO*	VMBO
2008	7,5	7,3	7,3

* inclusief vmbo

Bron: TNS NIPO, 2008

- Ouders van kinderen op het basisonderwijs geven de school van hun kind een 7,5. Vorig jaar werd een hoger cijfer gegeven, een 7,8.
- Ouders die kinderen hebben die op het voortgezet onderwijs zitten geven de kwaliteit van de school van hun kind een 7,3. Ouders van kinderen op het vmbo geven eveneens een 7,3. Dit cijfer is vergelijkbaar met het cijfer dat ouders in 2007 gaven. De verschillen met de jaren daarvoor zijn gering.

5.4.2 Rapportcijfers kwaliteit leraar van het kind

Ook de leraar van het kind is door de ouders beoordeeld door middel van een rapportcijfer.

28 | Welk rapportcijfer geeft u de kwaliteit van de leraar van uw kind?

	PO	VO*	VMBO
2008	7,7	7,1	6,9

* inclusief

vmbo

Bron: TNS NIPO, 2008

- De leraar van het basisonderwijs krijgt gemiddeld een 7,7. Zijn collega die lesgeeft in het voortgezet onderwijs wordt met een 7,1 iets minder positief beoordeeld. Beide cijfers verschillen niet significant van de cijfers die vorig jaar zijn gegeven.
- De leraar in het vmbo wordt met een 6,9 lager beoordeeld dan de algemene vo-leraar.
- Ouders zijn positiever over de kwaliteit van leraren dan burgers in het algemeen. Dit geldt voor alle onderwijstypen.

- De gemiddelde cijfers die ouders geven zijn van dezelfde orde als in de voorgaande jaren.

5.5 Beoordeling kwaliteit lesprogramma

Alle ondervraagden is de vraag voorgelegd welke aspecten de grootste rol spelen bij het beoordelen van de kwaliteit van het lesprogramma. Ouders hebben de vraag beantwoord voor het schooltype waar hun kind op zit.

Basisonderwijs

Ouders van kinderen op basisscholen beoordelen de kwaliteit van het lesprogramma op dezelfde aspecten, in iets andere volgorde:

1. lezen, schrijven en rekenen: de basisvaardigheden;
2. persoonlijke ontwikkeling, zoals het ontwikkelen van zelfvertrouwen;
3. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen;
4. waarden en normen.

Voortgezet onderwijs

Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs beoordelen de kwaliteit van het lesprogramma op dezelfde aspecten, in iets andere volgorde:

1. persoonlijke ontwikkeling, zoals het ontwikkelen van zelfvertrouwen;
2. sociale vaardigheden, zoals goed omgaan met anderen;
3. waarden en normen;
4. Nederlandse taal en wiskunde.

5.5.2 Succesfactoren en zorgpunten (spontaan)

Ook ouders zijn gevraagd aan te geven wat zij goed vinden gaan in het onderwijs en wat het grootste probleem is waarmee het onderwijs volgens hen geconfronteerd wordt. Net als bij de vragenlijsten voor burgers, is dit aan de ouders voorgelegd in de vorm van een open vraag.

Succesfactoren (spontaan)

Allereerst gaan we in op de spontaan genoemde zaken die goed gaan in het onderwijs, de succesfactoren.

Basisonderwijs

Alle ouders kregen de vraag voorgelegd wat er momenteel goed gaat in het basisonderwijs. Vorig jaar wist 34% van de ouders in het basisonderwijs geen antwoord te geven op deze vraag. Dit jaar hebben meer mensen een antwoord gegeven; slechts 7% van de ondervraagde ouders in dit onderwijstype gaf geen antwoord.

29 | Wat vindt u goed gaan in het basisonderwijs? (ouders po, n=391)

	Ouders over PO (%)
▪ Persoonlijke/individuele begeleiding (o.a. persoonlijke omstandigheden, vorderingen, afgestemd op het individu)	22
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/leersysteem/manier van leren	9
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	7
▪ Ouderbetrokkenheid (aandacht en tijd voor ouders)	5
▪ Kleinere klassen/scholen	5

Bron: TNS NIPO, 2008

- Ruim bovenaan staat ook dit jaar weer de individuele begeleiding van de leerling. Vorig jaar noemde 23% van de ondervraagde ouders dit als succesfactor van het basisonderwijs, ook dit jaar geeft ruim een vijfde van de ouders dit aan (22%).

Leerling: Mijn meester weet waar ik heel goed in ben en dat vind ik gaaf.

- Goed ontwikkelde lesmethodes (9%), vaardigheden (7%), ouderbetrokkenheid en kleinere klassen of scholen (beide 5%) volgen in de top 5.

Vergeleken met de resultaten van 2007 vallen de volgende zaken op: Kwaliteit van het onderwijs komt niet voor in de top 5, evenals aandacht voor normen en waarden. De kleinere klassen zijn daarentegen nieuw in dit rijtje.

Als we kijken naar de voorgaande jaren, zien we dat het aspect 'vakinhoud' sinds 2006 niet meer voorkomt de top-5 van succesfactoren. Vaardigheden leek vorig jaar minder belangrijk te worden, maar is dit jaar teruggekomen. In het algemeen geldt dat individuele aandacht en begeleiding steeds als belangrijkste succesfactor wordt beschouwd.

Voortgezet onderwijs

In 2008 hebben relatief veel ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs geen antwoord kunnen geven op de vraag wat er momenteel goed gaat in deze onderwijssector. Wel zijn er beduidend meer ouders in dit onderwijstype die een

antwoord hebben geformuleerd; in 2007 ontbrak van 39% een antwoord, nu van slechts 15%.

30 | Wat vindt u goed gaan in het voortgezet onderwijs? (ouders vo, n=383)

	Ouders over VO (%)
▪ Persoonlijke/individuele begeleiding (o.a. persoonlijke omstandigheden, vorderingen, afgestemd op het individu)	11
▪ Niet zoveel lesuitval/genoeg lesuren	7
▪ Vaardigheden (zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiën, sociale vaardigheden, dingen kunnen opzoeken, etc.)	7
▪ Ouderbetrokkenheid (aandacht en tijd voor ouders)	6
▪ Lesmethodes zijn goed ontwikkeld/ leersysteem/ manier van leren	6

Bron: TNS NIPO, 2008

- In het voortgezet onderwijs gaat het goed met persoonlijke of individuele begeleiding van leerlingen, aldus 11% van de ouders. Ook hier komt deze succesfactor weer op nummer één. In 2007 noemde 12% van de ouders dit als succesfactor, daarvoor lag het percentage hoger, op 16%.

Leerling: Er is aandacht voor mijn problemen met de leerstof en ik kreeg hulp na afwezigheid door ziekte.

- Voldoende lesuren en weinig uitval, vaardigheden (beide 7%), ouderbetrokkenheid en goed ontwikkelde lesmethodes (beide 6%) vullen de top 5 aan.
- Genoeg lesuren en ouderbetrokkenheid worden dit jaar relatief vaker aangegeven dan vorig jaar en zijn daarom in de top 5 opgenomen. Deze succesfactoren nemen de plaats in van aandacht voor waarden en normen en plezier op school.

Zorgpunten (spontaan)

De zorgpunten zijn de problemen waarmee het onderwijs geconfronteerd wordt volgens de ouders.

Basisonderwijs

Om ouders hun zorg te laten uiten over het onderwijs, hebben we de open vraag gesteld wat volgens hen het grootste probleem is waarmee het basisonderwijs momenteel geconfronteerd wordt. Niet alle ouders wisten hier antwoord op (8%, tegen 30% in 2007).

31 | *Wat is het grootste probleem waarmee het basisonderwijs geconfronteerd wordt? (ouders po, n=391)*

	Ouders over PO (%)
▪ De grootte van de klassen	15
▪ Lerarentekort	10
▪ Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	10
▪ Kwaliteit leerkrachten (kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten)	5
▪ Basisvaardigheden/basiskennis (rekenen, taal etc.)	4
▪ Tekort aan individuele aandacht voor niet gemiddelde kinderen	4

Bron: TNS NIPO, 2008

- De top 3 meest genoemde zorgpunten in het basisonderwijs wordt gevormd door de grootte van de klassen (15%), het lerarentekort en bezuinigingen (beide 10%).
- Ook in 2007 was dit de top 3, hetzij in andere volgorde: in plaats van bezuinigingen staat nu de grootte van de klassen bovenaan, gevolgd door het lerarentekort.
- Kwaliteit van leerkrachten volgt net als in 2007 op de volgende plek; 5% van de ouders van kinderen op het basisonderwijs spreken hier hun zorg over uit. Daarna volgen basisvaardigheden en het tekort aan individuele aandacht voor kinderen die niet gemiddeld presteren (beide 4%).
- Ten opzichte van voorgaande jaren is er weinig veranderd in de meest genoemde zorgpunten in het basisonderwijs. Alleen de basisvaardigheden zijn in 2008 relatief vaak genoemd, de organisatie van het onderwijs daarentegen wordt minder vaak genoemd als probleem waarmee het onderwijs geconfronteerd wordt. Eerder werd 'normen en waarden' nog veel genoemd, maar dit lijkt te dalen in de rangorde.

Voortgezet onderwijs

Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs hebben eveneens hun zorgen kunnen uitspreken aan de hand van de open vraag. 12% van deze ouders kon geen antwoord formuleren, tegen 20% in 2007.

32 | Wat is het grootste probleem waarmee het voortgezet onderwijs geconfronteerd wordt? (ouders vo, n=384)

	Ouders over VO (%)
▪ Lesuitval	14
▪ Lerarentekort	13
▪ Kwaliteit leerkrachten (kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten)	6
▪ Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis, competentiegericht onderwijs, het nieuwe leren)	5
▪ De omvang van de school	4

Bron: TNS NIPO, 2008

- Lesuitval en lerarentekort (14% en 13%) worden het vaakst genoemd als zorgpunten in het voortgezet onderwijs. Lesuitval werd ook in 2007 door 14% van de ondervraagde ouders genoemd als probleem voor het voortgezet onderwijs.

Leerling: Teveel docenten zijn ziek of afwezig, terwijl de lessen niet worden opgevuld.

- Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs maken zich verder zorgen over de kwaliteit van leerkrachten (6%), inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (5%) en over de omvang van de school (4%).
- Alleen de omvang van de school is nieuw in de top 5 ten opzichte van 2007 ten koste van kwaliteit van het onderwijs.
- Door de jaren heen zien we dat lesuitval een belangrijk zorgpunt is en blijft. Het leraren tekort is dit jaar duidelijk belangrijker geworden. Het gebrek aan normen en waarden, voorheen een veelgenoemd punt, lijkt in de rangorde te dalen.

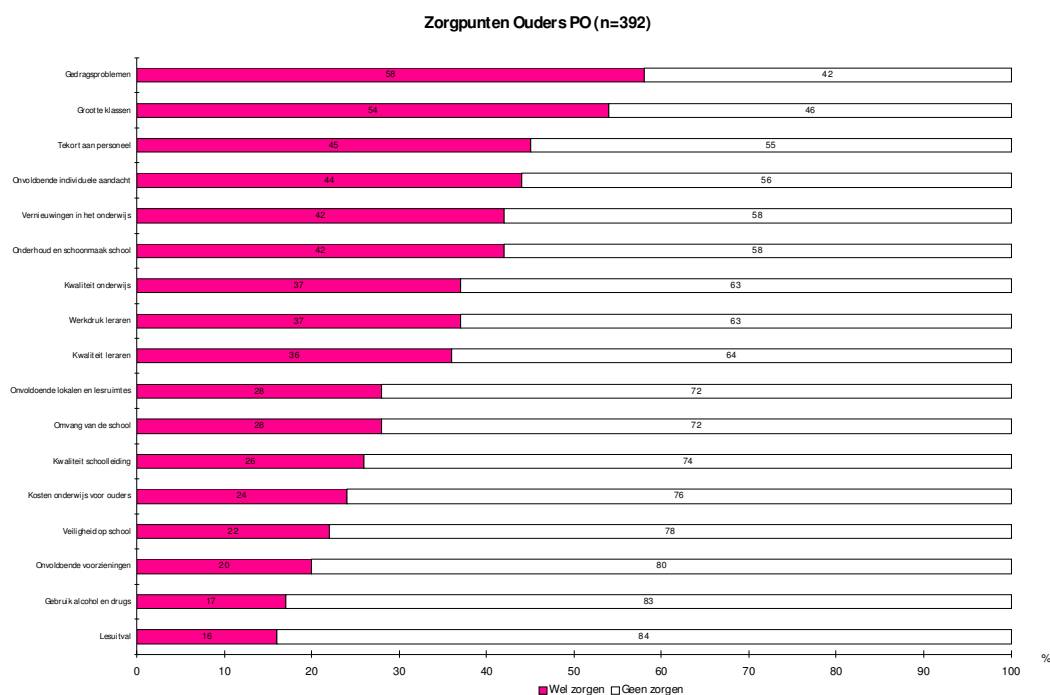
5.5.3 Beoordeling zorgpunten (geholpen)

De open vraag levert de spontaan genoemde zorgpunten op. Naast deze open vraag over problemen in het onderwijs is in een gesloten vraag nogmaals gevraagd of ouders zich over bepaalde zaken in het onderwijs van hun kind zorgen maken.

Basisonderwijs

In figuur 33 is te zien over welke punten ouders van een kind in het basisonderwijs zich zorgen maken.

33 | Maakt u zich wel of geen zorgen over... (ouders po, n=392)¹

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de ouders van kinderen in het basisonderwijs maakt zich zorgen over gedragsproblemen (58%) en over de grootte van de klassen (54%).

Weinig ouders maken zich zorgen over lesuitval, het gebruik van alcohol en drugs of veiligheid.

Ten opzichte van vorig jaar maken *meer* ouders zich nu zorgen over de volgende zaken:

- of kinderen wel voldoende individuele aandacht krijgen (van 30% naar 44%);
- kwaliteit onderwijs (van 29% naar 37%);
- de kwaliteit van de schoolleiding (van 19% naar 26%);
- de kosten voor het onderwijs voor de ouders (van 18% naar 24%).

¹ De antwoordcategorieën 'onvoldoende lokalen en lesruimtes' en 'onvoldoende voorzieningen' waren in 2007 één categorie, maar zijn dit jaar apart opgenomen

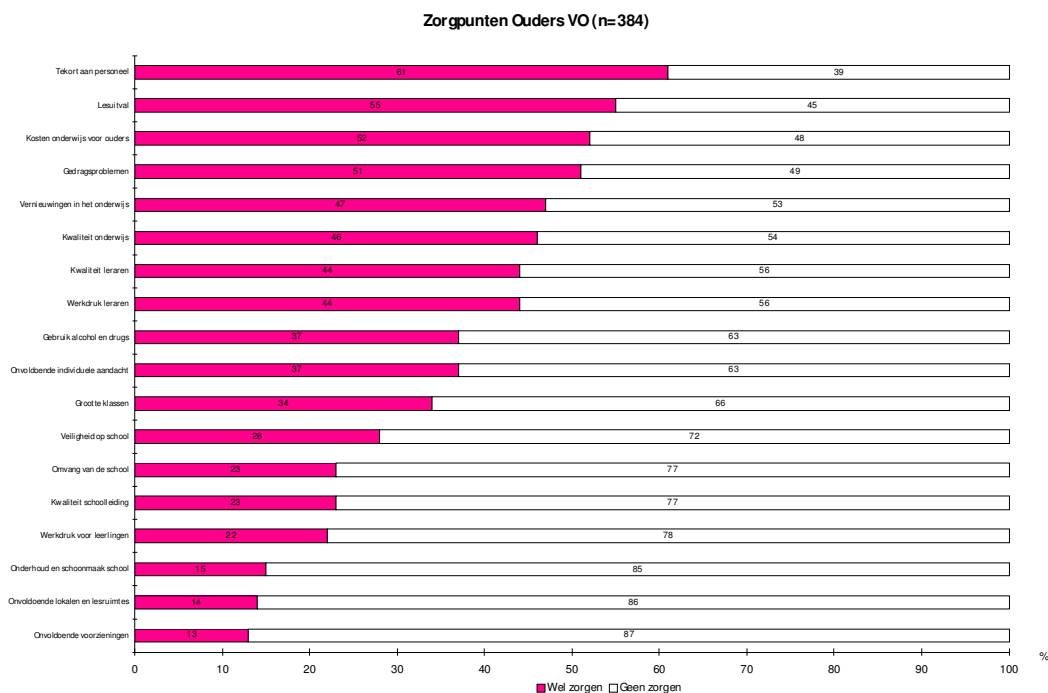
Er zijn geen zaken die dit jaar door *minder* ouders worden aangegeven als zorgpunt voor het basisonderwijs.

Tussen 2007 en 2006 zagen we op een groot aantal aspecten dat het aantal ouders dat zich zorgen maakte verminderde (zoals bijvoorbeeld veiligheid). Ook in vergelijking met de jaren daarvoor (vanaf 2003) is het aantal ouders dat zich zorgen maakt afgenomen.

Voortgezet onderwijs

Figuur 34 gaat in op de zorgpunten van ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs.

34 | *Maakt u zich wel of geen zorgen over... (ouders vo, n=384)*²

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs maakt zich zorgen over tekort aan personeel (61%), lesuitval (55%), de kosten voor ouders (52%) en gedragsproblemen van leerlingen (51%).

Leerling: Er zijn te weinig docenten..

² De antwoordcategorieën 'onvoldoende lokalen en lesruimtes' en 'onvoldoende voorzieningen' waren in 2007 één categorie, maar zijn dit jaar apart opgenomen

Relatief weinig ouders maken zich zorgen over onderhoud van de school, het aantal lokalen of voorzieningen. Ten opzichte van 2007 maken ouders zich *minder* zorgen over de volgende zaken:

- het tekort aan personeel
- de kosten voor ouders
- gedragsproblemen van kinderen
- vernieuwingen in het onderwijs
- de kwaliteit van het onderwijs
- de bekwaamheid van leraren
- de werkdruk van leraren
- het gebruik van alcohol en drugs op school
- de grootte van de klassen
- de omvang van de school
- of de school wel goed wordt onderhouden

Op geen van de onderwerpen is het aantal ouders dat zich zorgen maakt significant *toegenomen* ten opzichte van 2007.

In het algemeen maken ouders zich ten opzichte van 2003 steeds minder zorgen over: het tekort aan personeel, gedragsproblemen en de werkdruk van leraren. Over andere aspecten fluctueert de mate waarin zij zich zorgen maken.

5.5.4 Tevredenheid over aandachtsgebieden school

In deze paragraaf gaan we in op de vraag of ouders vinden dat er voldoende aandacht wordt besteed aan allerlei aspecten van het onderwijs dat hun kind volgt.

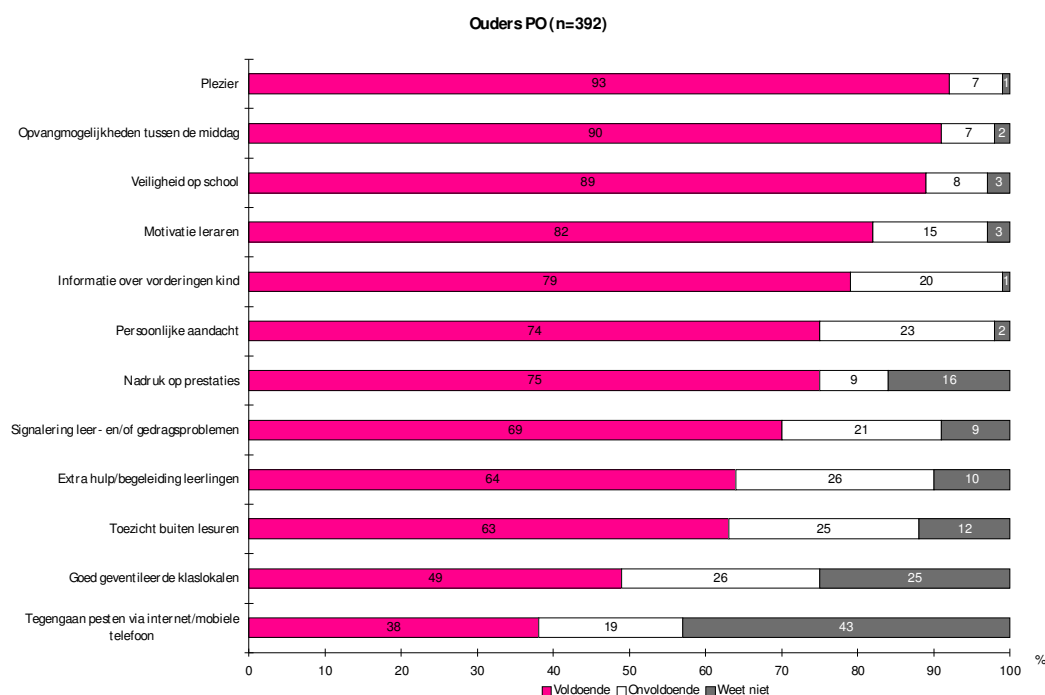
Aandacht voor verschillende aspecten van onderwijs

Aan ouders is een aantal zaken voorgelegd waar scholen meer of minder aandacht aan kunnen besteden. Gevraagd is of zij per aspect konden aangeven of de school van hun kind daar in hun ogen voldoende aandacht aan geeft. De resultaten bespreken we weer per onderwijstype, om te beginnen met het basisonderwijs.

Basisonderwijs

In figuur 35 zien we de mening van ouders van basisschoolleerlingen over de aandacht die op de school van hun kind wordt besteed aan verschillende onderwerpen.

35 | Wordt er op de school van uw kind voldoende of onvoldoende aandacht besteed aan...?

Bron: TNS NIPO, 2008

Nagenoeg alle ouders vinden dat de school van hun kind voldoende aandacht besteed aan plezier (93%), opvangmogelijkheden (90%) en veiligheid op school (89%). Een relatief kleine groep vindt dat de school onvoldoende aandacht besteed aan deze zaken (7% of 8%). In 2007 vormden deze drie aspecten ook de top drie, hetzij in andere volgorde.

Tussen de 20% en 26% van de ouders geven aan dat er op de school van hun kind onvoldoende aandacht wordt besteed aan de volgende zaken:

- informatie over de vorderingen van het kind;
- het signaleren van leer- en/of gedragsproblemen;
- persoonlijke aandacht;
- het toezicht buiten de lesuren;
- extra hulp voor leerlingen;
- goed geventileerde klaslokalen.

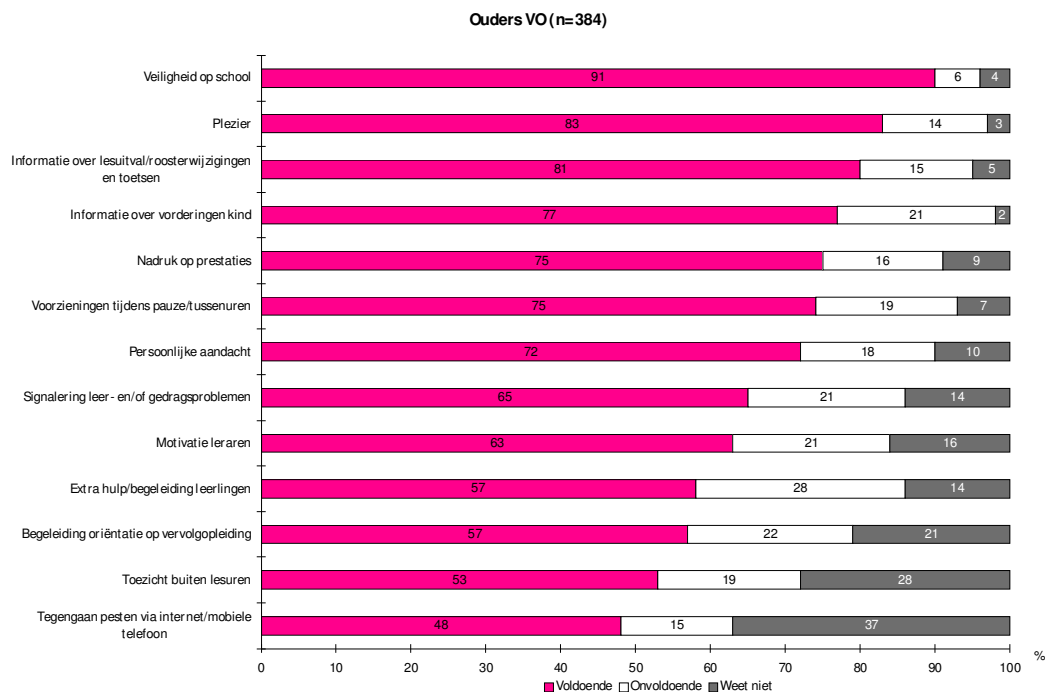
Zoals in de figuur is te zien, vinden veel ouders dat er voldoende aandacht wordt besteed aan een groot aantal zaken (alleen de geventileerde klaslokalen en het tegengaan van pesten via internet krijgen geen meerderheid; de rest krijgt een duidelijke meerderheid bij 'voldoende aandacht'). Wel moet opgemerkt worden dat de percentages in 2007 significant hoger lagen (in 2007 lagen de

percentages tussen de 6% en 15% hoger dan in 2008). Dit geldt voor alle onderdelen met uitzondering van de opvangmogelijkheden, het tegengaan van pesten en met plezier naar school gaan. Deze aspecten hebben een vergelijkbaar percentage als in 2007.

Voortgezet onderwijs

Onderstaande figuur geeft de mening weer over aandachtsgebieden op de middelbare school, volgens de ouders van kinderen op dit type onderwijs.

36 | Wordt er op de school van uw kind voldoende of onvoldoende aandacht besteed aan...?

Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna alle ouders vinden dat er voldoende aandacht wordt besteed aan veiligheid en plezier op school (91% en 83%). Bij het tegengaan van pesten via internet is het percentage ouders dat vindt dat daar voldoende aandacht aan besteed wordt het kleinst. De overige aspecten krijgen voldoende aandacht volgens telkens een ruime meerderheid van de ouders.

Leerling: Ik vind dat de omgeving bij ons veilig is.

Tussen de 21% en 28% van de ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs vindt dat er onvoldoende aandacht wordt besteed aan de volgende aspecten in het voortgezet onderwijs:

- informatie over de vordering van het kind;
- het signaleren van leer- en/of gedragsproblemen;
- de motivatie van leraren;
- begeleiding van de oriëntatie op vervolgopleiding;
- extra hulp/begeleiding van leerlingen.

Net als in het basisonderwijs zien we bij een aantal zaken een afname in het aantal ouders dat vindt dat er voldoende aandacht aan wordt besteed. Dit zijn de nadruk op prestaties en voldoende toezicht. Vergeleken met het basisonderwijs, is de afname in het voortgezet onderwijs gering: er is slechts bij twee aspecten sprake van een afname (van respectievelijk 9% en 8%) in het aantal ouders dat vindt dat deze aspecten voldoende aandacht krijgen.

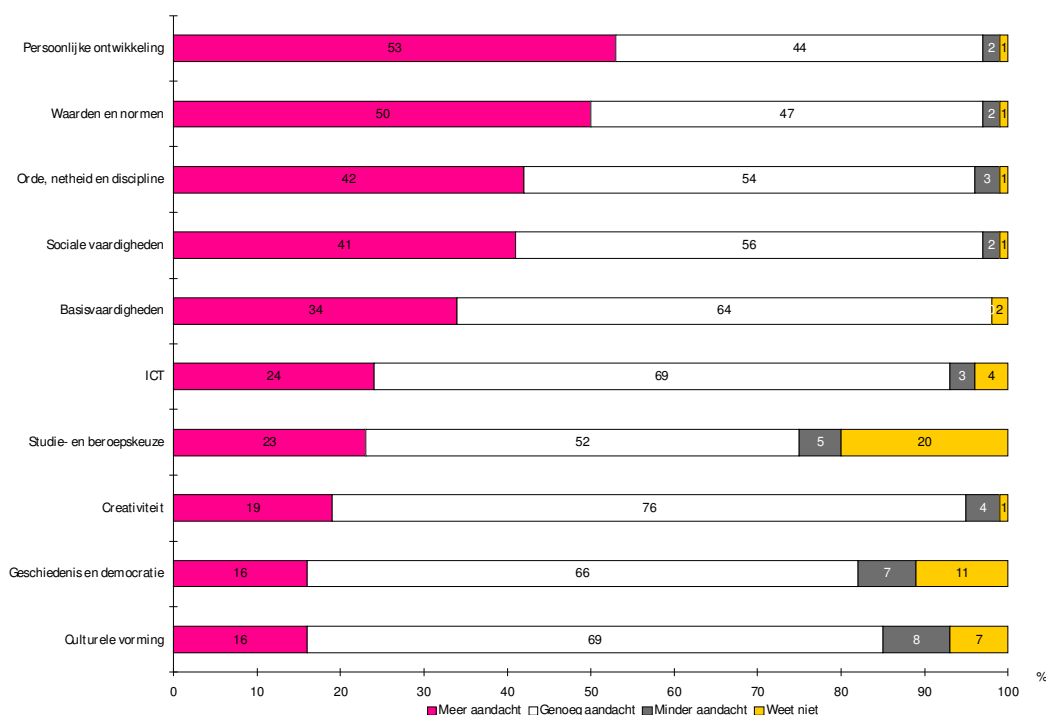
Aandacht voor programmaonderdelen

Ouders is een aantal zaken voorgelegd die scholen kunnen leren aan leerlingen. Dit zijn de programmaonderdelen. Ouders konden aangegeven of zij vinden dat hieraan meer of minder aandacht moet worden geschonken of dat het goed is zoals het nu gebeurt.

Basisonderwijs

In figuur 37 is te zien welke programmaonderdelen op basisscholen volgens ouders genoeg aandacht krijgen en welke volgens hen meer aandacht zouden moeten krijgen.

37 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het basisonderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (ouders po, n=392)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de ouders zou willen dat er meer aandacht wordt besteed aan persoonlijke ontwikkeling (53%) en aan waarden en normen (50%) op de school waar hun kind op zit. Van de overige aspecten geeft telkens een meerderheid van de ouders aan dat de school van hun kind dit onderdeel voldoende heeft opgenomen in het onderwijsprogramma.

Leerling: Ik heb moeite met lezen...eerder kreeg ik bijles nu niet meer.

Meer dan een derde van de ouders vindt dat het basisonderwijs meer aandacht zou moeten besteden aan basisvaardigheden (34%), sociale vaardigheden (41%) en orde/netheid/discipline (42%).

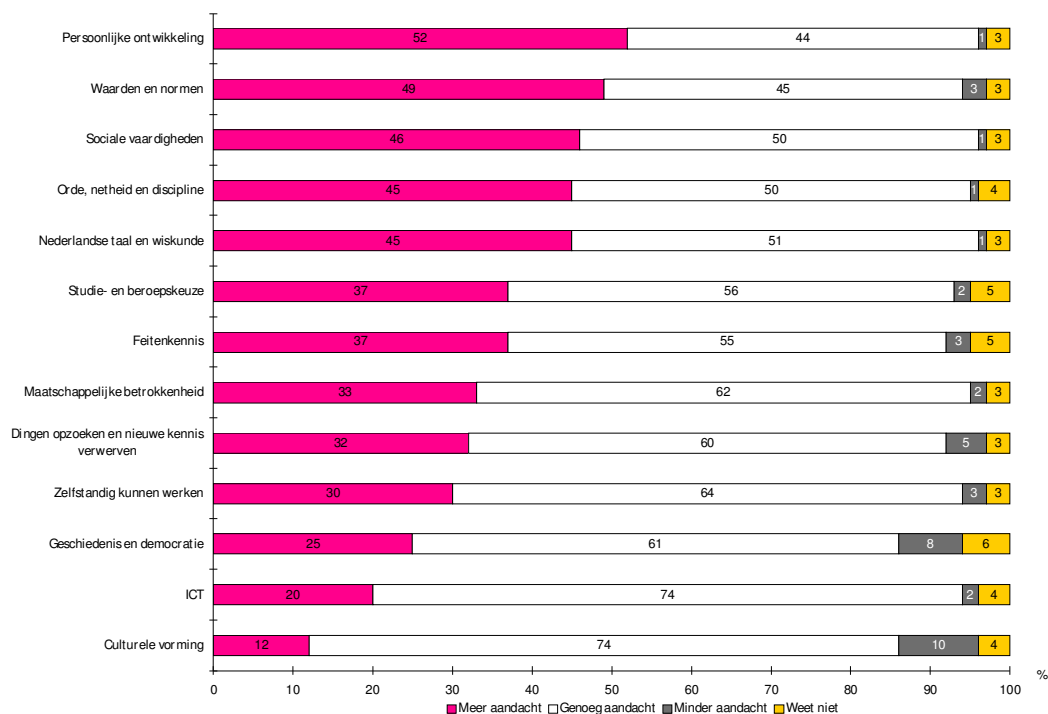
We zien de volgende significante verschillen tussen 2007 en 2008:

- In 2007 gaven vier op de tien ouders aan meer aandacht te willen voor persoonlijke ontwikkeling. Nu is dat opgelopen naar ruim de helft van de ondervraagden.
- Een kwart van de ouders vond in 2007 dat er meer aandacht moest komen voor basisvaardigheden. In 2008 is dit gestegen naar 34%.
- Orde, netheid en discipline wordt dit jaar door ruim vier op de tien ouders genoemd als programmaonderdeel waar meer aandacht aan besteed zou moeten worden door het basisonderwijs. In 2007 lag dit lager, op 35%.
- Waar vorig jaar bijna vier op de tien ondervraagden meer aandacht wilden voor waarden en normen, zijn dat in 2008 ruim vijf op de tien ouders.

Voortgezet onderwijs

Figuur 38 laat zien in hoeverre ouders vinden dat er genoeg aandacht wordt besteed aan verschillende onderdelen van het onderwijsprogramma op het voortgezet onderwijs.

38 | *Vindt u dat er meer of minder aandacht moet worden besteed aan <onderdeel> in het voortgezet onderwijs, of vindt u het goed zoals het nu gebeurt? (ouders vo, n=384)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Persoonlijke ontwikkeling is het enige onderdeel van het onderwijsprogramma van het voortgezet onderwijs waarvan een meerderheid (52%) aangeeft dat er

meer aandacht voor zou moeten komen. Nagenoeg alle onderdelen krijgen voldoende aandacht volgens een meerderheid van de ondervraagde ouders, met uitzondering van persoonlijke ontwikkeling en waarden en normen (respectievelijk 44% en 45% ziet voldoende aandacht voor deze onderdelen).

Wanneer we kijken naar de onderdelen waarvan een derde van de ouders aangeeft dat hier meer aandacht voor moet komen, is de opsomming langer: waarden en normen (49%), sociale vaardigheden (46%), orde/netheid/discipline (45%), taal en wiskunde (45%), studie- en beroepskeuze (37%), feitenkennis (37%) en maatschappelijke betrokkenheid (33%).

Het aantal ouders dat aangeeft meer aandacht te willen voor de volgende onderdelen is significant afgenomen ten opzichte van 2007:

- orde/netheid/discipline
- culturele vorming
- feitenkennis

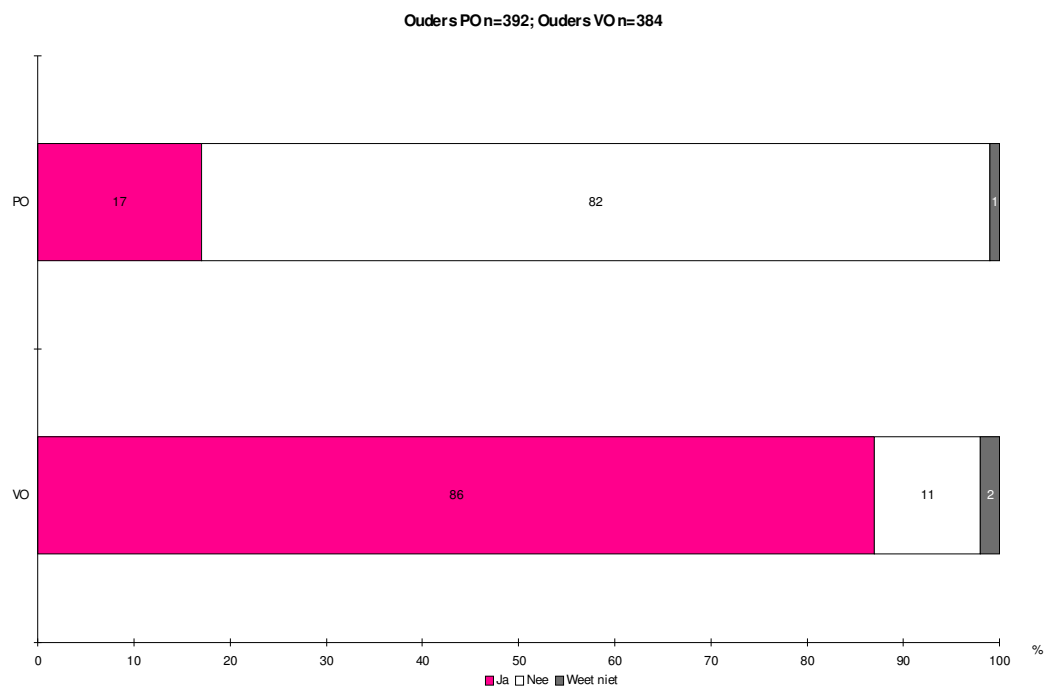
5.6 Organisatie van het onderwijs

In deze paragraaf gaan we in op lesuitval en de acties die worden ondernomen bij lesuitval.

5.6.1 Lesuitval

In figuur 39 is weergegeven in hoeverre kinderen met lesuitval te maken hebben.

39 | Heeft uw kind wel eens met lesuitval te maken?

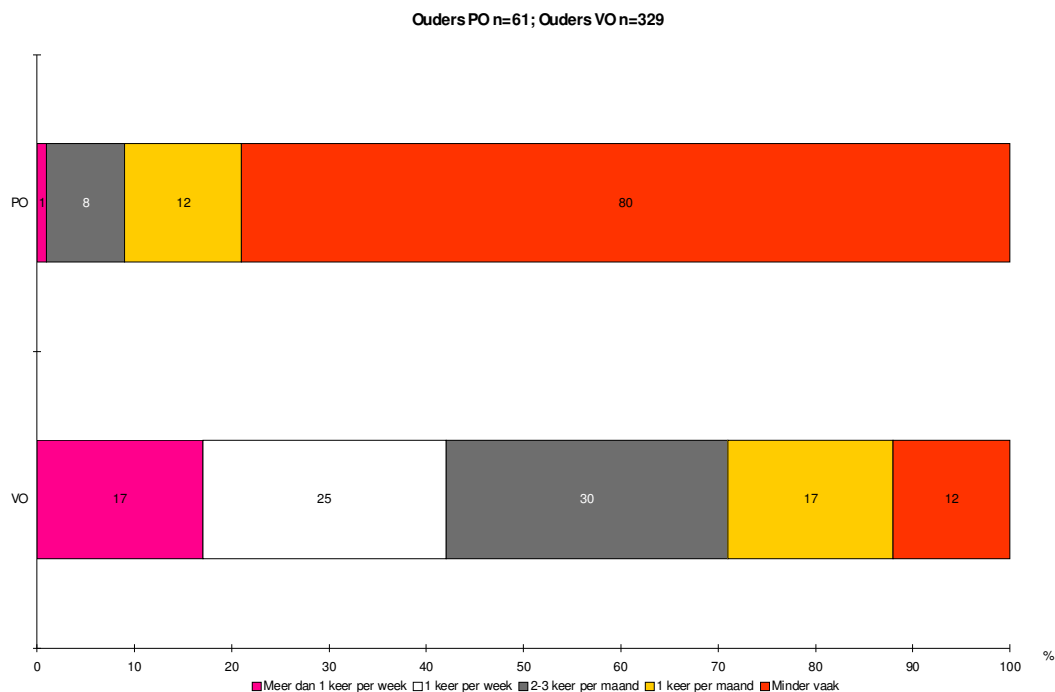

Bron: TNS NIPO, 2008

Net als in 2007 heeft een groot gedeelte van kinderen op het voortgezet onderwijs (86%) te maken met lesuitval. In het basisonderwijs liggen de verhoudingen andersom: ruim acht op de tien leerlingen in dit type onderwijs hebben niet met lesuitval te maken.

Aan de ouders die geconfronteerd worden met lesuitval is vervolgens gevraagd naar de frequentie hiervan. Dit is in de volgende figuur weergegeven.

40 | Hoe vaak heeft uw kind gemiddeld met lesuitval te maken? (gesteld aan 'ja' bij lesuitval)

Bron: TNS NIPO, 2008

In het basisonderwijs komt lesuitval al niet vaak voor, zo zagen we in figuur 39. Waar het wel voorkomt, is de frequentie alsnog erg laag. Acht op de tien ouders die aangeven dat er lesuitval voorkomt op de school van hun kind, geven aan dat dit minder vaak dan een keer per maand gebeurt.

In het voortgezet onderwijs zagen we al een hoger percentage lesuitval in figuur 39. Ook in figuur 40 zien we een hogere frequentie van lesuitval. Bij ruim vier op de tien leerlingen in het voortgezet onderwijs is er minimaal een keer per week sprake van lesuitval (25% een keer per week, 17% vaker dan een keer per week). Nog eens een derde van de ondervraagde ouders geeft aan dat er twee tot drie keer per maand lessen uitvallen op de school van hun kind.

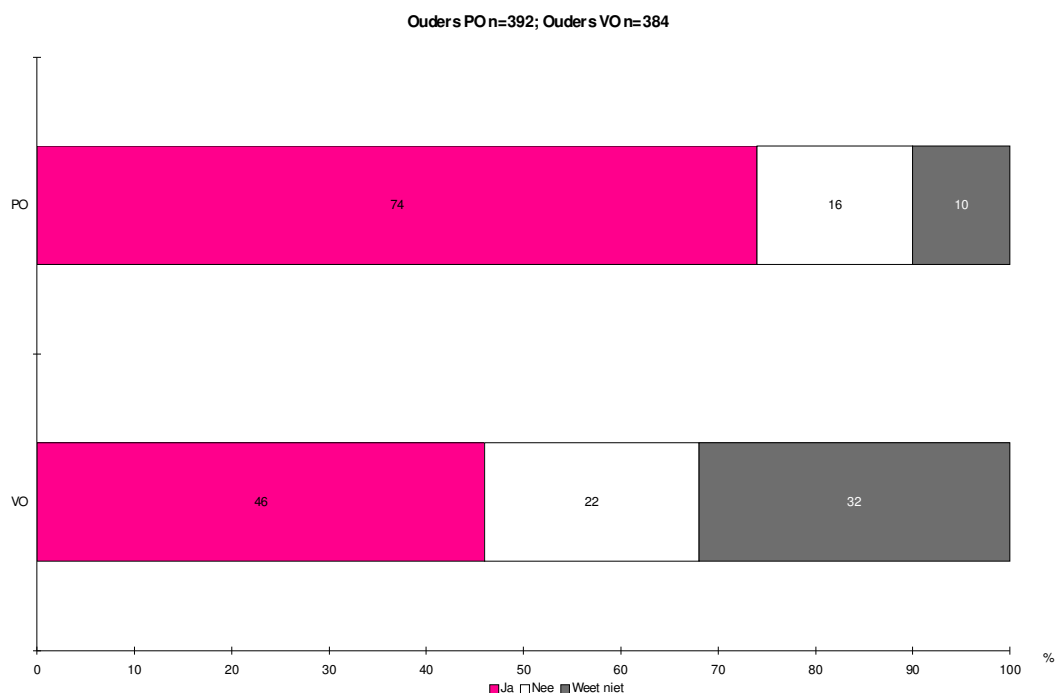
Leerling: Er is heel veel les uitval.

De frequenties waarmee lesuitval voorkomt volgens de ouders van zowel basisonderwijs en voortgezet onderwijs verschilt niet van de resultaten van 2007.

Onderwijsondersteunend personeel

De aanwezigheid van onderwijsondersteunend personeel zoals onderwijsassistenten is weergegeven in onderstaande figuur.

41 | Werkt er op de school van uw kind onderwijsondersteunend personeel?

Bron: TNS NIPO, 2008

Driekwart van de ouders van kinderen op het basisonderwijs geven aan dat er op de school van hun kind onderwijsondersteunend personeel werkt (74%). Een op de tien ouders weet het niet.

Bijna de helft van de ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs zeggen dat er onderwijsondersteunend personeel werkt op de school van hun kind (46%), terwijl ook een derde van de ouders niet weet of de school van hun kind gebruik maakt van onderwijsassistenten (32%).

Beide resultaten zijn vergelijkbaar met de resultaten van de meting in 2007.

5.7 Ouderbetrokkenheid

Enkele aanvullende stellingen over ouderbetrokkenheid leveren de volgende resultaten op.

Ruim de helft van de ouders vindt dat scholen veel beter functioneren als ze meer overleggen met ouders. Dit is meer dan vorig jaar. De stelling dat ouders te weinig verstand van zaken hebben om zich met schoolbeleid te bemoeien, krijgt van ouders minder bijval: een op de vijf ouders is het hiermee eens. Net als vorig jaar zijn vier op de tien ouders het niet eens met deze stelling. Dat ouders zich alleen met praktische zaken moeten bemoeien en niet met beleid, vinden drie op de tien ouders wel, en ook drie op de tien ouders vinden dit juist niet. De meningen hierover zijn volledig verdeeld.

5.8 Keuze van de school van het kind

Ouders hebben bij de keuze de school van hun kind in het voortgezet onderwijs verschillende voorkeuren. Welke aspecten spelen een grote rol in de schoolkeuze? Onderstaand een top vijf.

1. de kwaliteit en het imago van de school;
2. de voorkeur van het kind zelf voor een bepaalde school;
3. de sfeer op de school;
4. de afstand van school tot huis;
5. de omvang van de school.

Of de school een wachtlijst heeft speelt nauwelijks een rol. Men geeft ook in zeer geringe mate aan dat de verhouding tussen allochtone en autochtone leerlingen een rol speelt.

Een op de vijf ouders van middelbare scholieren heeft bij het kiezen van een middelbare school rapporten van de onderwijsinspectie geraadpleegd. De rest, zo'n vier op de vijf ouders, deden dit niet

6 Leraarschap

In dit hoofdstuk behandelen we het beroep van leraar. Burgers en ouders hebben enkele vragen beantwoord over het beroep van leraar, de waardering hiervoor, en de bereidheid om zelf voor het vak van leraar te kiezen.

6.1 Samenvatting

De veronderstelde waardering van anderen voor het beroep van leraar is lager dan de waardering die respondenten zelf geven aan het beroep van leraar. Mensen zeggen dus dat anderen minder waardering hebben voor het leraarschap dan zij zelf. Deze uitkomst komt overeen met de voorgaande jaren.

De waardering voor het beroep van leraar in het basisonderwijs is hoger dan het beroep van leraar in voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs. Hoewel de waardering niet slecht is vergeleken met 2007, is de algemene tendens in alle onderwijstypen dat men een lagere waardering heeft voor het lerarenberoep. Daarbij wordt het beroep van leraar in het middelbaar beroepsonderwijs het minst gewaardeerd.

Als men de juiste papieren zou hebben en op zoek zou zijn naar een baan, zou een derde van de ondervraagden overwegen om leraar te worden. De ondervraagden die dit niet overwegen, geven vooral als reden op dat het beeld dat zij hebben van het beroep niet past bij de voorkeuren die zij hebben voor een baan. Dit is niet anders dan in de voorgaande jaren. Ook de arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden dragen niet bij aan het overwegen om leraar te worden.

De waarderingen voor diverse kwaliteitsaspecten van de leraar zijn niet eenduidig. De meeste bijval krijgt de stelling dat leraren voldoende vakkennis hebben. In het algemeen zijn ouders iets positiever dan burgers.

Ouders vinden dat leraren op de school van hun kind goed omgaan met niveauverschillen tussen leerlingen. Eveneens vindt een meerderheid van de ouders dat leraren op de school van hun kind goed omgaan met leerlingen die extra hulp of begeleiding nodig hebben.

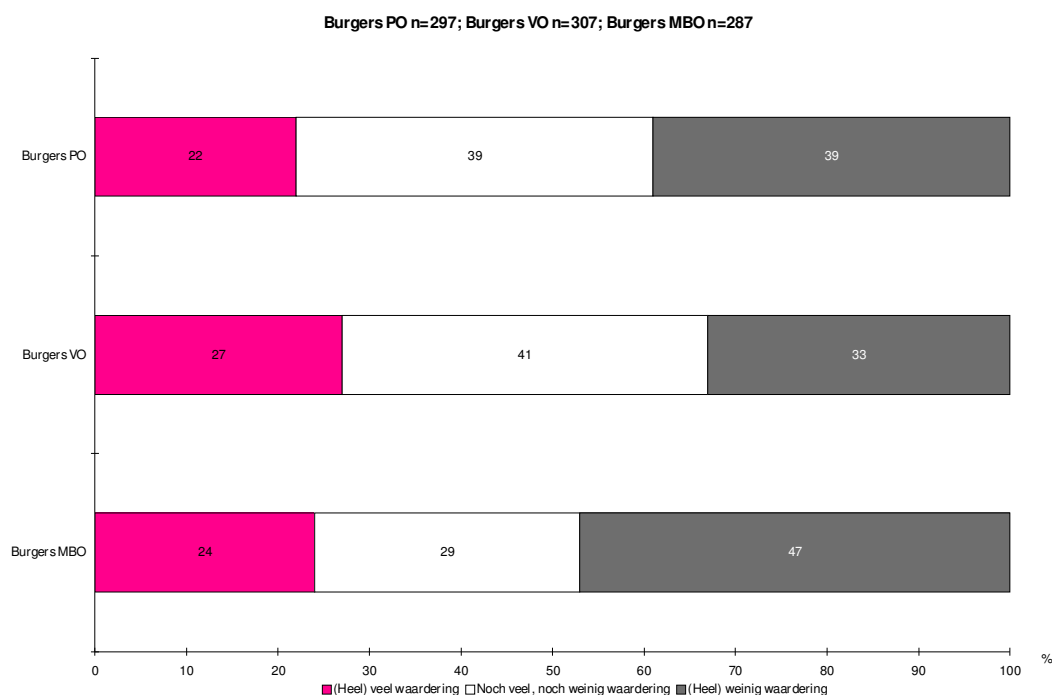
De belangrijkste maatregel die door ouders en burgers wordt genoemd om de kwaliteit van leraren te verhogen is dat 'leraren hun vakkennis bijhouden'. Dit is gelijk aan vorig jaar.

Tot slot vindt ruim de helft van de ondervraagden dat het een goede zaak is dat leraren naar prestatie worden beloond. Ruim zes op de tien ondervraagden zijn het eens met de stelling 'alleen leraren die zich regelmatig laten bijscholen komen in aanmerking voor salarisverhoging'.

6.2 Waardering voor het beroep van leraar

De waardering voor het leraarschap is voor elk onderwijstype op twee manieren voorgelegd aan de ondervraagden. Allereerst hebben we gevraagd in hoeverre men denkt dat burgers waardering hebben voor het beroep van leraar. Vervolgens hebben we gevraagd in hoeverre de ondervraagde zelf waardering heeft voor het beroep van leraar. De resultaten zijn weergegeven in de volgende figuren.

42 | *Denkt u dat burgers veel of weinig waardering hebben voor het beroep van leraar?*

Bron: TNS NIPO, 2008

De veronderstelde waardering van de burger voor het beroep van leraar is in alle onderwijstypen afgenomen ten opzichte van 2007:

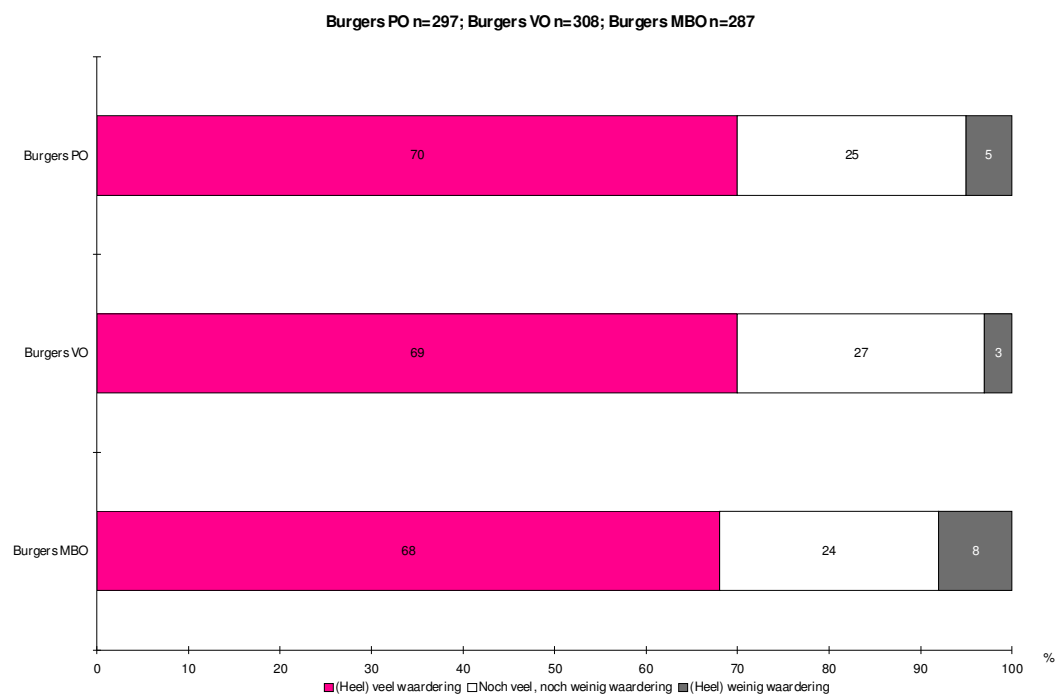
- basisonderwijs (35% waardering in 2007, 22% waardering in 2008).
- voortgezet onderwijs (34% in 2007, 27% in 2008)
- mbo (32% in 2007, 24% in 2008).

Ook in vergelijking met de jaren voor 2007 is deze veronderstelde waardering laag. In eerdere metingen (vanaf 2003) lag het percentage burgers dat verwachtte dat andere burgers waardering hebben voor leraren tussen de 23% en 39% (variërend per onderwijstype). Bij alle drie de onderwijstypen zien we dat

de cijfers over de jaren sterk fluctueren: een relatief lage waarde kan een jaar later gevolgd worden door een relatief hoge waarde.

Wanneer we de burgers vervolgens vragen in hoeverre zij het beroep van leraar per onderwijstype zelf waarderen, zien we het volgende.

43 | Heeft u zelf veel of weinig waardering voor het beroep van leraar?

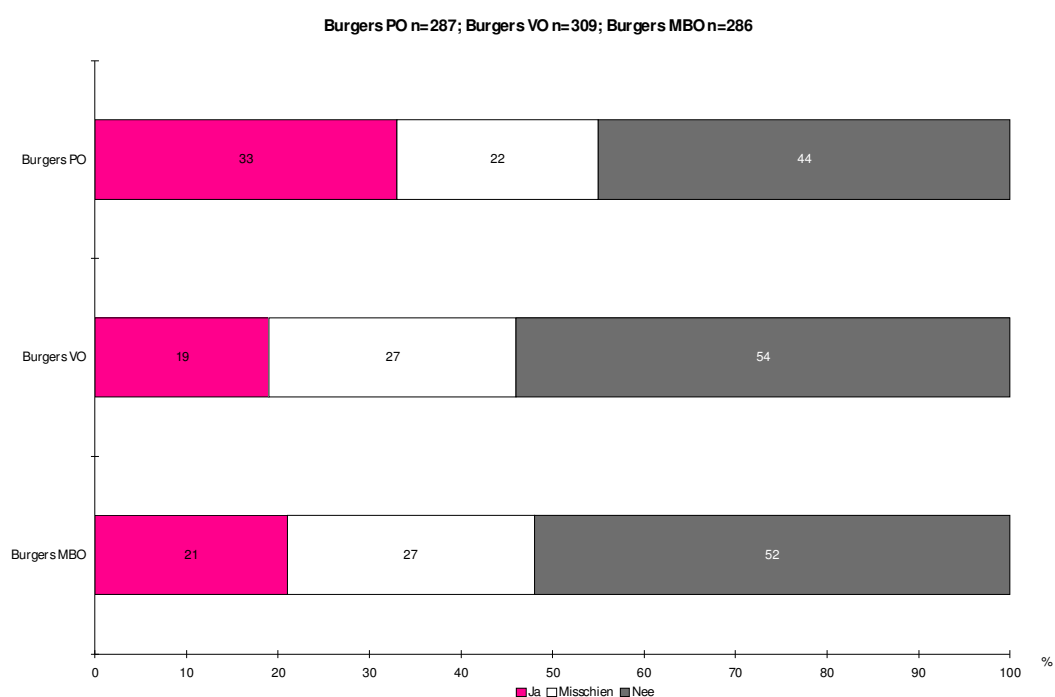
Bron: TNS NIPO, 2008

- Zeven op de tien burgers hebben veel of zeer veel waardering voor het beroep van leraar. Slechts een enkeling spreekt weinig tot zeer weinig waardering uit voor het beroep.
- Dit jaar zijn er significant meer burgers die aangeven (zeer) veel waardering voor het beroep van leraar te hebben, vergeleken met de meting van 2007.
- De waardering is goed vergeleken met de laatste paar jaar, met als dieptepunt 2005, maar is lager dan 2003.

6.3 De overweging om zelf leraar te worden

Het lerarentekort is een probleem volgens de burgers, zo kwam naar voren bij de vraag naar de zorgpunten in het onderwijs. De overweging om zelf leraar te worden (bij geschiktheid en mogelijkheid) is aan de ondervraagden voorgelegd.

44 | *Stel, u bent op zoek naar een nieuwe baan. Op zich heeft u de juiste diploma's om leraar te worden in het <schooltype>. Zou u dan serieus overwegen leraar te worden?*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een derde van de ondervraagden zou overwegen om leraar basisonderwijs te worden (33%). Ruim vier op de tien geven aan het beroep van leraar niet te overwegen.

Leraar worden in het voortgezet onderwijs overweegt een vijfde van de ondervraagden (19%). Een meerderheid (54%) overweegt dit niet, ruim een kwart twijfelt.

In het middelbaar beroepsonderwijs zijn de resultaten vergelijkbaar met die van het voortgezet onderwijs: een op de vijf ondervraagden overweegt het beroep, ruim een kwart twijfelt en een meerderheid overweegt niet om leraar te worden.

Hoewel de baan in het basisonderwijs ook dit jaar populairder is dan een baan als leraar in de andere onderwijstypen, overwegen minder mensen dan in 2007 het beroep als leraar basisonderwijs.

6.3.1 Waarom burgers niet overwegen om te kiezen voor het beroep van leraar

Aan de ondervraagden die (zeker) niet overwegen om leraar te worden, is gevraagd naar de reden hiervoor. In onderstaande tabel worden de meest genoemde redenen weergegeven waarom de ondervraagden het beroep van leraar niet overwegen.

45 | *Waarom overweegt u niet om leraar te worden? (po: n=129, vo: n=161, mbo: n=136)*

	PO %	VO %	MBO %
▪ Beroepsbeeld in relatie tot persoonlijke voorkeur/capaciteit	46	48	50
▪ Arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden (salaris, hoge werkdruk, carrièremogelijkheden, omscholing)	23	20	16
▪ Mentaliteit leerlingen (agressie, gebrek aan respect/ waardering)	12	20	20
▪ Leeftijdsomstandigheden (te oud, leeftijd)	8	9	10
▪ Onvrede beleid (overheid en bestuur), vergadercultuur	2	1	1
▪ Ouderbemoeienis/ betrokkenheid	3	0	0

Bron: TNS NIPO, 2008

De helft van de ondervraagden die geen leraar willen worden, wil dit niet vanwege het beeld van het beroep heeft in relatie tot de eigen voorkeur of capaciteit. Men vindt zich niet geschikt voor het beroep van leraar omdat men de capaciteiten niet bezit of omdat men liever in een andere sector werkt (basisonderwijs 46%, voortgezet onderwijs 48%, middelbaar beroepsonderwijs 50%).

Een andere veel genoemde reden in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs wordt gevormd door de arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden zoals het salaris, de werkdruk, en de beperkte carrièremogelijkheden. In het basisonderwijs geeft 23% dit aan, bij het voortgezet onderwijs is dit 20%. In het mbo wordt de mentaliteit van leerlingen door een vijfde van de ondervraagden genoemd als reden om niet te kiezen voor het beroep van leraar in dit onderwijstype.

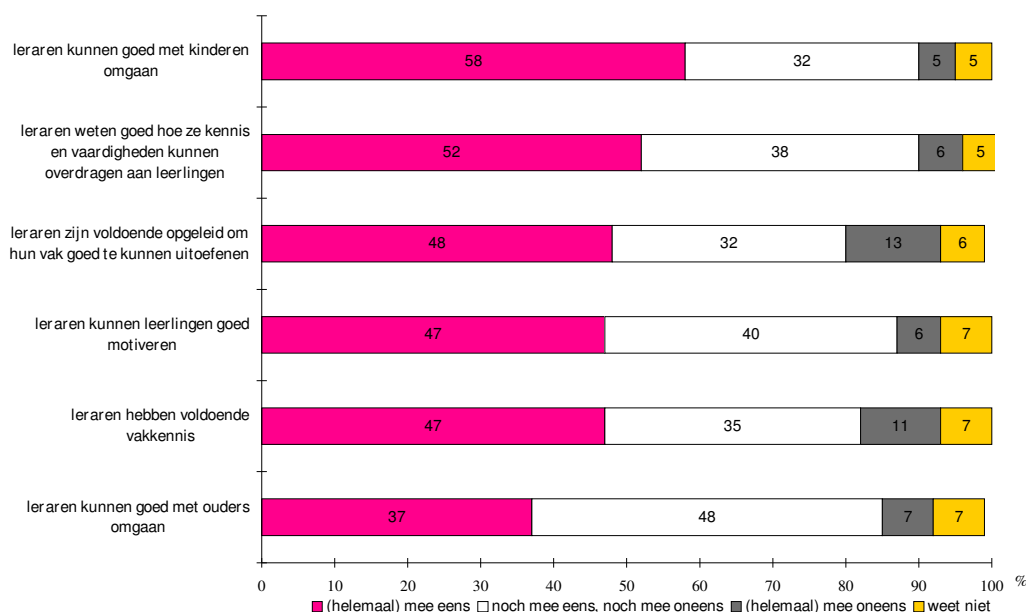
6.4 Kwaliteitsoordeel leraren

Ouders en leerlingen is gevraagd een aantal kwaliteitsaspecten van leraren te beoordelen.

Basisonderwijs

De volgende figuur toont de antwoorden van de burgers over het primair onderwijs.

46 | Kwaliteitsoordeel leraren (burgers, n=292)

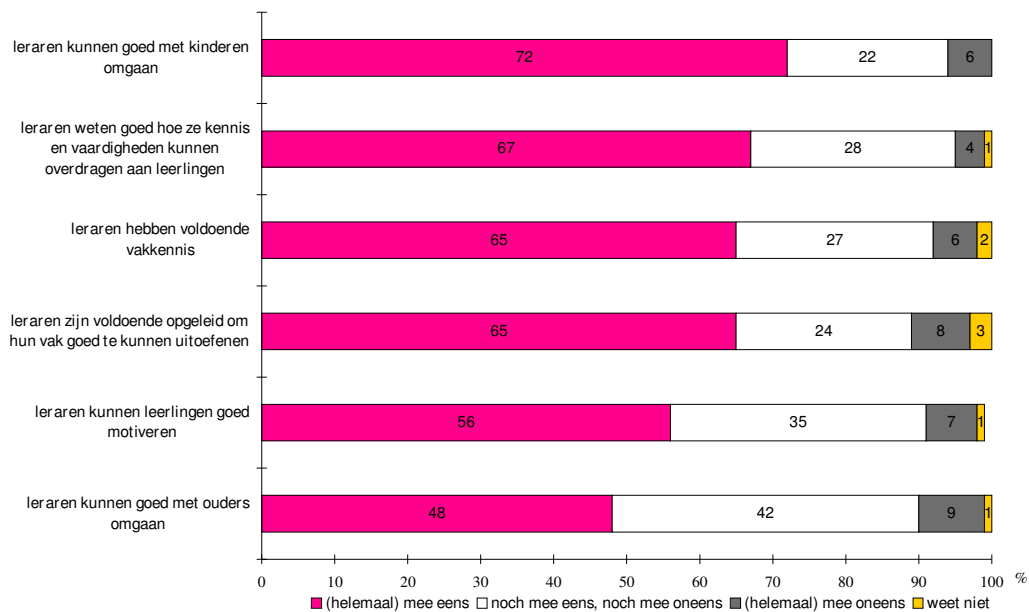

Bron: TNS NIPO, 2008

- Meer dan de helft is het eens met de stelling dat leraren goed met kinderen kunnen omgaan (58%) en dat ze weten hoe ze kennis en vaardigheden kunnen overdragen aan leerlingen (52%).
- Het laagste percentage (helemaal) mee eens zien we bij de stelling over de omgang van leraren met ouders: 37% vindt dat leraren dit goed kunnen.
- We zien geen verschillen met 2007.

In de grafiek hierna zien we de resultaten van ouders over het primair onderwijs.

47 | Kwaliteitsoordeel leraren (ouders, n=392)

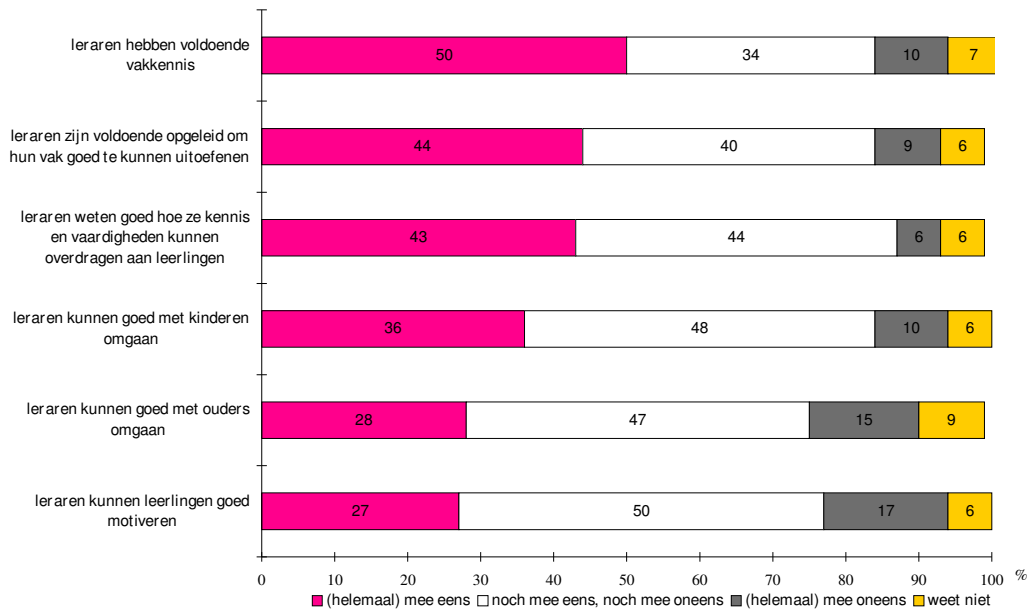
Bron: TNS NIPO, 2008

- Ouders zijn het met alle stellingen vaker eens dan burgers.
- Meer dan burgers zijn ouders ervan overtuigd dat leraren goed om kunnen gaan met kinderen: 72% is het eens met deze stelling. Zij zijn er, net als burgers, in mindere mate van overtuigd dat leraren goed kunnen om gaan met ouders.
- Verder vindt tweederde dat leraren weten hoe ze kennis en vaardigheden kunnen overdragen aan leerlingen (67%), dat ze voldoende vakkennis hebben (65%) en voldoende opgeleid zijn om hun vak goed te kunnen uitoefenen (65%).
- Vergeleken met 2007 zien we dat minder ouders denken dat leraren leerlingen goed kunnen motiveren. Bij de overige stellingen zien we geen veranderingen.

Voortgezet onderwijs

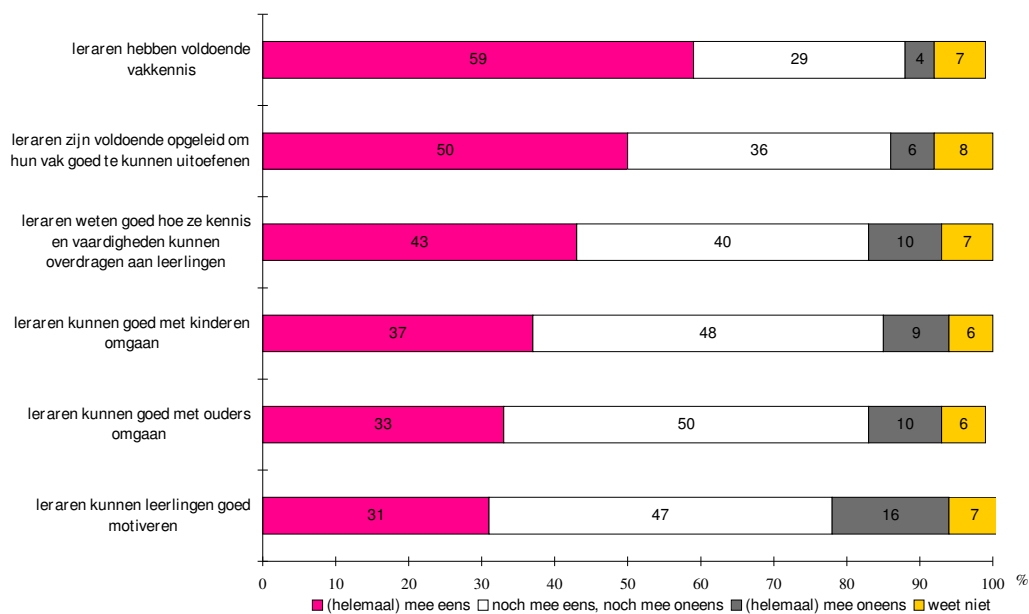
De volgende grafieken laten de resultaten voor het voortgezet onderwijs van respectievelijk de burgers en de ouders zien.

48 | Kwaliteitsoordeel leraren (burgers, n=279)

Bron: TNS NIPO, 2008

49 | Kwaliteitsoordeel leraren (ouders, n=383)

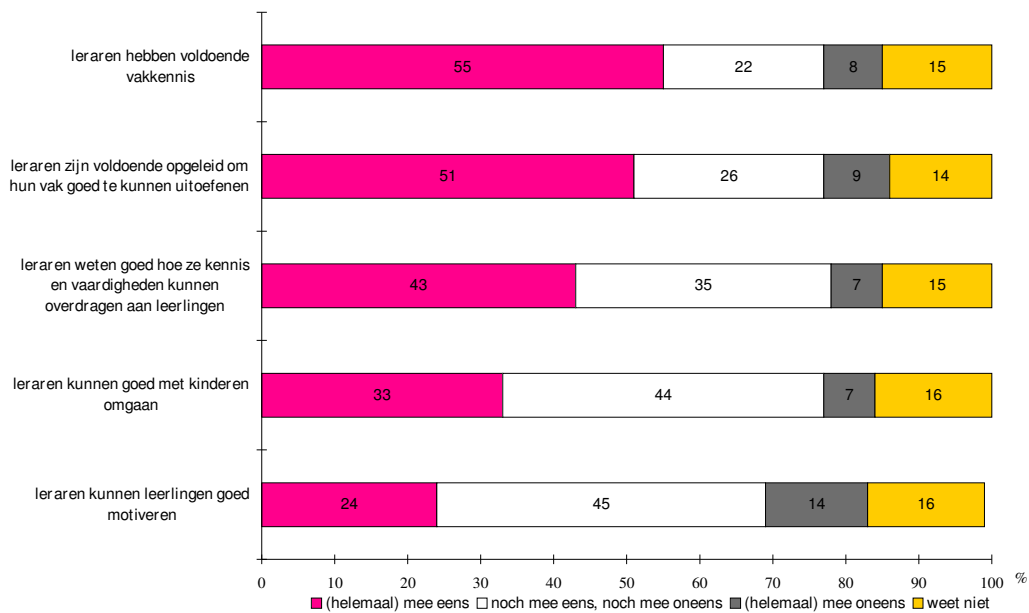
Bron: TNS NIPO, 2008

- Bij het voortgezet onderwijs is het percentage (helemaal) mee eens bij zowel burgers als ouders het hoogst bij de stelling 'leraren hebben voldoende vakkennis' (respectievelijk 50% en 59%)
- Over de mate waarin leraren leerlingen kunnen motiveren, zijn de ouders en burgers het minst positief (27% en 31%).
- Ten opzichte van 2007 denken meer burgers dat leraren goed met ouders en kinderen kunnen omgaan. De mening van ouders is niet veranderd sinds 2007.

Middelbaar beroepsonderwijs

Bij het middelbaar beroeps onderwijs hebben alleen de burgers de stellingen voorgelegd gekregen. De stelling over de omgang met ouders is bij het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs weggelaten.

50 | Kwaliteitsoordeel leraren (burgers, n=285)

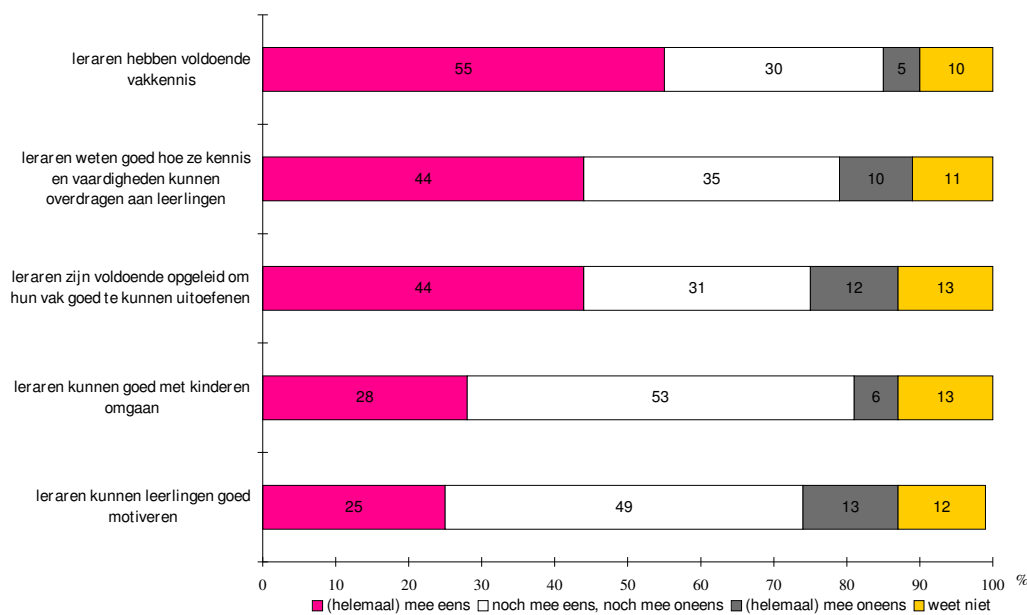
Bron: TNS NIPO, 2008

- De meerderheid van de burgers vindt dat de leraren voldoende vakkennis hebben (55%) en voldoende opgeleid zijn om hun vak uit te oefenen (51%). Deze laatste stelling wordt veel vaker bevestigd dan in 2007.
- Een derde denkt dat leraren goed met kinderen kunnen omgaan, wat een hoger percentage is dan in 2007.
- Ook hier zien we dat de stelling over het motiveren van leerlingen het meest in twijfel wordt getrokken (27%).

Hoger onderwijs

De stellingen voor het hoger onderwijs zijn, net als bij het middelbaar beroepsonderwijs, alleen voorgelegd aan burgers.

51 | Kwaliteitsoordeel leraren (burgers, n=292)

Bron: TNS NIPO, 2008

- Slechts een van de stellingen wordt door een meerderheid beaamd: leraren hebben voldoende vakkennis (55%). Dit percentage is wel aanzienlijk hoger dan in 2007.
- De is iets minder dan de helft het eens met de stellingen 'leraren weten goed hoe ze kennis en vaardigheden kunnen overdragen aan leraren' en 'leraren zijn voldoende opgeleid om hun vak goed te kunnen uitoefenen' (beide 44%). Over deze laatste stelling zijn de burgers positiever dan in 2007.
- Het goed kunnen omgaan met kinderen (28%) en het kunnen motiveren van kinderen worden lager ingeschat (25%).

Leerling: De leraren verstaan hun vak.

6.4.1 Kwaliteit leraren

Nu volgen enkele stellingen over de kwaliteit van leraren, die zijn voorgelegd aan ouders van basisschoolleerlingen. Een meerderheid van de ouders van kinderen op het basisonderwijs vindt dat leraren op de school van hun kind goed omgaan met niveauverschillen tussen leerlingen (56% mee eens of helemaal mee eens,

tegen 17% oneens of helemaal mee oneens). Eveneens vindt een meerderheid van de ouders dat leraren op de school van hun kind goed omgaan met leerlingen die extra hulp of begeleiding nodig hebben (60% (helemaal) mee eens, 19% (helemaal) mee oneens).

6.4.2 Maatregelen om kwaliteit leraren te verhogen

Aan alle ondervraagden is gevraagd maatregelen die mogelijk de kwaliteit van leraren verhogen, te ordenen naar belangrijkheid.

1. Leraren moeten hun vakkennis bijhouden
 2. Leraren moeten geregeld op hun kwaliteiten worden getoetst
 3. Er moet meer aandacht worden besteed aan taal- en rekenkennis van studenten op de lerarenopleiding
 4. De lerarenopleiding moet worden verlengd zodat er meer tijd is voor het opdoen van de vereiste kennis en vaardigheden
 5. Toelatingseisen voor lerarenopleidingen moeten strenger worden
 6. Het aantal leraren met een universitaire opleiding moet groter worden
- Ouders hechten meer belang aan het bijhouden van vakkennis door leraren dan burgers. Burgers vinden vaker dat het aantal leraren met een universitaire opleiding groter moet worden.
 - Ten opzichte van vorig jaar is de volgorde gelijk gebleven.

6.4.3 Prestatiebeloning leraren

Over de prestatiebeloning van leraren zijn twee stellingen geformuleerd. De stelling 'het is een goede zaak dat leraren naar prestatie beloond worden' krijgt bijval van ruim de helft van de ondervraagden (55% (helemaal) mee eens). Een op de vijf ondervraagden was het (helemaal) oneens met deze stelling. Ouders van kinderen op het basisonderwijs zijn iets minder enthousiast over de prestatiebeloning: 47% is het (helemaal) eens met de stelling dat prestatiebeloning een goede zaak is, tegen 23% die het hier (helemaal) mee oneens is.

Over bijscholing van leraren is het volgende voorgelegd: alleen leraren die zich regelmatig laten bijscholen komen in aanmerking voor salarisverhoging. Over het algemeen is men het hier mee eens: 63% van de ondervraagden is het eens of helemaal eens met de stelling, 14% is het (helemaal) oneens met de stelling. Wederom zijn ouders van basisschoolleerlingen wat terughoudender: 56% is het (helemaal) eens, tegen 20% (helemaal) oneens. De mening van ouders van kinderen op voortgezet onderwijs verschilt niet opvallend van de mening van de burgers.

Het onderwijs in de vier grote steden en Almere is anders dan in de rest van het land. In deze steden hebben scholen meer achterstandsleerlingen en grotere tekorten aan leraren dan in de rest van het land. Dat leraren in deze gebieden

hierdoor een hoger salaris krijgen dan leraren in de rest van het land, is terecht volgens 27% van de ondervraagden en onterecht volgens 46% van de ondervraagden. Ouders in het voortgezet onderwijs vinden het vaker onterecht: 51%.

7 Beroepsonderwijs en hoger onderwijs

In dit hoofdstuk gaan we in op de mening van burgers over beroepsonderwijs en hoger onderwijs. Ook ouders hebben vragen beantwoord over deze onderwijstypen³.

7.1 Samenvatting

Vmbo

Het vmbo wordt gezien als goede basis voor vervolgoopleidingen, en minder als opleiding waarna je klaar bent voor een beroep. Deze onderwijsvorm wordt nog steeds vaak geassocieerd met het oude MAVO, door zowel ouders als burgers.

Mbo

Het mbo is vooral aantrekkelijk door de combinatie van werken en leren. Men associeert het mbo veel met beroepsopleidingen en vakmensen. Op de stelling dat mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven, heeft men verdeeld gereageerd.

Hoger onderwijs

Ondervraagden zijn het er over eens dat er in het hoger onderwijs voldoende keuze is voor studenten. Ook vinden zij dat studenten zich maximaal moeten inzetten en niet voor een zesje moeten gaan. Om de internationale positie van het hoger onderwijs te versterken, moet de samenwerking met buitenlandse instellingen worden gestimuleerd.

7.1.2 Spontane associaties bij de naam vmbo

Aan alle ondervraagden is de naam vmbo voorgelegd en daarbij gevraagd naar spontane associatie. De resultaten van deze vraag moeten voorzien worden van de opmerking dat men ook dit jaar weer een breed scala aan antwoorden geeft bij deze vraag.

³ Let op: de ouders in dit onderzoek zijn ouders van kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Ouders van kinderen in het beroepsonderwijs of hoger onderwijs zijn niet als specifieke doelgroep meegenomen in het onderzoek.

52 | Waar denkt u aan als u aan het vmbo denkt?

	Burgers %	Ouders %
het (oude) MAVO	8	17
voorbereidend onderwijs	8	6
beroepsgericht onderwijs	6	7
lage vorm van onderwijs, lage opleiding	6	7
met je handen werken, praktijkgericht	4	5
niet al te goed, negatief imago	4	5
voortgezet onderwijs, middelbare school	4	5
technische school, oude LTS/MTS	4	4
voormalig LBO	4	3
kinderen met leerproblemen/MLK	4	3
verzamelvat/vergaarbak/vuilnisbak	3	1
terug naar het oude systeem is beter	3	1

Bron: TNS NIPO, 2008

Het vmbo wordt door ouders en burgers het meest geassocieerd met het oude MAVO, voorbereidend onderwijs, beroepsgericht onderwijs en met een lage vorm van onderwijs. Beide doelgroepen hebben deze associaties het meest. Vooral ouders hebben de associatie met MAVO.

Ook vorig jaar associeerde men het vmbo relatief vaak met het oude MAVO, maar kwam ook de praktijkgerichtheid ('met je handen werken') hoog in dit lijstje. Dit jaar heeft 4% van de burgers en 5% van de ouders deze associatie. Ten opzichte van vorig jaar is het percentage ouders (basisonderwijs) dat de associatie maakt tussen vmbo en een negatief imago gehalveerd (10% naar 5%). Dit lijkt een positieve ontwikkeling maar tegelijkertijd is het percentage ouders dat de associatie maakt met een positief imago significant gedaald van 4% in 2007 naar 1% in 2008.

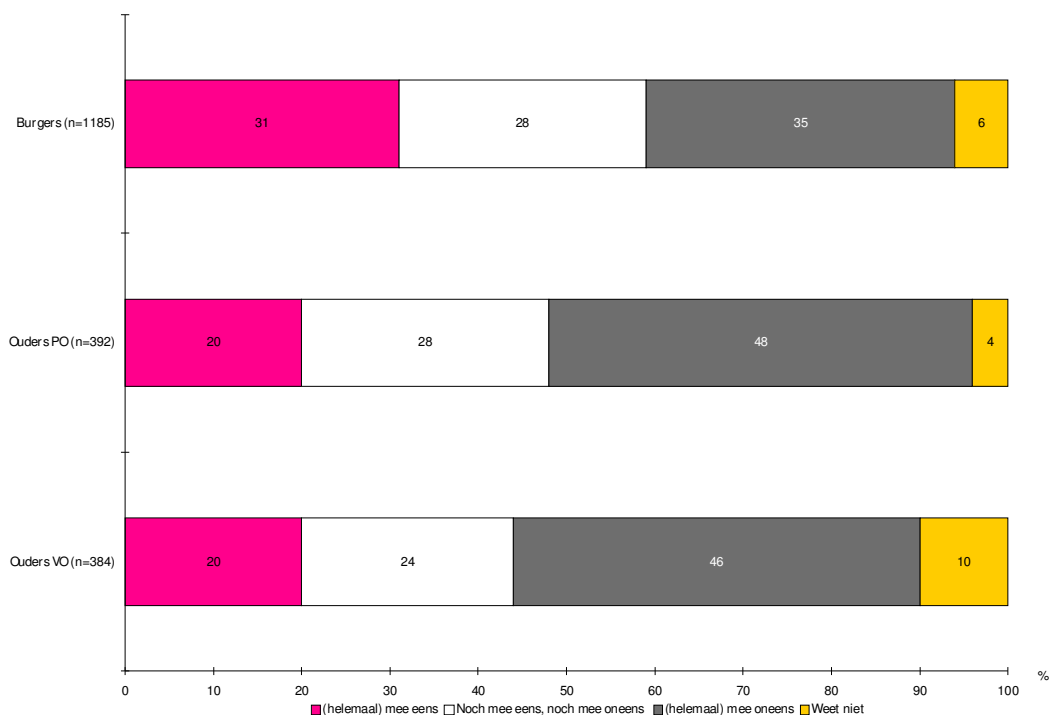
7.2 Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)

Over het vmbo zijn twee stellingen voorgelegd aan burgers en ouders van kinderen in het primair en voortgezet onderwijs.

7.2.1 Mening over het vmbo

In onderstaande figuur is de mening van de ondervraagden weergegeven over het in staat zijn een beroep uit te oefenen na afronding van het vmbo.

53 | Na het afronden van het vmbo ben je in staat een beroep uit te oefenen

Bron: TNS NIPO, 2008

Een derde van de burgers vindt dat je na het afronden van het vmbo in staat bent een beroep uit te oefenen. Een kwart is het niet eens maar ook niet oneens met deze stelling, en ruim een derde is het (helemaal) oneens met de stelling.

Bij de ouders is een op de vijf het eens met de stelling dat een vmbo-opleiding je in staat stelt een beroep uit te oefenen. Een kwart (basisonderwijs) tot een derde (voortgezet onderwijs) is het eens noch oneens met de stelling. Meer ouders dan burgers zijn het oneens met deze stelling.

Wanneer we deze resultaten vergelijken met 2007, dan zien we allereerst bij ouders van een kind in het basisonderwijs een significante afname van het aantal

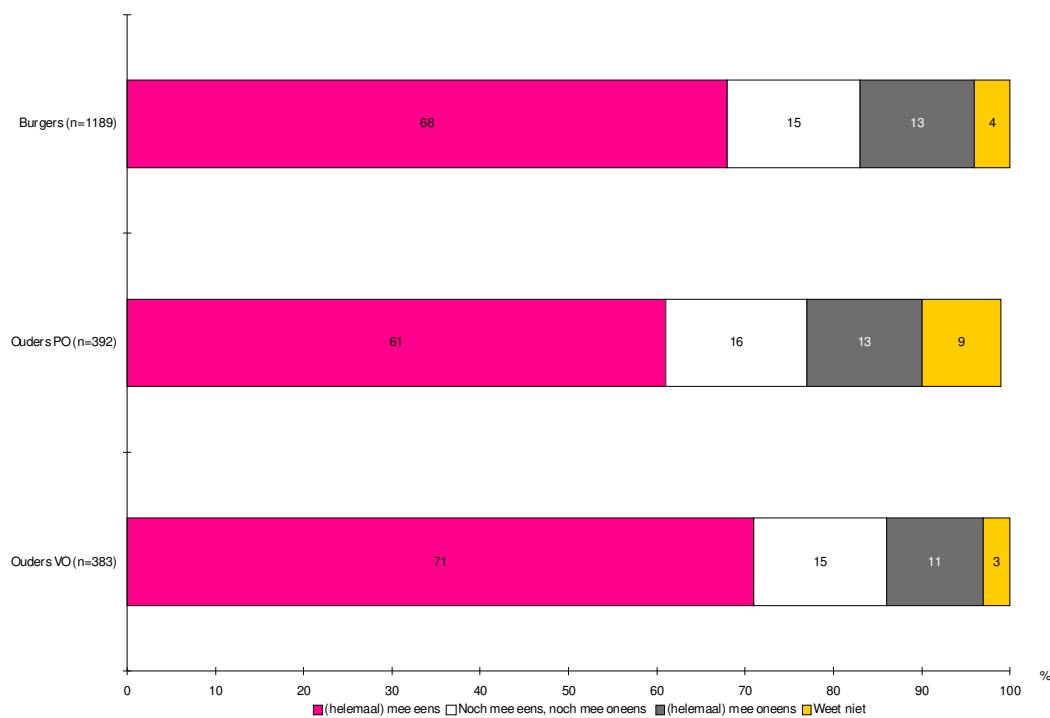
ouders dat vindt dat het vmbo je in staat stelt een beroep uit te oefenen. Vorig jaar was 28% het (helemaal) eens met de stelling, dit jaar is dit teruggelopen naar 20%. Bij ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs (dus ook vmbo) is het percentage ouders dat het oneens is met de stelling juist afgenomen.

Vergelijking ouders vmbo/ouders havo-vwo

Ouders van vmbo-leerlingen zijn het vaker eens met de stelling dan ouders van havo- of vwo-leerlingen. 24% van de ouders van vmbo-leerlingen vindt dat een leerling na het vmbo in staat is een beroep uit te oefenen, tegenover 14% van de ouders van havo- of vwo-leerlingen.

In hoeverre men het vmbo een goede basis vindt voor vervolgopleidingen, zien we in onderstaande figuur.

54 | Ik verwacht dat het vmbo een goede basis biedt voor vervolgopleidingen

Bron: TNS NIPO, 2008

Zeven op de tien burgers zijn het eens met de stelling dat het vmbo een goede basis is voor vervolgopleidingen. Ouders vinden dit overwegend ook: zes op tien ouders van basisschoolleerlingen en zeven op de tien ouders van leerlingen op voortgezet onderwijs onderschrijven de stelling.

Ten opzichte van de meting van vorig jaar is het aantal burgers dat het eens is met de stelling, toegenomen (2007: 59%, 2008: 68%). De mening van ouders is niet opvallend veranderd.

Vergelijking ouders vmbo/ouders havo-vwo

Ouders van vmbo-leerlingen zijn het vaker eens met deze stelling dan ouders van havo- of vwo-leerlingen. Dit was vorig jaar ook zo. Het verschil is nu 23% (81% versus 58%).

7.3 Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

Ook over het middelbaar beroepsonderwijs hebben we stellingen voorgelegd aan burgers en ouders. De resultaten hiervan staan beschreven in deze paragraaf.

7.3.1 Spontane associaties met het mbo

Net als bij het vmbo hebben we gevraagd waar men het eerst aan denkt bij het mbo. Resultaten zijn in onderstaande tabel weergegeven.

55 | *Waar denkt u aan als u aan het mbo denkt?*

	Burgers %	Ouders %
beroepsonderwijs/opleiding, vak/beroep leren, vakmensen	18	26
vervolgopleiding na vmbo, opstap na hbo	11	10
middelbaar beroepsonderwijs	9	12
opleiding voor middenkader, middelmatige leerlingen, middelbaar niveau	6	9
basisopleiding, basis voor beroep/maatschappij/toekomst/vervolgopl.	7	5
met je handen werken, praktijkgericht	7	5
negatieve associatie	7	5

Bron: TNS NIPO, 2008

Het middelbaar beroepsonderwijs wordt door zowel burgers als ouders het meest geassocieerd met termen als beroepsopleiding, een vak leren, vakmensen.

Associaties die men verder heeft zijn:

- de vervolgopleiding/vooropleiding
- het middelbaar beroepsonderwijs zelf
- de opleiding voor het middenkader of middelmatige leerlingen
- de basisopleiding
- 'met je handen werken'

Daarnaast heeft een aantal ouders en burgers ook negatieve associaties.

7.3.2 Burgers met een middelbare beroepsopleiding

Zo'n 60% van de Nederlandse beroepsbevolking heeft een middelbare beroepsopleiding gevolgd. In de Onderwijsmeter is gevraagd dit getal te schatten door de vraag te stellen hoeveel procent van de beroepsbevolking volgens de ondervraagden een mbo-opleiding heeft gehad.

56 | *Hoeveel procent van de beroepsbevolking heeft volgens u een middelbare beroepsopleiding gehad?*

Doelgroep	Geschat % mbo-opgeleiden
Burgers	57
Ouders basisonderwijs	52
Ouders voortgezet onderwijs	53

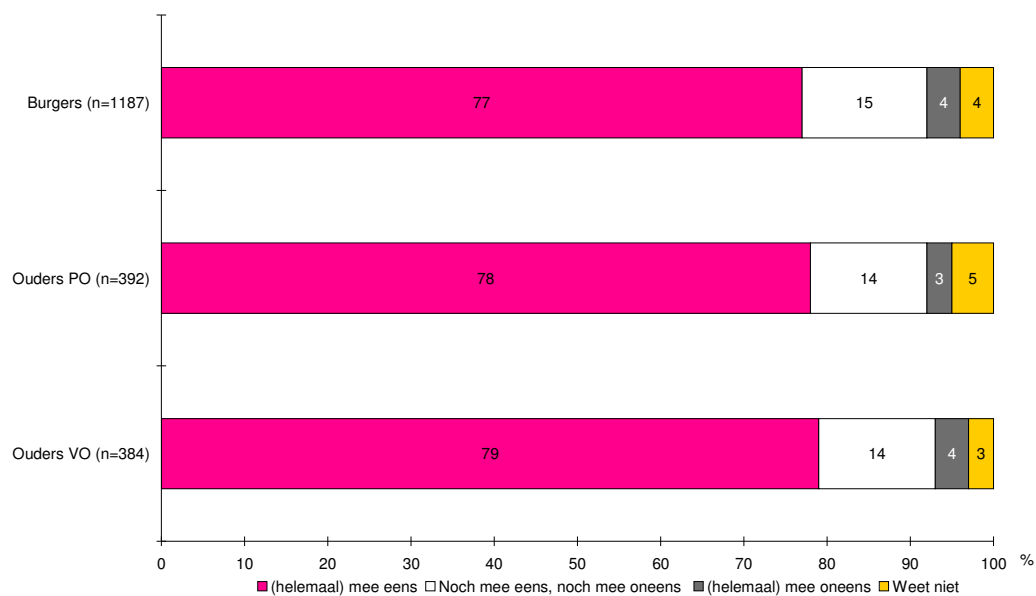
Bron: TNS NIPO, 2008

De schatting van alle ondervraagden samen komt uit op 54%, en zit daarmee niet ver van het werkelijke percentage af. Zo'n vier op de tien ondervraagden schatten het percentage in tussen de 50% en 70%. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar. Burgers zitten iets dichterbij de werkelijkheid dan ouders, maar ook zo'n vier op de tien ouders schatten het percentage in tussen de 50% en de 70% en geven daarmee een redelijk goede schatting af.

7.3.3 Mening over het mbo

Net als over het vmbo, zijn enkele stellingen over het mbo voorgelegd aan zowel ouders als burgers, om een beeld te krijgen van de algemene mening over dit onderwijstype.

57 | *Het middelbaar beroepsonderwijs is aantrekkelijk door de combinatie van werken en leren*

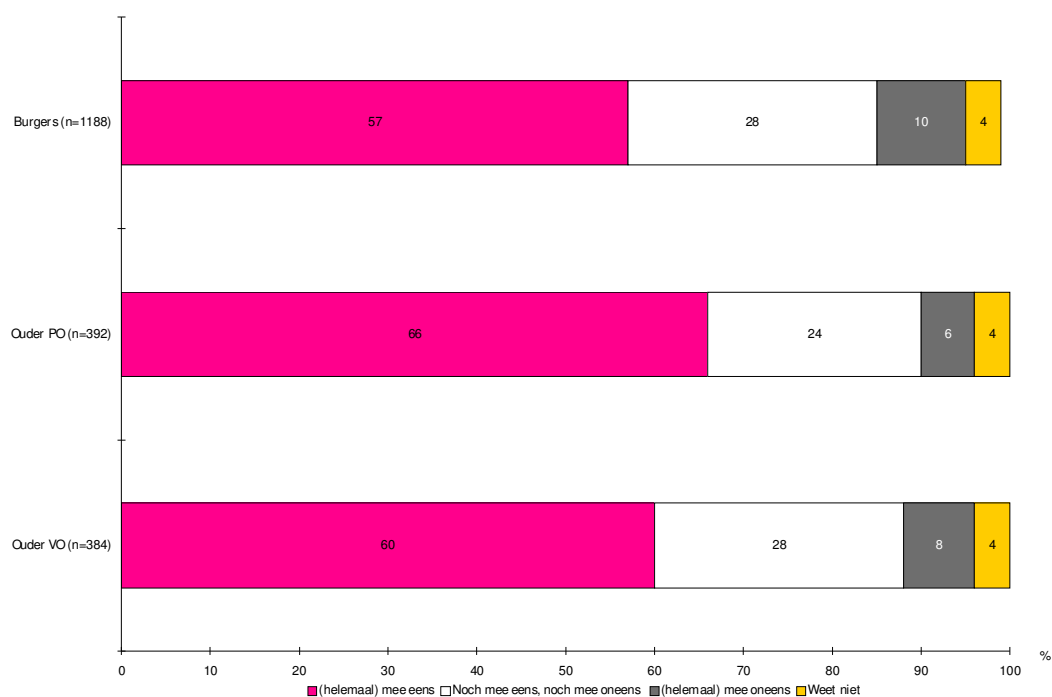

Bron: TNS NIPO, 2008

Bijna acht op de tien ondervraagden zijn het erover eens dat het middelbaar beroepsonderwijs aantrekkelijk is door de combinatie van werken en leren. Slechts een klein aantal is het oneens met de stelling (3% of 4%). Ouders en burgers verschillen niet in hun mening over de aantrekkelijkheid door de combinatie van werken en leren.

Het aantal burgers dat het mbo aantrekkelijk vindt door de combinatie van werken en leren, is toegenomen ten opzichte van 2007 (61% versus 77%). De mening van ouders is niet opvallend veranderd.

58 | Om een goede baan te krijgen, is het middelbaar beroepsonderwijs een goede opleiding

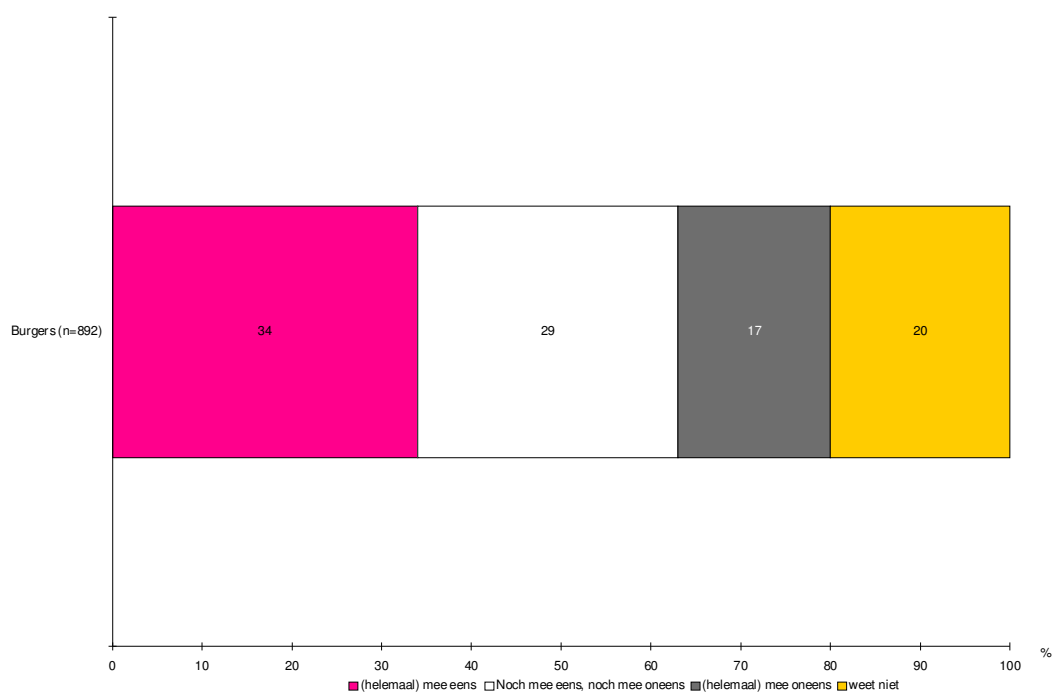
Bron: TNS NIPO, 2008

Ruim de helft van de burgers vindt het mbo een goede opleiding voor een goede baan. Een op de tien burgers vindt dit niet. Tweederde van de ouders van basisonderwijsleerlingen is het eens met de stelling (66%), bij ouders van vo-leerlingen is dit percentage 60%.

Het percentage ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs die vinden dat het mbo een goede opleiding is om een baan te krijgen, is significant afgenomen, van 70% in 2007 naar 60% in 2008.

De stelling over het bieden van verplichte onderwijstijd door het mbo is alleen aan burgers voorgelegd. De volgende grafiek toont dat de meningen verdeeld zijn.

59 | Het middelbaar beroepsonderwijs biedt voldoende verplichte onderwijstijd aan

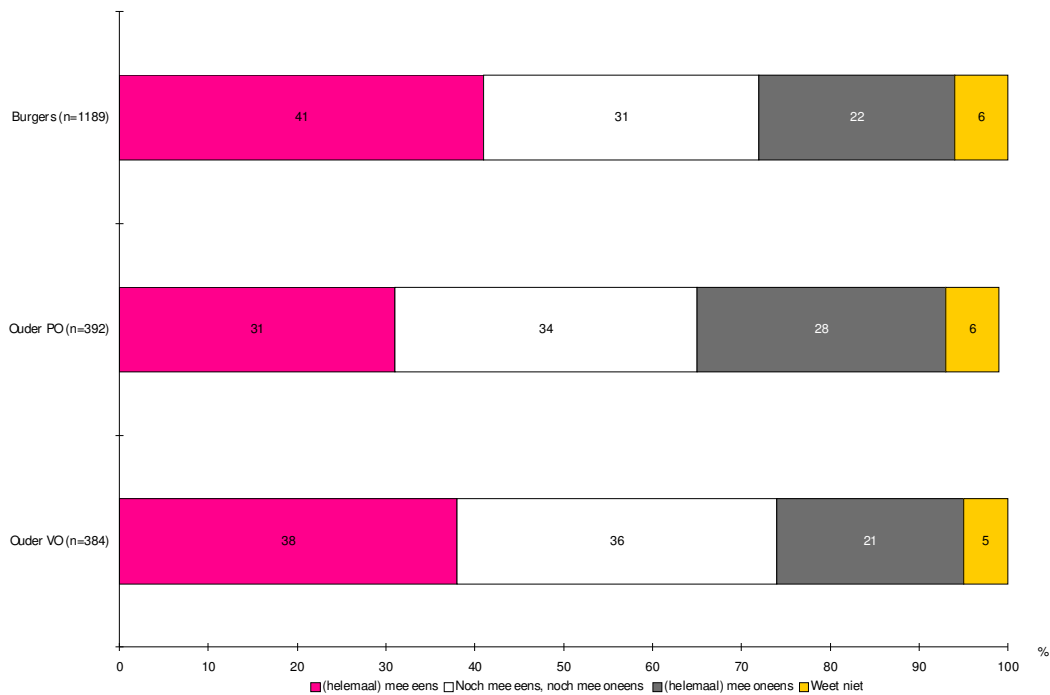

Bron: TNS NIPO, 2008

34% van de burgers vindt dat het middelbaar beroepsonderwijs voldoende verplichte onderwijstijd aanbiedt, maar een bijna even groot deel is het eens noch oneens met de stelling. 17% is het oneens met de stelling dat er voldoende verplichte onderwijstijd in het mbo wordt aangeboden, en ook een aanzienlijk deel weet geen antwoord te formuleren.

De volgende figuur laat zien in hoeverre de ondervraagden van mening zijn dat mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven.

60 | *Mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven*

Bron: TNS NIPO, 2008

De meningen hierover zijn verdeeld, bij zowel ouders als burgers. Vier op de tien burgers vinden dat opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven. Drie op de tien ouders van basisschoolleerlingen vinden dat ook, en bijna vier op de tien ouders van leerlingen op het voortgezet onderwijs zijn het hier ook mee eens.

Ongeveer een derde tot ruim een derde van de ondervraagde ouders of burgers is het eens noch oneens met de stelling, en 21% tot 28% is het oneens met de stelling: zij vinden dat opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief niet moeten worden opgeheven.

7.4 Hoger onderwijs (hbo en wo)

In dit hoofdstuk gaan we in op het hoger onderwijs. Hieronder verstaan we het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo). Over het hoger beroepsonderwijs hebben alleen burgers hun mening gegeven.

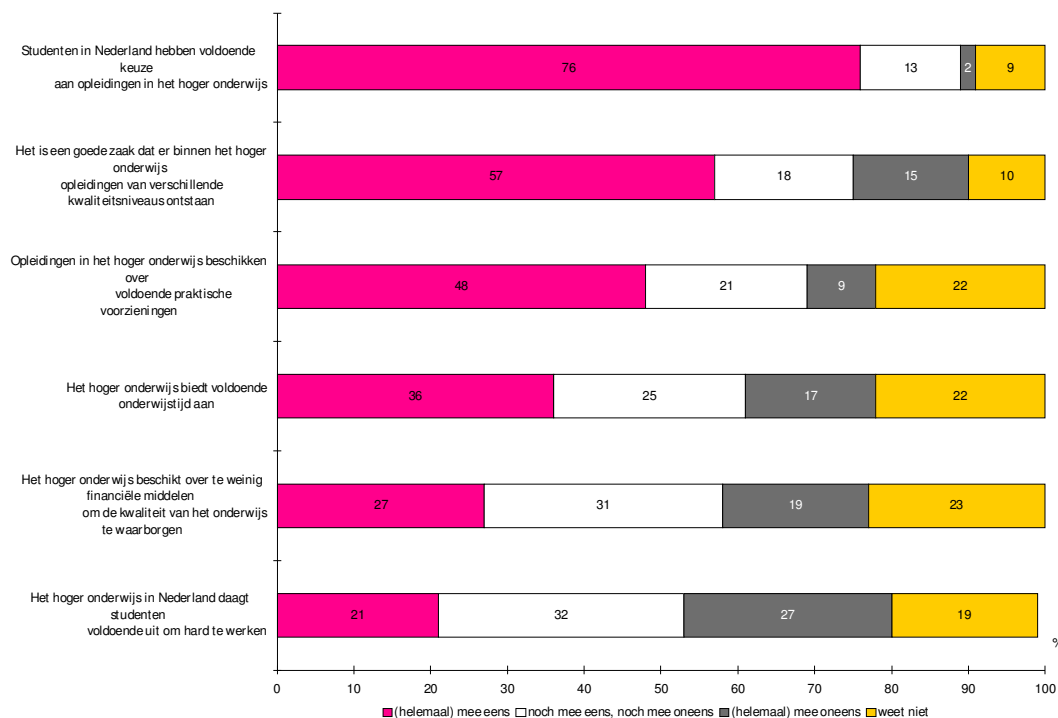
7.4.1 Meningen over het hoger onderwijs

Dit jaar zijn 14 stellingen over het hoger onderwijs voorgelegd aan de ondervraagden. De stellingen hebben betrekking op het hoger onderwijs in het algemeen, op de studenten en op de internationale positie van het hoger onderwijs.

Hoger onderwijs algemeen

In de volgende figuur is de mate weergegeven waarin men het eens is met de stellingen over het hoger onderwijs in het algemeen.

61 | Algemene stellingen over het hoger onderwijs (burgers, n=1.182)

Bron: TNS NIPO, 2008

- Driekwart (76%) van de burgers onderschrijft de stelling dat studenten in Nederland voldoende keuze hebben aan opleidingen in het hoger onderwijs.
- Verder vinden bijna zes op de tien (56%) het een goede zaak dat er binnen het hoger onderwijs opleidingen van verschillende kwaliteitsniveaus ontstaan.

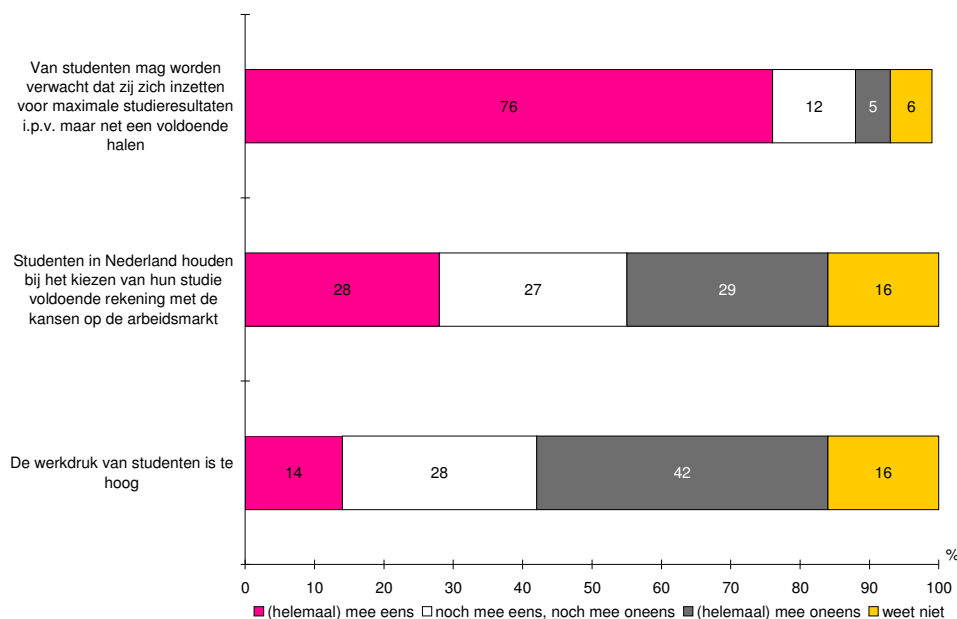
De meningen zijn verdeeld over de mate waarin het hoger onderwijs:

- over voldoende voorzieningen beschikt (48% mee eens).
 - voldoende onderwijstijd aanbiedt (36% mee eens)
 - over te weinig financiële middelen beschikt (27% mee eens). 19% vindt dat hoger onderwijs wel over voldoende financiële middelen beschikt).
- De minste bijval is er voor de stelling dat het hoger onderwijs in Nederland studenten voldoende uitdaagt om hard te werken: slechts 21% is het hiermee eens.

Studenten in het hoger onderwijs

Enkele stellingen over studenten in het onderwijs zijn eveneens voorgelegd aan de burgers.

62 | Studenten in het hoger onderwijs (burgers, n=1.182)

Bron: TNS NIPO, 2008

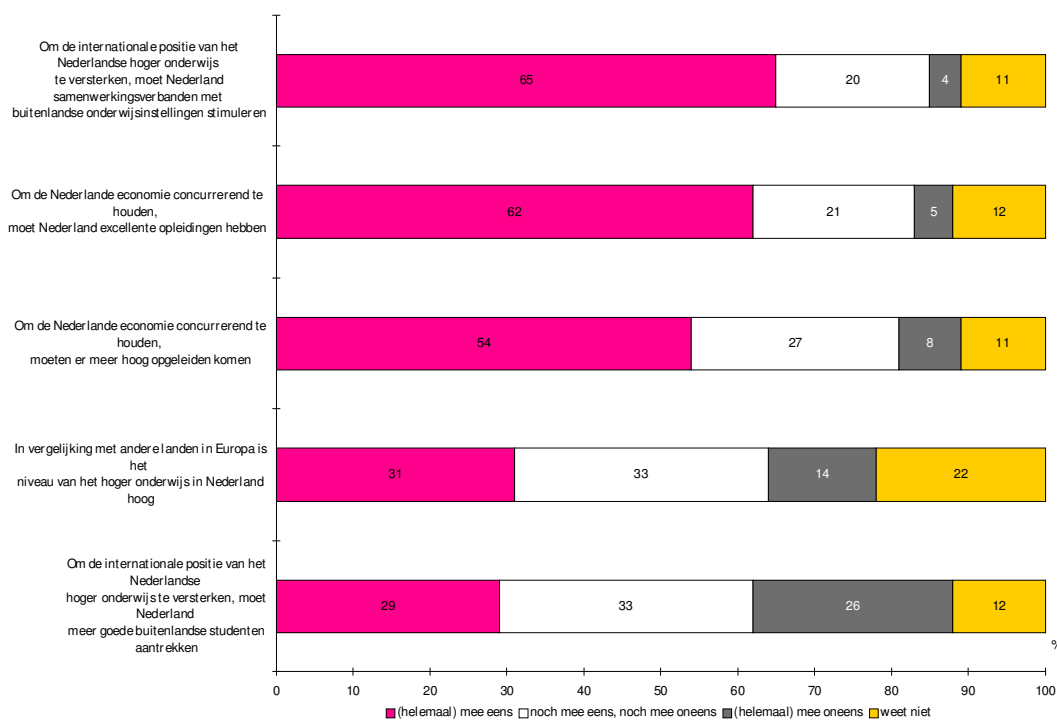
- De burgers zijn het er vooral over eens dat van studenten verwacht mag worden dat zij zich inzetten voor maximale studieresultaten in plaats van maar net een voldoende halen (76%).
- Drie op de tien burgers (28%) denken dat studenten in Nederland bij het kiezen van hun studie voldoende rekening houden met de kansen op de arbeidsmarkt.
- Slechts een klein aantal denkt dat de werkdruk van studenten te hoog is (14%).

- Ten opzichte van 2007 is een groter percentage het niet eens met de stelling dat de werkdruk voor studenten te hoog is.

Internationale positie hoger onderwijs

Vorig jaar was de internationale positie van het hoger onderwijs een actueel onderwerp dat aan bod kwam in hoofdstuk 8, actuele onderwerpen. Dit jaar zijn de stellingen gehandhaafd en komen ze in dit hoofdstuk aan bod.

63 | De internationale positie van het hoger onderwijs (burgers, n=1.182)

Bron: TNS NIPO, 2008

De grafiek toont dat de volgende stellingen door een meerderheid van de ondervraagden worden onderschreven:

- Nederland moet samenwerkingsverbanden met buitenlandse onderwijsinstellingen stimuleren (65% mee eens)
- Nederland moet excellente opleidingen hebben (62% mee eens)
- er moeten meer hoogopgeleiden komen (54% mee eens).

De burgers zijn er minder van overtuigd dat:

- het niveau van het hoger onderwijs in Nederland hoog is in vergelijking met andere landen in Europa (31% mee eens)
- Nederland meer goede buitenlandse studenten aantrekken om de internationale positie van het Nederlandse onderwijs te versterken (29%).

7.4.2 Burgers met een opleiding in het hoger onderwijs

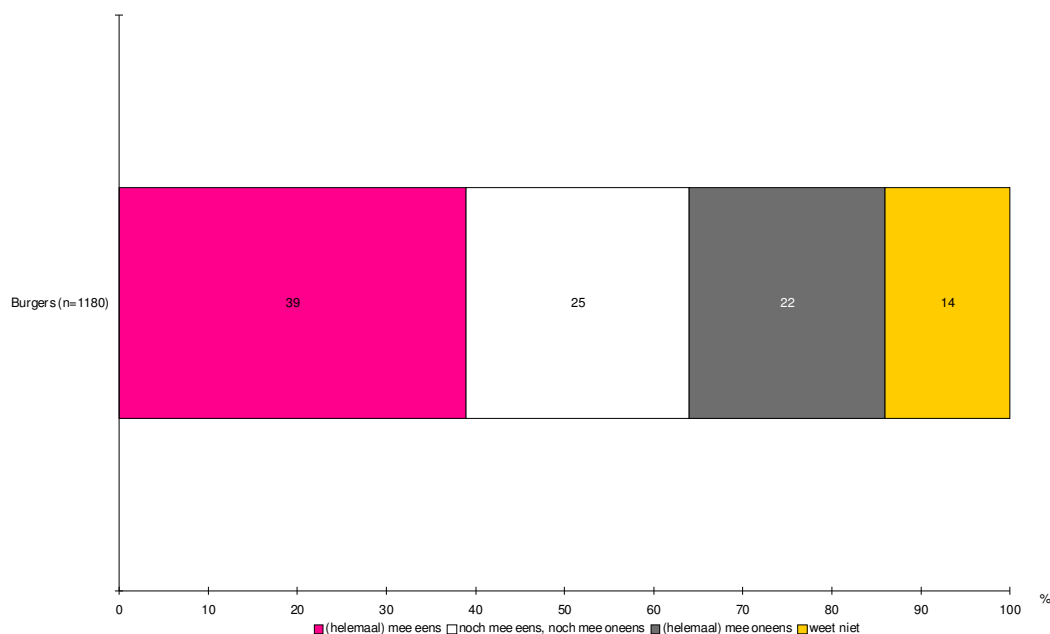
Ongeveer 28% van de beroepsbevolking in Nederland heeft een opleiding op hbo- of wo-niveau. Aan de burgers is in deze vragenlijst gevraagd dit percentage te schatten.

De Nederlandse bevolking schat in dat 30% van de Nederlandse beroepsbevolking een opleiding heeft in het hoger onderwijs of wetenschappelijk onderwijs. De ondervraagde burgers zitten er dus niet ver naast. Bijna de helft van de ondervraagden (48%) schat het percentage in tussen de 20 en 40%. De rest van de ondervraagden schat het percentage voornamelijk lager in.

7.4.3 Studiefinanciering

Of burgers vinden dat de studiefinanciering in Nederland goed geregeld is, zien we in onderstaande figuur.

64 | *De studiefinanciering is in Nederland goed geregeld*

Bron: TNS NIPO, 2008

Vier op de tien burgers vinden dat de studiefinanciering in Nederland goed geregeld is (39%). Een kwart is het eens noch oneens met deze stelling, ruim een op de vijf vindt de studiefinanciering niet goed geregeld.

In 2007 vonden ruim vier op de tien burgers dit, er was toen sprake van een toename ten opzichte van 2006 (35%). Het percentage lijkt nu te zijn gestabiliseerd.

7.4.4 Werkdruk en studiefinanciering studenten

De stelling over de werkdruk van studenten luidde: de werkdruk van studenten is te hoog. Burgers hebben hier verschillende meningen over maar de nadruk ligt er toch op dat men het hier niet mee eens is. Zij vinden dus dat de werkdruk *niet* te hoog ligt. Vier op de tien burgers zijn het (helemaal) oneens met de stelling dat werkdruk van studenten te hoog is. Ook een aanzienlijk deel van de burgers geeft een neutraal antwoord (28% eens noch oneens), en 14% van de ondervraagde burgers vindt inderdaad dat de werkdruk van studenten te hoog ligt.

Om financieel rond te kunnen komen, hebben veel studenten een bijbaan. Ook maken veel studenten gebruik van de mogelijkheid om geld te lenen van de Informatie Beheer Groep. Wat is voor studenten in het hoger onderwijs beter: lenen tijdens de studie en dus een studieschuld opbouwen, of bijverdienen tijdens de studie met het risico van studievertraging? Het antwoord van de ondervraagde burgers luidt: bijverdienen. Hoewel ook een op de vijf burgers geen keuze kan maken, geeft een meerderheid (51%) de voorkeur aan bijverdienen met het risico van studievertraging. Bijna een derde van de ondervraagden vindt dat lenen en daardoor studieschuld opbouwen beter is.

8 Verantwoordelijkheden

In dit hoofdstuk bespreken we de mening van ouders en burgers met betrekking tot verantwoordelijkheden in het onderwijs.

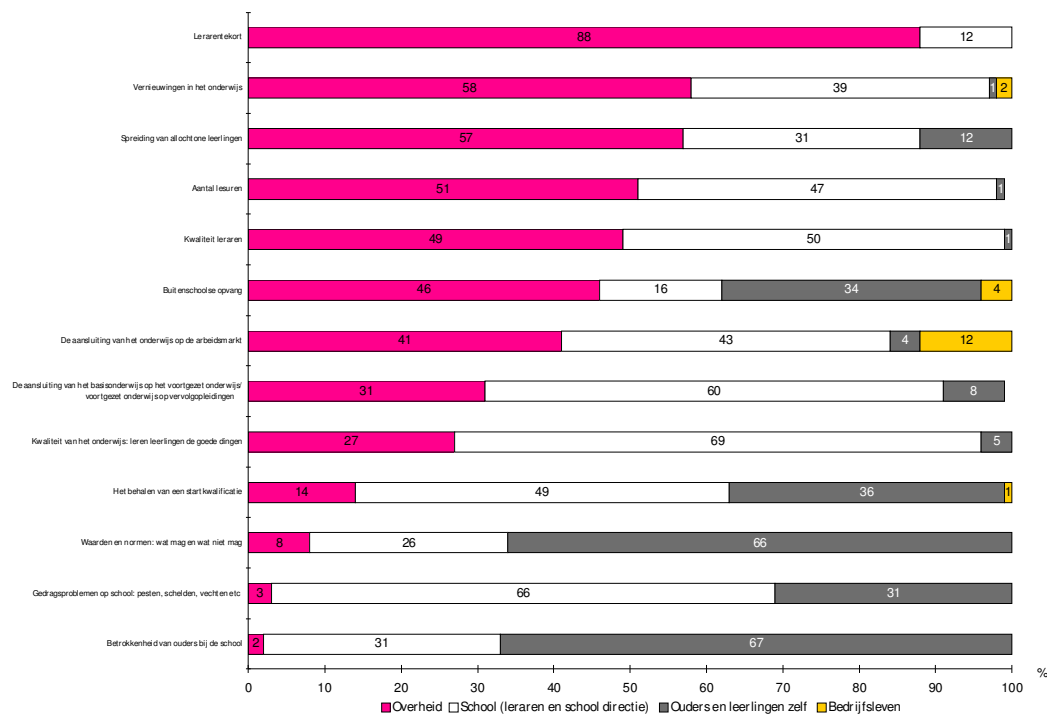
8.1 Samenvatting

- Het lerarentekort is typisch een probleem waar de overheid verantwoordelijkheid voor moet nemen. Zowel ouders als burgers vinden dit.
- De school moet verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van het onderwijs en voor gedragsproblemen.
- Ouders vinden dat ze zelf primair verantwoordelijk zijn voor het bijbrengen van normen en waarden. Ook betrokken blijven of worden bij de school, valt onder hun verantwoordelijkheid.
- De percentages ondervraagden die het bedrijfsleven primair verantwoordelijk achten voor het goed verlopen van bepaalde zaken, zijn gering. Alleen de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en de mogelijkheden voor buitenschoolse opvang worden door sommigen als verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven gezien.
- Verder zien we in sommige gevallen een verschuiving van verantwoordelijkheid van overheid richting de school (kwaliteit van het onderwijs, kwaliteit van leraren en behalen van een startkwalificatie). Zowel ouders als burgers zien bepaalde zaken vergeleken met vorig jaar nu *minder* als verantwoordelijkheid van de overheid en *meer* als verantwoordelijkheid van de school.

8.2 Verantwoordelijkheden volgens burgers

We hebben burgers van een aantal onderwijsgerelateerde onderwerpen gevraagd wie hiervoor volgens hen primair voor verantwoordelijk is: ouders en leerlingen, de school, de overheid, of het bedrijfsleven. Resultaten zijn hieronder weergegeven.

65 | *Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken? (burgers, n=1178)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de burgers vindt dat de primaire verantwoordelijkheid bij de overheid ligt voor het goed verlopen van de volgende zaken: het lerarentekort (88%), vernieuwingen in het onderwijs (58%), spreiding van allochtone leerlingen (57%) en het aantal lessen (51%).

Het aantal lessen vindt men deels ook de verantwoordelijkheid van de school (47%). Ook de kwaliteit van leraren is volgens de ondervraagden de verantwoordelijkheid van de zowel overheid (49%) als de school (50%), evenals de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt (overheid 41% en school 43%).

De school is volgens een meerderheid van de ondervraagde burgers primair verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs (69%), gedragsproblemen (66%) en voor de aansluiting van de ene onderwijsvorm op de andere (vervolgonderwijs, 60%).

Een meerderheid van de burgers vindt dat ouders verantwoordelijkheid moeten nemen voor betrokkenheid bij de school (67%) en voor de waarden en normen (66%).

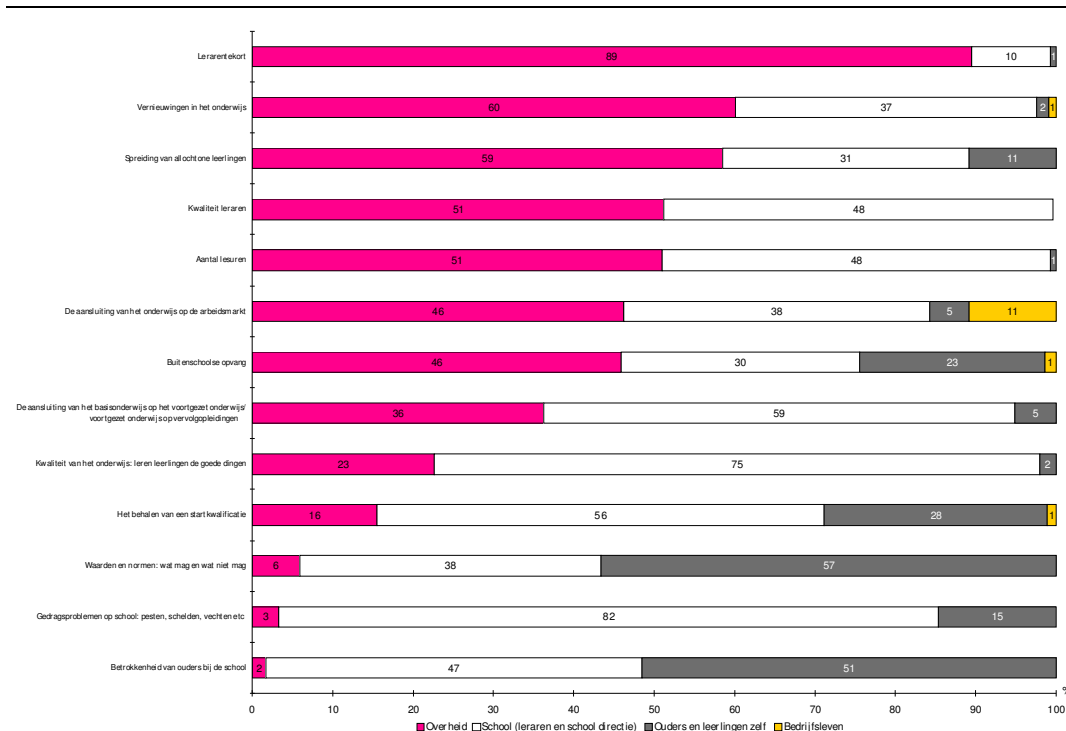
Voor de buitenschoolse opvang zien de burgers een gedeelde verantwoordelijkheid voor enerzijds overheid enerzijds (46%) en ouders en leerlingen anderzijds (34%). Hetzelfde geldt voor het behalen van kwalificatie: 49% vindt de school verantwoordelijk, volgens 36% zijn dit de ouders en leerlingen.

Het bedrijfsleven is volgens ruim een op de tien ondervraagde burgers primair verantwoordelijk voor de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt (12%). Ook vindt een klein aantal burgers (4%) dat bedrijven de verantwoordelijkheid voor buitenschoolse opvang op zich moeten nemen.

8.3 Verantwoordelijkheden volgens ouders

We hebben ook ouders van een aantal onderwijsgerelateerde onderwerpen gevraagd wie hiervoor volgens hen primair voor verantwoordelijk is: ouders en leerlingen zelf, de school, de overheid, of het bedrijfsleven. Resultaten zijn hieronder weergegeven.

66 | *Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken? (ouders basisonderwijs, n=392)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Ook hier kijken we weer naar de mening van de meerderheid van de ondervraagden. Een meerderheid van de ondervraagde ouders van kinderen in het basisonderwijs vindt dat de overheid verantwoordelijk is voor het

lerarentekort (89%), vernieuwingen in het onderwijs (60%), spreiding van allochtone leerlingen (59%), kwaliteit van de leraren (51%) en het aantal lesuren (51%).

We zien dat de ouders bij de volgende onderdelen behalve de overheid ook de school deels verantwoordelijk achten: de kwaliteit van leraren (48%) en het aantal lesuren (48%). Ook bij de buitenschoolse opvang zien we een gedeelde verantwoordelijkheid: 46% vindt dit de verantwoordelijkheid van de overheid, maar ook vindt 30% dit iets voor de school en de ouders (23%).

De school is verantwoordelijk voor gedragsproblemen op school (82%), de kwaliteit van het onderwijs (75%), voor de aansluiting van het basisonderwijs op vervolgonderwijs (59%) en voor het behalen van een startkwalificatie (56%), aldus een meerderheid van de ouders van kinderen op het basisonderwijs.

Een meerderheid van de ouders vindt vervolgens dat ouders en leerlingen zelf verantwoordelijk zijn voor waarden en normen (57%) en voor de betrokkenheid van ouders bij de school (51%). Bij de betrokkenheid zien zij daarnaast echter ook een grote rol voor de school weggelegd (47%).

De aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt zien de ouders als gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (46%) en de school (38%). Eén op de tien ouders vindt dat het bedrijfsleven primair verantwoordelijk is voor de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt (11%).

Een vergelijking met 2007 levert het volgende op:

- Opvallend minder ouders leggen de verantwoordelijkheid voor betrokkenheid bij de school bij zichzelf neer (2007: 60%, 2008: 52%). Het percentage ouders dat deze verantwoordelijkheid bij de school neerlegt, is toegenomen (2007: 40%, 2008: 46%).
- Bij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt kan het bedrijfsleven een rol spelen. In 2008 vinden echter minder ouders dat het bedrijfsleven primair verantwoordelijk is voor deze aansluiting (2007: 18%, 2008: 12%). Het percentage ouders dat de verantwoordelijkheid bij de school legt, is toegenomen (2007: 36%, 2008: 46%).

Verschuiving van verantwoordelijkheid: van overheid naar school.

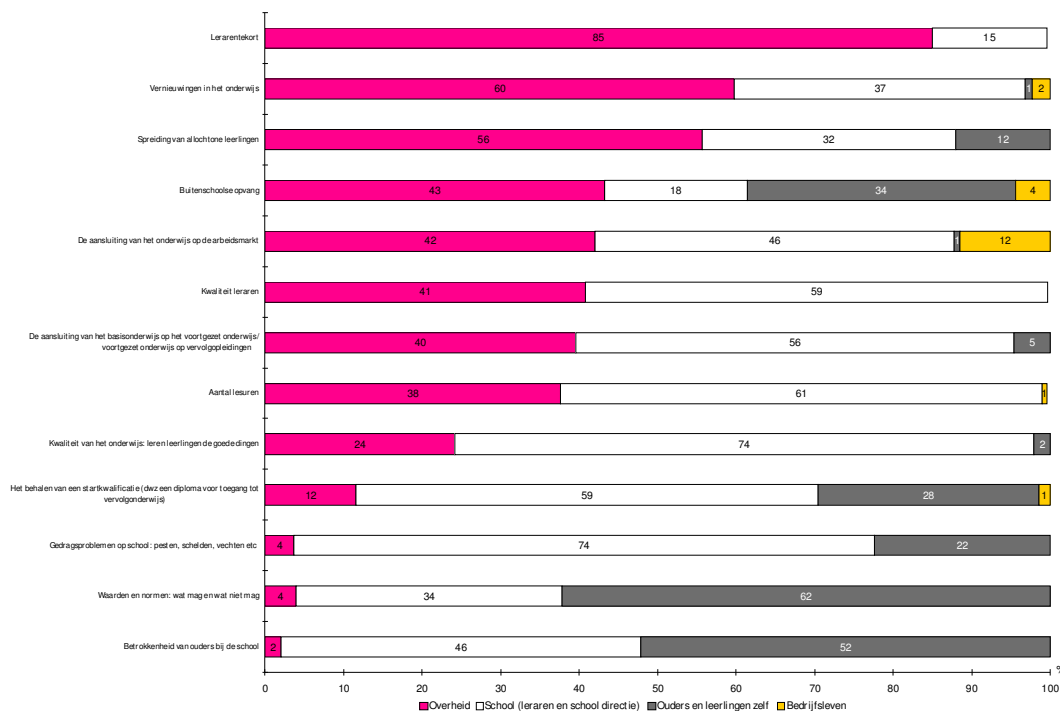
Voor drie aspecten is het percentage ouders dat de verantwoordelijkheid bij de overheid neerlegt, afgenomen. Deze verantwoordelijkheid is verschoven naar de school voor de volgende aspecten:

- **De kwaliteit van het onderwijs** is volgens ouders nu volgens *meer* ouders een verantwoordelijkheid voor de school (2007: 64%, 2008: 74%), en volgens *minder* ouders voor de overheid (2007: 34%, 2008: 24%).

- Hetzelfde geldt voor de **kwaliteit van leraren**: ten opzichte van vorig jaar leggen nu meer ouders de verantwoordelijkheid bij de school zelf (2007: 41%, 2008: 59%) en minder ouders leggen de verantwoordelijkheid bij de overheid (2007: 57%, 2008: 41%).
- **Het behalen van een startkwalificatie** is volgens meer ouders een verantwoordelijkheid voor de school (2007: 49%, 2008: 59%) en volgens minder ouders een verantwoordelijkheid voor de overheid (2007: 18%, 2008: 12%).

Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs laten de volgende resultaten zien.

67 | *Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken? (ouders voortgezet onderwijs, n=384)*

Bron: TNS NIPO, 2008

Een meerderheid van de ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs vinden dat de overheid de verantwoordelijkheid op zich moet nemen van het lerarentekort (85%), vernieuwingen in het onderwijs (60%) en van spreiding van allochtone leerlingen (56%).

Een meerderheid van de ouders legt de verantwoordelijkheid voor de volgende zaken bij de school neer: de kwaliteit van het onderwijs en gedragsproblemen (beide 74%), het aantal lessen (61%), de kwaliteit van leraren en het behalen van een startkwalificatie (beide 59%) en tenslotte de aansluiting van het onderwijs op vervolgonderwijs (56%).

Ouders vinden verder voornamelijk zichzelf primair verantwoordelijk voor betrokkenheid bij de school en voor waarden en normen (resp. 52% en 62%).

Een vergelijking met de meting van 2007 levert het volgende op:

- Het percentage ouders dat vindt dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor betrokkenheid is afgenomen (2007: 60%, 2008: 52%).
- Het percentage ouders dat vindt dat het bedrijfsleven verantwoordelijk is voor de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt is afgenomen (2007: 18%, 2008: 12%). Het percentage ouders dat vindt dat de school hiervoor verantwoordelijk is, is toegenomen van 36% naar 46%.

Verschuiving van verantwoordelijkheid: van overheid naar school

We constateren een verschuivende verantwoordelijkheid van de overheid naar de school met betrekking tot de volgende zaken:

- **De kwaliteit van onderwijs:** twee derde vond vorig jaar dat de kwaliteit van het onderwijs onder de verantwoordelijkheden van de school valt, een derde vond dit een taak voor de overheid. In 2008 zien we dat drie kwart de school verantwoordelijk vindt hiervoor, tegen een kwart van de ouders die vindt dat de overheid hiervoor verantwoordelijkheid moet nemen.
- **De kwaliteit van leraren:** vier op de tien vonden dit vorig jaar een primaire verantwoordelijkheid van de school, zes op de tien zagen die als verantwoordelijkheid van de overheid. In 2008 is dit precies omgedraaid: 41% vindt de kwaliteit van leraren een verantwoordelijkheid van de overheid, en 59% van de ouders zegt dat de school hier zelf verantwoordelijkheid voor moet dragen.
- **Het behalen van een startkwalificatie:** de helft van de ondervraagde ouders vond in 2007 dat dit een verantwoordelijkheid is van de school. Dit is in 2008 toegenomen naar zes op de tien. Het percentage ouders dat de overheid hiervoor verantwoordelijk acht, is gedaald van 18% naar 12%.

Vergelijking ouders vmbo en ouders havo/vwo

Enkele opvallende verschillen tussen ouders van leerlingen in het vmbo en ouders van leerlingen op havo/vwo zijn de volgende:

- Acht op de tien ouders van vmbo-leerlingen vinden dat het lerarentekort onder de primaire verantwoordelijkheid valt van de overheid, de rest vindt het een verantwoordelijkheid van de school. Bij ouders van havo- of vwo-leerlingen liggen de verhoudingen nog nadrukkelijker richting de overheid: 91% geeft aan dat de overheid hiervoor verantwoordelijk is, tegen 9% die zegt dat de school dit op zich moet nemen.
- Het behalen van een startkwalificatie voor vervolgonderwijs is volgens 9% van de vmbo-ouders een verantwoordelijkheid voor de overheid. Bij havo/vwo-ouders is dit percentage hoger, 16%.
- De verantwoordelijkheid voor buitenschoolse opvang ligt volgens vier op de tien havo/vwo-ouders bij de ouders zelf. Bij vmbo-ouders is dit percentage lager (32%). Zij vinden juist vaker dan havo/vwo-ouders dat de school hiervoor verantwoordelijk is (23% vmbo-ouders versus 12% havo/vwo-ouders).

9 Actuele onderwerpen

In dit laatste hoofdstuk van de beschrijving van de resultaten behandelen we enkele actuele onderwerpen. We gaan daarbij beknopt in op de resultaten die ouders en burgers ons laten zien met betrekking tot deze onderwerpen. We beschrijven de resultaten in telkens een aparte paragraaf.

9.1 Taal

9.1.1 Eindtoets basisonderwijs

Aan de ondervraagden is de volgende uitspraak voorgelegd: moet een eindtoets voor taal en rekenen verplicht worden voor elke basisschool? 73% van de ouders van basisschoolleerlingen vindt van wel. 15% is het eens noch oneens met de stelling dat deze toets verplicht moet zijn, slechts een op de tien is tegen de verplichte eindtoets voor taal en rekenen.

9.1.2 Basisvaardigheden (inclusief vastleggen door overheid)

Een overgrote meerderheid van zowel ouders als burgers vindt dat lezen, schrijven en rekenen de belangrijkste vaardigheden zijn die een basisschool aan leerlingen moet leren. De percentages burgers en ouders die het (helemaal) eens zijn met de stelling, ligt rond de 90%.

Op de stelling dat de overheid precies moet vastleggen wat kinderen aan het eind van de basisschool moeten kennen en kunnen op het gebied van rekenen en taal, antwoordde iets minder mensen dat ze het hier mee eens zijn. Wel geeft ook hier een ruime meerderheid aan het eens te zijn met de stelling: zo'n drie kwart van de ouders en burgers vindt dat de overheid dit inderdaad precies moet vastleggen.

9.1.3 Taalachterstand

Kleine kinderen (groep 1/2) met een taalachterstand moeten volgens negen van de tien burgers en ouders extra taalonderwijs krijgen. Slechts een enkele burger en een enkele ouder van kinderen op het basisonderwijs vinden van niet.

9.2 Onderwijstijd en lesuitval

Bijna alle ouders van leerlingen in het basisonderwijs vinden dat de school van hun kind voldoende onderwijstijd aanbiedt. Slechts 5% van de ondervraagde ouders is het hiermee oneens. Ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs zijn iets kritischer over de onderwijstijd: zeven op de tien ouders zijn het eens met de stelling dat de school van hun kind voldoende onderwijstijd aanbiedt, en een op de tien ouders vindt dit niet.

Lesuitval komt voornamelijk in het voortgezet onderwijs voor, zo zagen we al eerder. Aan ouders van zowel basisschoolleerlingen als leerlingen in het voortgezet onderwijs is de volgende situatie voorgelegd: *De leraar van uw kind valt uit, bijvoorbeeld vanwege ziekte. Wat heeft u liever: lesuitval of les van een niet volledig bevoegde leraar?* Dit laatste heeft sterk de voorkeur van ouders. Ouders van basisschoolleerlingen geven massaal de voorkeur aan een onderwijsassistent of stagiair (85%, tegen 9% geen les), ook driekwart van de ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs heeft liever dat hun kind les krijgt van een niet volledig bevoegde leraar dan dat het kind geen les krijgt. Zowel ouders van havo/vwo leerlingen als ouders van vmbo leerlingen zijn deze mening toegedaan.

Er zijn verschillende oplossingen bij lesuitval denkbaar. We hebben ouders gevraagd in hoeverre de verschillende maatregelen worden toegepast, indien er sprake is van uitval van lessen vanwege bijvoorbeeld ziekte van de leraar.

In het basisonderwijs worden leerlingen niet vaak naar huis gestuurd, en het komt ook niet vaak voor dat leerlingen zelfstandig moeten werken. Het meest wordt er vervanging gezocht voor de leraar, zodat de les gewoon door kan gaan. Bij het vmbo is dit vaker het geval dan bij havo/vwo.

In het voortgezet onderwijs, zo geven ouders aan, worden leerlingen de ene keer naar huis gestuurd, dan weer zelfstandig aan het werk gezet, en ook komt het voor dat ze een vervangende leraar krijgen. De ouders geven bij alle maatregelen aan dat dit soms het geval is.

9.3 Maatschappelijke stage

Ook nu al worden maatschappelijke stages gelopen. 19% van de ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs geeft aan dat hun kind al een maatschappelijke stage heeft gelopen. Bijna acht op de tien ouders zeggen dat hun kind dit nog niet heeft gedaan, een enkele ouder weet niet of hun kind al een maatschappelijke stage heeft gedaan.

Of de school wel of niet voldoende aandacht besteedt aan de voorbereiding op stages en de begeleiding tijdens stages, is eveneens aan ouders van scholieren uit het voortgezet onderwijs voorgelegd. De helft van de ouders vindt dat de school inderdaad voldoende aandacht besteedt aan stages en begeleiding, 13% vindt van niet. Ook een aanzienlijk deel weet het niet, bijna vier op de tien.

Over de 'effecten' van de maatschappelijke stage bestaat het idee dat de stage bijdraagt aan zowel de maatschappelijke ontwikkeling van de samenleving als aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden van de scholier. Ouders en burgers zien vooral in dat de stage bijdraagt aan de ontwikkeling van de sociale

vaardigheden van de scholier zelf, en in iets mindere mate aan de ontwikkeling van de samenleving.

9.4 Diversiteit op scholen

Diversiteit op scholen is een actueel onderwerp binnen de discussie over onderwijs. We hebben de ouders en burgers enkele stellingen voorgelegd over diversiteit in het onderwijs:

1. Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen zoals christelijke scholen
2. Alle openbare scholen zouden leerlingen in de gelegenheid moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen
3. Ik vind het belangrijk dat mijn kind onderwijs volgt op een school waar kinderen van verschillende culturen op zitten.

Met betrekking tot de eerste stelling 'Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen zoals christelijke scholen' zien we een verdeelde mening: vier op de tien ondervraagden zijn het eens, een kwart is het eens noch oneens en een derde is het oneens met deze stelling. Ouders verschillen niet opvallend van burgers.

De tweede stelling 'alle openbare scholen zouden leerlingen in de gelegenheid moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen' krijgt bijval van ruim de helft van de ondervraagden; zij vinden dat openbare scholen godsdienst of levensbeschouwing mogelijk moeten maken op hun school. Ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs zijn iets minder enthousiast over dit idee: 48% (i.p.v. 55%) is het eens met de stelling.

Ook ongeveer de helft van de ouders vindt het belangrijk dat hun kind op een school zit waar kinderen uit meer culturen zitten. Meer ouders van basisschoolleerlingen dan ouders van leerlingen uit het voortgezet onderwijs zijn het overigens oneens met de stelling: 21% versus 12%. Ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs vinden het minder belangrijk dat hun kind op een school zit waar kinderen van meer culturen zitten.

9.5 Gratis schoolboeken

Moeten schoolboeken voor iedere leerling in het voortgezet onderwijs gratis worden? Dit actuele issue is aan alle ondervraagden voorgelegd.

Over het algemeen is men het ermee eens dat het een goede zaak is dat schoolboeken in het voortgezet onderwijs gratis gaan worden. Burgers zijn minder enthousiast dan ouders, en opvallend genoeg zijn het de ouders van basisschoolleerlingen die het meest enthousiast zijn over deze ontwikkeling. Negen op de tien ouders van basisschoolleerlingen vinden het een goede zaak

dat boeken in het voortgezet onderwijs gratis worden. Ouders van middelbare scholieren vinden dit in iets mindere mate: acht op de tien zijn het eens met de stelling. Voor burgers geldt dat zeven op de tien ondervraagden het een goede zaak vinden dat schoolboeken gratis worden.

9.6 Continurooster

Dit jaar is aan ouders van basisschoolleerlingen gevraagd of het een goede zaak is dat scholen een continurooster hebben waarbij alle kinderen in de middagpauze op school blijven. Ruim vier op de tien ouders vinden dit inderdaad een goede zaak, een kwart vindt het een goede noch slechte zaak en een kwart is het (helemaal) oneens met de stelling dat dit een goede zaak is. Een enkele ouder heeft 'weet niet' als optie aangegeven.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Opzet en methode

De uitvoering van het veldwerk heeft plaatsgevonden via een hybride veldwerkmethode.

Binnen deze opzet worden verschillende onderzoeksmethoden ingezet om enerzijds de respons te optimaliseren, anderzijds om de lastige doelgroepen te bereiken. Het grootste gedeelte van de steekproef hebben we kunnen benaderen via de CASI-methode (Computer Assisted Self Interviewing). Omdat niet iedereen een computer heeft (internetpenetratie ligt rond 80%), is een deel van de steekproef eerst telefonisch benaderd, deze groep heeft een schriftelijke vragenlijst toegestuurd gekregen.

Vragenlijst

Voor de Onderwijsmeter 2008 zijn zes hoofdversies van de vragenlijst ontwikkeld:

- burgers over het basisonderwijs;
- burgers over het voortgezet onderwijs;
- burgers over het middelbaar beroepsonderwijs;
- burgers over het hoger onderwijs;
- ouders over het basisonderwijs;
- ouders over het voortgezet onderwijs.

Ondervraagden kregen de volgende onderwerpen voorgelegd, waarbij de vragen per doelgroep iets konden verschillen.

Ouders

kwaliteit en inhoud basisonderwijs algemeen
kwaliteit en inhoud school van uw kind
schoolgrootte
ouderbetrokkenheid
onderwijstijd
continurooster
diversiteit
basisvaardigheden
personeelsbeleid leraren
kwaliteitsoordeel leraren
vervolgonderwijs
verantwoordelijkheden
achtergrondvragen

Burgers

kwaliteit en inhoud onderwijs
schoolgrootte
onderwijstijd
diversiteit
schoolboeken
basisvaardigheden
het beroep van leraar
personeelsbeleid leraren
kwaliteitsoordeel leraren
vervolgonderwijs
verantwoordelijkheden
achtergrondvragen

Steekproef

De *populatie* wordt gevormd door personen van achttien jaar en ouder en ouders in Nederland. De *onderzoekdoelgroep* bestaat enerzijds uit een representatieve groep burgers en anderzijds uit een representatieve groep ouders met schoolgaande kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het *steekproefkader* wordt gevormd door de TNS NIPObase. Dit is een database met

daarin ongeveer 200.000 respondenten (in ruim 54.000 huishoudens). Uit deze steekproefbron kunnen steekproeven worden getrokken die representatief zijn op allerlei variabelen. De leden van de TNS NIPObase hebben aangegeven dat zij op regelmatige basis willen meedoen aan marktonderzoek van TNS NIPO.

De steekproeven zijn getrokken met als representativiteitseisen de volgende variabelen:

- leeftijd
- geslacht
- opleiding
- gezinsgrootte
- regio
- etniciteit
- computerbezit

Responsverantwoording

Uitgaande van een respons van ongeveer 70% hebben we 2.200 mensen uitgenodigd in het online gedeelte van het onderzoek, om een respons van 1.600 te halen. De steekproef is zoals gezegd aangevuld met schriftelijk onderzoek. Daarvoor hebben we bruto 823 vragenlijsten uitgestuurd. Omdat we deze personen eerst telefonisch hebben benaderd, zijn we uitgegaan van een respons van ongeveer 50%.

Onderstaande tabel geeft de respons weer.

68 | Responstabel

Doelgroep	Online	Schriftelijk	Totaal	%
Burgers over basisonderwijs	207	92	299	15
Burgers over voortgezet onderwijs	214	97	311	16
Burgers over middelbaar beroepsonderwijs	214	76	290	15
Burgers over hoger onderwijs	202	100	302	15
Ouders over basisonderwijs	386	6	392	20
Ouders over voortgezet onderwijs	382	2	384	19
Totaal	1605	373	1978	100
Leerlingen over basisonderwijs	63		63	
Leerlingen over voortgezet onderwijs	162		162	

Bron: TNS NIPO, 2008

Het totaal aantal uitgenodigde personen voor de Onderwijsmeter 2008 is 2.200 online en 823 schriftelijk, waarmee we uitkomen op 3.023 uitgestuurde vragenlijsten. We kregen er totaal 1.978 terug, waarmee we uitkomen op een totale respons van 65%.

Veldwerk

De telefonische aankondiging voor de personen zonder computer (schriftelijk gedeelte) vond plaats tussen 20 maart en 21 april 2008. Het hoofdonderzoek (online en schriftelijk) vond plaats tussen 20 mei en 3 juni.

Na ruim een week veldwerk is een reminder uitgestuurd. Personen die nog niet hadden meegedaan kregen zo een herinnering om alsnog mee te doen. De reminder is alleen naar de online deelnemers van het onderzoek verstuurd.

Weging

Om op basis van het steekproefonderzoek uitspraken over de populatie te kunnen doen, is het van belang dat de steekproef representatief is. Dit betekent dat de steekproef qua samenstelling zoveel mogelijk moet overeenkomen met de populatie.

Door differentiële non-reponse wijkt de steekproef qua samenstelling af van de populatie. Om de invloed hiervan op de totaalresultaten te corrigeren, zijn de resultaten gewogen.

TNS NIPO heeft daarbij gebruikgemaakt van een wegingsprogramma dat werkt met wegingstargets. Dit houdt in dat aan het programma een aantal targettabellen (matrices of alleen randtotalen) met populatiekenmerken wordt aangeboden. Deze gegevens worden door het programma vergeleken met de ongewogen steekproef. Door het toekennen van gewichten (de zogenaamde weegfactoren) aan individuele respondenten zorgt het programma ervoor dat de steekproef qua samenstelling overeenkomt met de populatie (targets). Het programma 'zoekt' naar de optimale oplossing. Dit is de oplossing waarbij de targets zo dicht mogelijk worden benaderd, terwijl de weegfactoren zo weinig mogelijk afwijken van het 'ideaal' (= weegfactor 1).

Door de weging tellen antwoorden van personen in ondervertegenwoordigde groepen (in de steekproef) relatief zwaarder mee in het totaalresultaat; de antwoorden van oververtegenwoordigde groepen tellen juist minder zwaar mee.

In dit onderzoek is gewogen op Nielsen-7 (een indeling naar regio) en op de matrix leeftijd x geslacht. De oudergroepen zijn daarnaast gewogen op etniciteit, de burgergroepen op opleiding. De basis van de wegingstargets wordt voor de burgers gevormd door de Gouden Standaard. Voor ouders zijn de targets afgeleid uit gegevens die bekend zijn van de TNS NIPObase. De wegingsfactoren voor de variabele etniciteit zijn gebaseerd op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De weging is uitgevoerd op de

afzonderlijke subgroepen burgers po, burgers vo, burgers mbo, burgers ho, ouders po en ouders vo.

Een overzicht van de minimale en maximale weegfactoren per subgroep staat weergegeven in onderstaande tabel.

69 | *Minimale en maximale weegfactoren per subgroep*

	totaal	burgers				ouders	
	%	PO	VO	MBO	HO	PO	VO
< 0.19	4	4	-	-	-	17	-
0.2 – 0.59	22	25	17	20	16	20	33
0.6 – 1.59	60	57	73	68	68	46	51
1.6 – 1.99	8	4	6	7	10	6	13
2.0 – 2.99	5	10	3	2	6	8	2
3.0 – 3.99	1	-	-	-	-	2	-
4.0 – 4.99	-	-	-	-	-	1	-
5.0 – 9.99	-	-	-	-	-	1	1

Bron: TNS NIPO, 2008

Betrouwbaarheid en nauwkeurigheid

Het onderzoek is gebaseerd op een steekproef. Dat wil zeggen dat niet de gehele populatie is ondervraagd. Op basis van de met behulp van de steekproef verkregen gegevens kan een schatting worden gemaakt van de werkelijkheid. Van deze schatting kunnen we aangeven hoe nauwkeurig en betrouwbaar deze is. De nauwkeurigheid van de resultaten wordt aangegeven met marges of intervallen die worden bepaald door de omvang van de steekproef, het gevonden percentage en het betrouwbaarheidsniveau. Meestal wordt een betrouwbaarheidsniveau van 95% aangehouden, wat inhoudt dat er een kans van 95% is dat de schattingen correct zijn. In onderstaande tabel is weergegeven met welke marges rond de schattingen bij een dergelijk betrouwbaarheidsniveau rekening moet worden gehouden, afhankelijk van de omvang van de steekproef. Wanneer voor een van de subgroepen van burgers wordt gevonden dat 80% het met een bepaalde stelling eens is, ligt het werkelijke percentage ongeveer tussen 75% en 85%.

70 | *Minimale en maximale afwijkingen bij verschillende steekproefgroottes en betrouwbaarheidsniveau van 95%*

<i>steekproef</i>	<i>maximale afwijking</i>	<i>minimale afwijking</i>
n=50	13,9%	2,8%
n=75	11,3%	2,3%
n=100	9,8%	2,0%
n=150	8,0%	1,6%
n=200	6,9%	1,4%
n=300	5,7%	1,1%
n=450	4,9%	1,0%
n=500	4,4%	0,9%
n=700	3,7%	0,7%

Bijlage 2 Verschillen tussen subgroepen

Voor een aantal achtergrondkenmerken zijn we nagegaan of deze invloed hebben op de mening van burgers en ouders. Het gaat om de volgende variabelen:

- welstandsniveau: op basis van inkomen
- levensbeschouwing: op basis van wel of geen geloof
- stedelijkheid: vier grote steden versus de rest van het land
- grootte van de school: ouders van kinderen op grote scholen versus ouders van kinderen op kleine scholen

We volgen hierna de opbouw van het rapport en behandelen alleen opvallende resultaten.

Algemeen beeld van het onderwijs

Burgers

- Burgers met hogere inkomens zijn vaker bereid om meer belasting te betalen voor de verbetering van het onderwijs dan gemiddeld (29% versus 22%). Onder burgers met een middeninkomen is dit juist minder vaak het geval (15%).
- Burgers met hogere inkomens geven minder vaak dan gemiddeld aan niet of nauwelijks op de hoogte te zijn van wat kinderen leren op school (36% versus 41%).
- De kwaliteit van het VMBO wordt door burgers met hogere inkomens lager gewaardeerd dan gemiddeld (5,4 versus 5,9).
- Burgers met hogere inkomens waarderen de kwaliteit van leraren in het basisonderwijs en in het VMBO lager dan gemiddeld (respectievelijk 6,3 versus 6,6 en 5,9 versus 6,2).
- Aan burgers is gevraagd of het de laatste tijd met het onderwijs in Nederland de goede kant of de verkeerde kant op gaat, of dat het er tussenin zit. Burgers met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat het de verkeerde kant op gaat (40% versus 32%). Burgers met een middeninkomen zijn vaker dan gemiddeld van mening dat het er tussenin zit (60% versus 55%). Burgers uit de grote steden vinden ook vaker dat het de verkeerde kant op gaat met het onderwijs dan burgers buiten de vier grote steden (42% versus 32%).
- Burgers met lagere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat er in het onderwijs meer aandacht moet worden besteed aan sociale vaardigheden, studie- en beroepskeuze, zelfstandig kunnen werken en hoe je dingen opzoekt en zelf nieuwe kennis verwerft. Burgers met hogere inkomens vinden vaker dat er meer aandacht besteed moet worden aan feitenkennis. Buiten de vier grote steden vinden burgers vaker dat er meer aandacht

besteed moet worden aan het zelfstandig kunnen werken dan burgers uit de grote steden.

- De kwaliteit van het lesprogramma in het onderwijs wordt door ouders het meest beoordeeld op de basisvaardigheden (26%). Ouders met lagere inkomens en ouders met middeninkomens noemen echter als eerste persoonlijke ontwikkeling (respectievelijk 26% en 25%). Ook ouders met kinderen op grote scholen noemen deze maatregel vooral (27%).
- Kleine scholen zijn volgens een meerderheid van de burgers beter dan grote scholen. Burgers met hogere inkomens vinden dit nog vaker dan gemiddeld (83% versus 77%).

Ouders over de school van hun kind

- Ouders met hogere inkomens geven vaker dan gemiddeld aan (zeer) goed op de hoogte te zijn van wat kinderen leren op school (58% versus 48%). Buiten de vier grote steden geven ouders vaker aan hiervan niet of nauwelijks op de hoogte te zijn dan ouders uit de grote steden (13% versus 6%). Ouders met kinderen op kleinere scholen zijn minder vaak dan gemiddeld zeer goed op de hoogte van wat kinderen leren op school (6% versus 10%).
- Ouders met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat de school van hun kind hen voldoende informeert over de algemene gang van zaken op school (78% versus 70%). Ouders met lagere inkomens vinden dit juist minder vaak (63%).
- Binnen de grotere scholen vinden ouders minder vaak dan gemiddeld dat de schoolleiding zijn best doet om ze bij de school te betrekken (59% versus 65%).
- Waar men terecht kan met klachten op de school van het kind is onder ouders met hogere inkomens beter bekend dan gemiddeld (88% versus 84%).
- Ouders met lagere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat ze niet voldoende invloed kunnen uitoefenen op de gang van zaken op de school van hun kind (27% versus 21%). Binnen kleine scholen hebben ouders juist vaker het gevoel dat ze wel voldoende invloed kunnen uitoefenen op de gang van zaken (50% versus 38% gemiddeld).
- De kwaliteit van de leraar wordt door ouders met kinderen op kleine scholen hoger beoordeeld dan gemiddeld (7,6 versus 7,4). Ouders met kinderen op grote scholen geven juist een lager rapportcijfer (7,2).
- Opvallend is dat ouders met kinderen op kleine scholen minder vaak dan gemiddeld vinden dat het goed gaat met de ouderbetrokkenheid (3%). Wat tevens opvalt, is dat ouders van kinderen uit de vier grote steden vaker dan gemiddeld vinden dat het goed gaat met het voorkomen van spijbelen en bijbrengen van discipline (9% versus 2%).
- Ouders met lagere inkomens maken zich vaker zorgen over zaken waarmee kinderen op school te maken krijgen dan gemiddeld. Ouders van kinderen uit de vier grote steden maken zich over dit laatste aspect meer

zorgen dan ouders buiten de grote steden. Zij maken zich daarnaast meer zorgen over het tekort aan personeel, de vraag of de school wel goed wordt onderhouden en schoongemaakt, de werkdruk van leraren en lesuitval. Ouders met kinderen op grote scholen maken zich vaker dan gemiddeld zorgen over het gebruik van alcohol en drugs op school, de kwaliteit van onderwijs, de vernieuwingen in het onderwijs, de omvang van de school, lesuitval en de kosten van het onderwijs voor ouders. Ouders met kinderen op middelgrote scholen maken zich meer dan gemiddeld zorgen over een tekort aan personeel, over de vraag of er voldoende leermiddelen, computers en meubilair op school aanwezig zijn en of de school wel goed wordt onderhouden en schoongemaakt.

- Aan ouders is gevraagd voor een aantal aspecten aan te geven of er voldoende aandacht aan wordt besteed op school. Wat opvalt is dat ouders met lagere inkomens vaker aangeven dat dit niet het geval is. Dit geldt voor persoonlijke aandacht, de veiligheid op school, de aandacht voor plezier, het tegengaan van pesten via internet of mobiele telefoons en voorzieningen voor leerlingen om in de pauze en tijdens tussenuren bezig te kunnen zijn. Ouders met hogere inkomens vinden juist vaker dat er voldoende aandacht wordt besteed aan het plezier van hun kind, toezicht buiten de lesuren, het tijdig signaleren van leer- en/of gedragsproblemen en voorzieningen voor leerlingen om in de pauze en tijdens tussenuren bezig te kunnen zijn. Voor ouders uit de grote steden geldt dat zij minder vaak dan ouders die niet uit de grote steden komen, vinden dat er voldoende aandacht wordt besteed aan een groot aantal aspecten: persoonlijk aandacht, veiligheid, nadruk op prestaties en cijfers, toezicht buiten de lesuren, goed geventileerde klaslokalen en begeleiding in de oriëntatie op vervolgopleidingen. Vooral ouders met kinderen op kleine scholen vinden dat er voor veel aspecten ruim voldoende aandacht is. Het enige aspect dat minder goed scoort zijn de voorzieningen voor leerlingen om in de pauze en tijdens tussenuren bezig te kunnen zijn. Op grote scholen wordt er volgens ouders minder aandacht besteed aan plezier, persoonlijke aandacht, gemotiveerde leraren, het informeren van ouders over de vorderingen van hun kind en informeren over lesuitval, roosterwijzigingen en toetsen. Er is volgens hen wel ruim voldoende aandacht voor de voorzieningen voor leerlingen om in de pauze en tijdens tussenuren bezig te kunnen zijn.
- Ditzelfde geldt voor ouders met kinderen op kleine scholen (37%). Ouders met kinderen op grote scholen zeggen juist vaker dat hun kinderen met lesuitval te maken hebben (69%). In bijna de helft (46%) van de gevallen komt dat dan 1 keer per week of zelfs vaker voor.
- De voorkeur van het kind zelf speelt onder ouders de grootste rol bij de keuze van de school voor hun kind (31%). Bij ouders met kinderen op middelgrote scholen is dit de kwaliteit en het imago van de school (30%).
- Ouders buiten de vier grote steden vinden dit vaker dan ouders uit de grote steden (53% versus 24%). Ouders met kinderen op kleine scholen vinden de aandacht en begeleiding vaker voldoende dan gemiddeld (65% versus 49%).

Leraarschap

Burgers

- De waardering voor het leraarschap is op twee manieren voorgelegd aan de ondervraagden. Allereerst is er gevraagd in hoeverre men denkt dat burgers waardering hebben voor het beroep van leraar. Vervolgens is gevraagd in hoeverre de ondervraagde zelf waardering heeft voor het beroep van leraar. Burgers met hogere inkomens denken vaker dan gemiddeld dat er tamelijk weinig waardering is voor het beroep (44% versus 37%). Burgers met lagere inkomens denken minder vaak dat dit het geval is (32%). Deze laatste groep heeft zelf minder vaak dan gemiddeld heel veel waardering voor het beroep van leraar.
- De overweging om zelf leraar te worden is aan burgers voorgelegd. Burgers met lagere inkomens zouden dit vaker (zeker) wel overwegen dan gemiddeld (31% versus 25%). Voor burgers met hogere inkomens geldt het tegenovergestelde: zij denken vaker dat ze dit niet in overweging zouden nemen (32% versus 27%). Burgers uit de vier grote steden zouden dit vaker zeker wel overwegen dan burgers van buiten de steden (13% versus 5%).
- Aan de hand van een aantal aspecten is het kwaliteitsoordeel ten aanzien van leraren getoetst. Burgers met hogere inkomens zijn minder tevreden over de kwaliteit van leraren en dan wel op de volgende punten: het overbrengen van kennis en vaardigheden, vakkennis en het uitoefenen van het vak, de omgang met kinderen en het motiveren van leerlingen. Burgers met lagere inkomens zijn over dit laatste punt juist vaker wel tevreden. Burgers met middeninkomens vinden vaker dan gemiddeld dat leraren voldoende opgeleid zijn om hun vak uit te oefenen.
- De belangrijkste maatregel om de kwaliteit van leraren te verbeteren is volgens burgers het bijhouden van vakkennis (26%). Burgers met lagere inkomens vinden vooral dat er meer aandacht moet worden besteed aan taal- en rekenkennis van studenten op de lerarenopleiding (28%).
- Burgers met middeninkomens vinden het vaker dan gemiddeld een goede zaak dat leraren naar prestatie beloond worden (64% versus 57%).
- Burgers met hogere inkomens vinden het vaker dan gemiddeld terecht dat leraren in de vier grote steden en Almere een hoger salaris krijgen dan in de rest van het land vanwege meer achterstandleerlingen en grotere tekorten aan leraren (33% versus 28%). Ook burgers uit de vier grote steden zijn het hier veel vaker mee eens dan burgers buiten de grote steden (51% versus 21%).

Ouders

- Ouders met hogere inkomens vinden het vaker dan gemiddeld een goede zaak dat leraren naar prestatie beloond worden (56% versus 51%). Ouders met lagere inkomens zijn het hier juist minder vaak mee eens (44%). Ouders uit de vier grote steden vinden het vaker een goede zaak dan ouders buiten de steden (67% versus 49%).

- Ouders met middeninkomens zijn vaker van mening dat alleen leraren die zich regelmatig laten bijscholen in aanmerking komen voor salarisverhoging (66% versus 59%). Ook onder ouders met kinderen op middelgrote scholen is dit het geval (63%).
- Ouders met hogere inkomens vinden het vaker dan gemiddeld terecht dat leraren in de vier grote steden en Almere een hoger salaris krijgen dan in de rest van het land vanwege meer achterstandleerlingen en grotere tekorten aan leraren (32% versus 25%). Ouders met lagere inkomens zijn het hier minder vaak mee eens (19%). Ouders uit de vier grote steden zijn het met deze stelling veel vaker mee eens dan ouders buiten de grote steden (51% versus 22%). Ouders met kinderen op kleine scholen zijn het hiermee vaker oneens dan gemiddeld (57% versus 50%). Onder ouders met kinderen op middelgrote scholen is dit juist minder vaak het geval (46%).

Beroepsonderwijs en hoger onderwijs

Burgers

- Burgers met middeninkomens vinden vaker dan gemiddeld dat je na het afronden van het vmbo in staat bent een beroep uit te oefenen (39% versus 31%). Onder burgers met hogere inkomens is dit juist minder vaak het geval (24%).
- Burgers met hogere inkomens verwachten minder dan gemiddeld dat het vmbo een goede basis biedt voor vervolgopleidingen (63% versus 68%). Ook burgers uit de vier grote steden minder dan burgers buiten de grote steden (53% versus 68%).
- Het vmbo wordt door burgers met hogere inkomens het meest en vaker dan gemiddeld geassocieerd met het oude MAVO (12% versus 8%). Burgers uit de vier grote steden associëren dit vooral en vaker dan burgers buiten de steden met het voormalige LBO (14% versus 3%).
- Burgers met middeninkomens vinden vaker dan gemiddeld dat het beroepsonderwijs een goede opleiding is om een goede baan te krijgen (63% versus 57%). Burgers met hogere inkomens zijn het hier juist minder vaak mee eens (53%). Burgers buiten de grote steden zijn het vaker niet eens met deze stelling dan burgers uit de steden (56% versus 44%).
- Burgers met hogere inkomens schatten het percentage van de beroepsbevolking dat een middelbare beroepsopleiding heeft gehad lager in dan gemiddeld (52,2% versus 54,5%).
- Ook het percentage van de beroepsbevolking dat een opleiding heeft gehad in het hoger onderwijs wordt door burgers met hogere inkomens lager ingeschat dan gemiddeld (26,6% versus 29,9%). Burgers met lagere inkomens schatten dit aandeel juist hoger in (31,6%).
- Burgers met hogere inkomens zijn het vaker dan gemiddeld oneens met de stelling dat de werkdruk onder studenten te hoog is (55% versus 42%). Burgers met lagere inkomens zijn het hiermee juist minder vaak oneens (34%).

Ouders

- Ouders met lagere inkomens denken vaker dan gemiddeld dat je na het afronden van het vmbo in staat bent een beroep uit te oefenen (27% versus 20%). Ouders met hogere inkomens zijn het hier vaker dan gemiddeld mee oneens (54% versus 47%). Ouders buiten de vier grote steden zijn het vaker eens met deze stelling dan ouders uit de vier grote steden (21% versus 10%). Ouders met kinderen op kleine scholen zijn het hier vaker mee eens dan gemiddeld (27% versus 20%) en ouders met kinderen op middelgrote scholen juist minder vaak (17%).
- Ouders met hogere inkomens zijn het vaker dan gemiddeld oneens met de stelling dat het vmbo een goede basis biedt voor vervolgopleidingen (17% versus 12%). Onder ouders met middeninkomens is dit juist minder vaak het geval (8%). Ouders uit de vier grote steden zijn het hier vaker mee oneens dan burgers buiten de grote steden (19% versus 11%).
- Het vmbo wordt door ouders uit de vier grote steden vooral en vaker dan door ouders buiten de steden geassocieerd met het voorbereidend onderwijs (17% versus 5%).
- Ouders met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat het beroepsonderwijs een goede opleiding is om een goede baan te krijgen (68% versus 63%). Ouders buiten de vier grote steden zijn het hier vaker mee eens dan ouders uit de grote steden (65% versus 43%). Ook ouders met kinderen op kleine scholen zijn het hier vaker dan gemiddeld mee eens (69% versus 63%) en ouders met kinderen op middelgrote scholen juist minder vaak (58%).
- Ouders uit de vier grote steden vinden vaker dan ouders buiten de steden dat mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven (54% versus 32%). Ook ouders met kinderen op grote scholen vinden dit vaker dan gemiddeld (41% versus 35%).
- Het mbo wordt door ouders uit de vier grote steden het meest en vaker dan ouders buiten de steden geassocieerd met vervolgopleiding (20% versus 8%) en opleidingen met middelbaar niveau (20% versus 7%).

Actuele onderwerpen

Burgers

- Burgers met lagere inkomens vinden minder vaak dan gemiddeld dat een eindtoets voor taal en rekenen verplicht moet worden voor elke basisschool (67% versus 75%).
- Burgers met hogere inkomens zijn vaker dan gemiddeld van mening dat de maatschappelijke stage slechts een (zeer) kleine bijdrage levert aan de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de scholier (21% versus 13%). Ditzelfde geldt voor de bijdrage aan de maatschappelijke ontwikkeling van de samenleving (26% versus 19%). Gelovigen denken vaker dan niet-gelovigen dat de stage een (zeer) grote bijdrage levert aan

de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de scholier (69% versus 56%). Hetzelfde geldt ook weer voor de ontwikkeling van de samenleving (59% versus 47%).

- Burgers met lagere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat islamitische scholen evenveel bestaansrecht hebben als andere bijzondere scholen (48% versus 41%). Burgers met hogere inkomens zijn het hier juist vaker dan gemiddeld mee oneens (41% versus 34%). Gelovigen zijn het hier vaker mee eens dan niet-gelovigen (46% versus 36%).
- Burgers met hogere inkomens zijn het vaker dan gemiddeld oneens met de stelling dat alle openbare scholen leerlingen in de gelegenheid zouden moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen (24% versus 19%). Gelovigen zijn het vaker eens met deze stelling dan niet-gelovigen (69% versus 49%).
- Burgers met hogere inkomens zijn minder enthousiast over het feit dat schoolboeken in het voortgezet onderwijs gratis gaan worden dan gemiddeld (67% versus 72%). Burgers buiten de vier grote steden vinden dit vaker een goede zaak dan burgers uit de grote steden (75% versus 64%).

Ouders

- Ouders met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat een eindtoets voor taal en rekenen verplicht moet worden voor elke basisschool (80% versus 73%). Ouders met lagere inkomens vinden dit juist minder vaak (63%).
- Ouders met hogere inkomens zijn het vaker dan gemiddeld eens met de stelling dat de overheid precies moet vastleggen wat kinderen aan het eind van de basisschool moeten kennen en kunnen op het gebied van rekenen en taal (84% versus 75%). Onder ouders met lagere inkomens is dit juist minder vaak het geval (60%). Ouders uit de vier grote steden vinden vaker dan ouders buiten de grote steden dat scholen veel beter functioneren als ze meer overleggen met ouders (71% versus 56%).
- Ouders uit de vier grote steden zijn het vaker dan ouders buiten de grote steden oneens met de stelling dat ouders te weinig verstand van zaken hebben om zich met schoolbeleid te bemoeien (54% versus 41%).
- Ouders met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat ouders zich alleen met praktische zaken moeten bemoeien en niet met beleid (39% versus 33%). Ouders met lagere inkomens vinden dit minder vaak (26%).
- Ouders met hogere inkomens zijn vaker dan gemiddeld van mening dat de school van hun kind voldoende onderwijstijd aanbiedt (82% versus 77%). Onder ouders met lagere inkomens is dit juist minder vaak het geval (72%). Ouders met kinderen op grote scholen zijn het ook minder vaak eens (72%) met deze stelling dan gemiddeld.
- Ouders met hogere inkomens zijn vaker dan gemiddeld van mening dat de maatschappelijke stage slechts een (zeer) kleine bijdrage levert aan de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de leerling (20% versus 13%). Ditzelfde geldt voor de bijdrage aan de maatschappelijke

ontwikkeling van de samenleving (30% versus 20%). Onder ouders met middeninkomens liggen deze percentages juist lager dan gemiddeld (respectievelijk 7% en 9%). Gelovige ouders denken vaker dan niet-gelovige ouders dat de stage een (zeer) grote bijdrage levert aan de maatschappelijke ontwikkeling van de samenleving (53% versus 35%). Ouders uit de vier grote steden zijn vaker van mening dat de maatschappelijke stage slechts een (zeer) kleine bijdrage levert aan de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de leerling dan ouders buiten de grote steden (15% versus 3%). Ouders van kleine scholen denken vaker dan gemiddeld dat de stage hieraan een (zeer) grote bijdrage levert (69% versus 58%).

- Ouders met hogere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat islamitische scholen evenveel bestaansrecht hebben als andere bijzondere scholen (45% versus 35%). Ouders uit de vier grote steden zijn het hier vaker mee eens dan ouders buiten de grote steden (51% versus 33%).
- Gelovige ouders zijn het vaker dan niet-gelovige ouders eens met de stelling dat alle openbare scholen leerlingen in de gelegenheid zouden moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen (58% versus 42%).
- Ouders met lagere inkomens zijn het minder vaak dan gemiddeld oneens met de stelling dat het belangrijk is dat hun kind onderwijs volgt op een school waar kinderen van verschillende culturen op zitten (10% versus 16%). Ouders uit de vier grote steden zijn het vaker met deze stelling eens dan ouders buiten de vier grote steden (61% versus 46%).
- Ouders met lagere inkomens vinden vaker dan gemiddeld dat het een goede zaak is dat schoolboeken in het voorgezet onderwijs gratis gaan worden (92% versus 85%). Ook onder ouders met kinderen op middelgrote scholen is dit het geval (88%). Ouders met hogere inkomens (78%) en ouders met kinderen op grote scholen (80%) zijn hier minder enthousiast over.
- Ouders met middeninkomens zijn het vaker dan gemiddeld oneens met de stelling dat het een goede zaak is dat scholen een continuooster hebben waarbij alle kinderen in de middagpauze op school blijven (34% versus 25%). Onder ouders met lagere inkomens is dit minder vaak het geval (14%). Ouders buiten de vier grote steden zijn het hier vaker mee oneens dan ouders uit de vier grote steden (27% versus 10%).

Bijlage 3 Antwoorden open vragen leerlingen

Primair onderwijs

Question 210: Wat gaat er volgens u momenteel goed in het (schooltype)?

- ik vind de lessen leuk, we doen veel aan muziek in de klas en pesten word goed opgelost.
- de workshops
- samen iets doen
- luisteren naar verhalen van de juf
- de organisatie
- leuke juf en meester afgelopen jaar les gehad in noodgebouw en daar zijn de wc's netter dan in hoofdgebouw
- we hebben een leuke leeraar hij kan leuke grapjes maken
- de gezelligheid op school de lieve juffen en meesters
- de uitleg van rekenen. met handvaardigheid dat er altijd wat is bedacht wat heel leuk is. koningendag die is goed geregeld
- goede lessen over de computer, programma's maken e.d.
- bij ons op school is de sfeer heel erg goed ook de rust in de klas om te werken
- over: de gym lessen zijn erg leuk want soms mogen we er zelf een verzinnen en organiseren en dat vind in wel lollig en ook de juffen zijn heel aardig en worden niet snel boos en we hebben super veel computers! en nog veel meer!
- alles gaat goed
- over mijn juf over rekenen, schoolreis, over eindelijk bijna alles
- rekenen en fakantie
- over de lessen, zoals rekenen daar ben ik heel goed in want ik heb daarvan pluswerk
- dat er als er gepest werd er iets tegen gedaan werd en als er ruzie is werd het opgelost
- leuke juffen, er is een nieuw schoolplein in ontwikkeling, dat we engelse les krijgen, dat we op schoolkamp gaan, dat de klas niet zo groot is, dat we gecombineerde klassen hebben.
- ik ben met alles tevreden :)
- ik vind de les methodes erg goed. het is een hele goede school kwa leer prestaties!
- is schoon, leerkrachten zijn aardig, is goed te bereiken
- dat er steeds nieuwe boeken worden gemaakt. en hoe de meesters en juffen les geven.
- denk alles
- de toetsen gaan goed
- er word goed les gegeven, en op een leuke manier. er is bijna altijd tijd voor je als je een vraag hebt. en je kan altijd bij je juf of meester terecht. bijvoorbeeld als je gepest word.
- over de stilte in de klas als je aan het werk bent als meester erbij is
- mijn rekenen en mijn topografie . daar heb ik mooie cijfers mee gehaald en verder ging het goed op school
- projecten
- leuke meesters en juffen. ze zijn gezellig.
- ik vind rekenen en gym heel leuk
- goede lessen

[vervolg]

- musical in groep 8, computeren, schoolkamp, schoolreis, vette klas
- de meester, leren, computeren, klasgenootjes
- gym, en soms leuke geschiedenis lessen en de feest dagen op school zoal sinterklaas enzo. vind ik dat we goed vieren!
- de gym lessen
- dat we in groep 8 mochten helpen in de onderbouw wat heel leuk en leerzaam is.
- weet ik niet
- de mucikol
- klas gebeuren
- leuke leerkrachten
- gym, vriendinnen, rekenen
- alles, ik heb een leuke school
- ik vind dat er goed met kinderen om wordt gegaan en dat we goede uitleg krijgen.
- leuk. gezellig. aardige leraar.
- de aardige leraren
- hoe de les gegeven wordt -en de gymles -de contact met de leerkrachten en de kinderen - handvaardigheid -de uitjes waar wij naar toe gaan
- de gymlessen en de lessen engels
- soms gezellige lessen leuk handenarbeid
- mijn meester weet waar ik heel goed in ben en dat vind ik gaaf
- dat je zelf bepaalt wat je gaat doen per dag als je een weekplanning hebt gemaakt
- onze klas
- vooral gym maar het aller beste rekenen en tekenen ging ook wel goed
- mijn cito toets (entree)
- de vooruitgang. ons schoolgebouw is wat groter geworden, we hebben digitale schoolborden, ze gaan zeg maar met de tijd mee.
- rekenen
- het anti-pest beleid

Question 220: Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het (schooltype) momenteel wordt geconfronteerd?

- niets
- niets
- weet niet
- het snel je werk af hebben
- weet niet
- al twee keer in 3 jaar tijd een leerkracht/conciërge van school gegaan in verband met klachten over ontucht e.d. in een jaar tijd hebben we 3 directeuren gehad hoofdgebouw is vol, niet schoon (vooral wc's), slecht geventileerd, etc.
- we hebben geen directeur meer die is van de enen op de andere dag vertrokken
- dat ik moeite heb met lezen...eerder kreeg ik bijles nu niet meer
- met de cito toets rekenen (bij sommige) een invaller als de juf ziek is ofzo.
- ik vind alles goed bij ons op school

[vervolg]

- ik vind dat we weinig leren over geschiedenis en wat we leren weet ik al
- ja eigenlijk weet ik dat niet zo goed maar als ik nu denk dan denk ik aan geld. ze hebben wel genoeg geld maar ja als nog niet zo veel er zou wel wat geld bij kunnen hoor!
- 71295800001141100
- geen idee
- gym en taal is stom en wordt niet leuk gedaan
- ruzie met leerlingen tussen elkaar. brutaal doen tegen de meesters en juffen
- ik heb een meester en een juf en de juf is aardig daardoor die 9. maar de meester en de juf van groep 7, meester van groep 6 en een kleuterjuf zijn totaal niet aardig.
- wisseling van de juffen, bijna geen handvaardigheid, geen muzieklessen, dat we geen musical doen,
- alles gaat goed op mijn school dus er kan niks meer niet goed zijn
- de gezelligheid bij mij op school is een grote flop!het is nooit is een keer gezellig.ik word vaak gepest en wordt daar door gauw boos.de jufvrouw doen er niks aan!laatst was er nog een levens bedreigde actie met messen bij ons op het school plein en daar werd ook bijna niks aan gedaan!
- warm in de klassen
- het is klein en een beetje erg oud.
- denk niets
- er wordt heel veel gepest op school en ze doen er niks aan!!!
- niets
- als meester er niet is krijgen er sommige ruzie of er word veel gekletst maar het gebeurt ook wel is allebij
- alles ging dit jaar wel goed op school heb niks te klagen het was een top jaar voor mij
- weet niet
- soms is er veel ruzie
- dat ik sneller moet werken
- een inval meester die altijd boos is
- soms een stomme juf of meester, weinig spelen,
- soms nogal veel ruzie, kinderachtig gedoe. veel toetsen aan het einde vh jaar
- rekenen en spelling is altijd te uitgebreit
- niks
- weet ik niet
- in de rij lopen, stil zijn, taalgebruik
- nerges
- pesten
- saai
- pesten ruziemaken
- soms als juf ziek is moeten we in een andere klas maar dat vint ik we l leuk
- je kan soms na schooltijd ook geslagen worden, maar dan haal ik m'n ouders er bij.
- soms ruzie op schoolplein. streng.
- de niet goed werkende computers
- eigenlijk niks
- pesten

[vervolg]

- soms hele saaie lessen wisseling van leerkrachten
- ik ben in het verleden erg gepest op school en toen werd er weinig aan gedaan, mijn ouders deden daar wel heel veel aan, daarom kwam het toen ook goed
- ik weet het niet
- te weinig tijd om buiten te spelen
- taal
- topografie
- dat wij geen gymzaal hebben.
- spelling
- niks

VMBO

Question 210: Wat gaat er volgens u momenteel goed in het (schooltype)?

- momenteel gaat er niets meer goed, want ik zit niet meer op vmbo. ik heb net examen gedaan en ben geslaagd.
- en vrije tijd
- gesprekken met mentor
- leren
- heel weinig huiswerk
- ik vind dat ik er veel leuke gezellige leerlingen zijn en dat het allemaal redelijk goed geregeld is.
- de begeleiding van mij. mogelijkheid om buiten schooltijden toch extra les te kunnen krijgen.
- er word goed en duidelijk les gegeven zodat je snapt wat er bedoelt word.
- nergens over
- veiligheid begeleiding
- ik vind alleen stage leuk
- de rust in de klas met de dalton uren.en
- biologie
- de relatie met de leraren.
- dat je in de onderbouw goed geholpen word als je moeite hebt met leren. zo krijg je bijvoorbeeld r.t of bijles.
- duits
- dat ze alles doen tegen pesten
- veel communicatie
- het begrip wat er voor mij getoond word, en de hulp die ik daarbij krijg
- aansluitende lessen
- de meeste meesters zijn ok maar er zit 1 hufter bij en die verpest de boel
- een veilige plek voor elke leerling iedereen is gelijk..
- een enkele docent geeft zich moeite,
- de leraren nemen de tijd je te begeleiden
- de dicipline is wel goed er word goed les gegeven
- rooster wijziging doorgeven, kantine
- persoonlijk
- ?
- de begeleiding als er iets is, lesgeven
- aanpakken van pesten
- eigenlijk alles,lesuren,de vakken zijn leuk

Question 220: Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het (schooltype) momenteel wordt geconfronteerd?

- voor de jeugd die na mij op die school komen. ze geven daar onwijs slecht les.
- de roosters
- de organisatie van de school
- ruzie
- niets
- ze zijn aan het moderniseeren dus word er steeds

[vervolg]

- sommige docenten zijn erg ongeduldig. onze school (osg bataafse kamp hengelo) gaat verhuizen zonder dat eerst aantekondigen tegenover de leraren en leerlingen.
- bijna alles
- uitvallen van lessen
- het is stom en saai. iedereen zeurt en je moet heel veel verslagen schrijven overal van. dat vind ik stom om te doen.
- het roken op schoolplein en de verkoop in de kantine wat nu dus gezond moet zijn. de grote monden van de brugklassers.
- economie
- erg veel tussenuren.
- dat je in de boven bij in het diepe word gegooid, dat de docenten zeggen je zit hier nu al 4 jaar op school dat moet je wel weten. en je minder word geholpen zo heb je lwoo klassen en basis en dat zit dan gewoon bij elkaar terwijl de lwoo leerlingen meer tijd en hulp nodig hebben en je dat niet meer krijgt in de 3 en 4 terwijl dat wel hoort!
- engels
- veel uitval
- veel groepen
- er zijn geen redenen om me ergens zorgen over te maken
- als ereen leraar ziek is dat je dan dat uur moest inhalen
- eze motten die zak ontslaan
- streng
- de rest is niet meer vooruit te branden, veel uitval,
- lesuitval en veranderingen in lokalen worden slecht door gegeven
- er waren teveel lessen die uitvielen
- zou het niet weten
- leraren niet voldoende stof/ en gemotiveerd
- lesuitval
- sommige leerkrachten zijn wat minder
- geen idee
- verbouwing

meer gedaan aan de hand van een beamer en zit de leraar maar een beetje op zijn stoel en dat is gaaaaaaaap.

- eigenlijk niets

HAVO

Question 210: Wat gaat er volgens u momenteel goed in het (schooltype)?

- op de toekomst gericht. contact met buitenland.
- goede leraren
- de leraren zijn cool sommige zijn ouderwets en saai
- het organiseren van activiteiten: sportdag, brugklasweek e.d.
- het gebouw
- huiswerk doen op school, dus thuis meer vrije tijd
- over de sfeer/ik voel me er prettig
- contact leraren leerlingen. buitenschoolse activiteiten.
- de communicatie
- alles
- ze proberen je over te krijgen
- strenge controle op absentie
- de omgang met mede studenten. moderne school. goede mogelijkheden voor het studeren op school, gebruik van computers, bibliotheek. over het algemeen leuke leraren.
- kwaliteit van de les en lesstof is prima. evenals urendruk.
- medeleerlingen, gebouw....
- er werd duidelijk gecommuniceerd naar de leerling toe
- contact met de onderwijskrachten
- de manier van lesgeven
- alles
- ondersteuning
- studiehuis, zelfstandig les
- gezelligheid sfeer is goed
- gezellige sfeer
- wiskunde
- voorzieningen als computers en mediatheek minder boeken mee ivm lessen van 70 min.
- vriendenkring voor de rest is school saai er vervallen nog steeds lessen waardoor je veel tussenuren hebt waardoor je maar een beetje op school rondhangt
- de roosters zijn goed ingedeeld
- ik ben het meest tevreden over de moeilijkheid van de toetsen
- leraren betrokken bij de leerlingen / ruimte voor eigenheid van de student / geen
- alles
- dat alles op papier staat zodat je goed weet waar je aan toe bent
- redelijk gezellig, aantal goede leraren
- lessen, organisatie, gez, klasgenoten
- er is een goede communicatie tussen docent en leerling en de docenten staan altijd voor je klaar.
- ze proberen er alles aan te doen om je cijfer zo hoog mogelijk te maken en je te laten slagen
- buitenschoolse activiteiten

Question 220: Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het (schooltype) momenteel wordt geconfronteerd?

[vervolg]

- communicatie tussen leerlingen en teamleiders. sommige leraren geven erg slecht onderwijs. gedwongen studie uren in de studieruimte. [1040 uur] klassen te groot.
- we moeten te zelfstandig werken en daar kan ik nog niet goed mee omgaan. ben oa. daardoor 1 jaar blijven zitten.
- er zijn teveel regels we moeten te alng naar school
- leerlingen worden nooit geloofd, de docenten hebben altijd gelijk.
- de lesmethode
- veel werkstukken maken, kost heel veel tijd
- het is wel een hele grote school .je bent er wel een nummer.
- lessen van de 2e fase
- de regels
- nvt
- te laat en soms onduidelijk met afpraken
- invullen lessen, veel uitval, te weinig docenten
- heel veel les uitval. veel tussenuren. soms geen gesprek mogelijk met bepaalde leraren
- weet niet
- organisatie, veel geborken uren, slecht management
- het niveau van bepaalde lessen was niet hoog genoeg
- de scholen zijn niet toegevoerd voor mensen met het syndroom van asperger. wij kunnen prima leren, erg goed zelfs, maar we hebben wat specialere begeleiding nodig..meer structuur enzo
- weinig excursies, waardoor de leerlingen minder ontspannen raken.
- niks
- van de leeraars
- teveel docenten ziek of afwezig, terwijl de lessen niet worden opgevuld
- lesuitval
- chaos
- nederlands
- zelfstudiecontrole communicatie tussen leraren onderling inroosteren leraren in lokalen voor zelfstudie
- de vele lessen die uitvallen
- de lessen die gegeven worden. de docenten zijn bij ons op school erg slecht.
- we worden verwacht zelfsstandig te zijn
- geen inhoud lesstof / leraren van ziek en uitgevallen lessen / etc
- moks
- de planning. en dat we 1040 uur naar school moeten, maar daar kan mijn school niks aan doen, die vind dat natuurlijk ook niks.
- aantal slechte leraren en redelijk slechte organisatie
- computers, leraren
- de hogere bazen van mijn school, het om-scholengemeenschap bemoeit zich te veel met het onderwijs en hoe het in de school loopt. dit jaar hebben ze leraren zitten boycotten en hebben ze de directeur geschorst.

- er is geen samenhang tussen de vakken en docenten (ook niet de docenten die dezelfde vakken geven) dit is verwarrend.

VWO

Question 210: Wat gaat er volgens u momenteel goed in het (schooltype)?

- als er nieuwe ontwikkelingen zijn, wordt je meestal goed geïnformeerd.
- ik vind het gebouw wel mooi, voor de rest heb ik heel veel min punten over allerlei onderwerpen
- het feit dat de meeste onderwijzers in staat waren mij te motiveren me voor het bepaalde vak in te zetten
- het aantal herkansingen.
- kwaliteit van het onderwijs bij mij op school is zeer hoog. veilige omgeving weinig lesuitval kleinschalig goed te bereiken
- veel lessen woden wel interessant gegeven en er zijn veel leerzame en leuke uitjes.
- aantal uren dat je les hebt
- het contact met de mentor gaat goed. ik ben het meest tevreden met John de Heij (drama-docent)
- schooltijden
- het daltonsysteem, waardoor je je huiswerk al, met of zonder hulp van een vakdocent, kunt maken en waarin je ook nog kunt leren voor een komende toets of om hulp kunt vragen.
- er vallen amper lessen uit, het rooster is uitmuntend, geen tussenuren en veel ruimte voor eigen keus. de leraren verstaan hun vak.
- de begeleiding van kinderen met problemen of talentleerlingen
- contact met mijn mentor
- culturele activiteiten
- ben klaar met school
- zelfstandigheid bevorderen
- activiteiten naast de lessen
- kwaliteit van onderwijs is goed
- algemene organisatie
- de lessen die we kregen. we kregen genoeg informatie die we nodig hadden voor de examens
- ik weet het niet
- alles gaat goed
- aandacht voor mijn problemen met de leerstof, en hulp die ik kreeg na afwezigheid door ziekte
- omgang met de leraren
- de samenwerkig informatieverbreiding anti wapens/ anti drugs
- onze school heeft wel een goed niveau. er is goede begeleiding van leerlingen. en het slagingspercentage is heel hoog. het is ook goed dat bij de nieuwe tweede fase op onze school natuurkunde toch verplicht is.
- aanbod neven vakken, zelfstandig leren, lesrooster
- vorm en wijze van lesgeven naast gebruikelijke lessen ook expressie. bewerkstelligen van gezelligheid op school
- ik ben geslaagd na een her en mijn aardrijkskunde leraar heeft uit zichzelf privelessen aan mij gegeven. dit is heel positief
- de goede sfeer
- sector tweede fase

[vervolg]

- de eigen verantwoordelijkheid voor resultaten en verdere toekomst wordt stelselmatig goed opgebouwd binnen redelijk strakke grenzen.
- geen idee het is vakantie
- er zijn voldoende leraren aanwezig om een les op te vangen
- bepaalde docenten geven wel goed les, zorgen elke les voor goede lesstof en goede aantekeningen waar je iets aan hebt. deze docenten zorgen ervoor dat je dus echt iets leert voor dat vak.
- de relatie en het contact tussen leerlingen en docenten, en tussen leerlingen van verschillende leerjaren en niveaus.
- z-uren
- er is persoonlijk contact tussen leraren en leerlingen, ondanks de grootte van de school. er vallen weinig uren uit, minder dan de jaren hiervoor. de sfeer in school is bijna altijd goed, ook in de klassen.
- de kwaliteit van de lessen/uitleg enz.

Question 220: Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het (schooltype) momenteel wordt geconfronteerd?

- we hebben vaak veel tussenuren, een gatenrooster dus. er worden veel te vaak dingen veranderd, zoals de regeling met herkansingen etc. lang niet alle lessen worden nuttig benut. er is best vaak te weinig ruimte in de aula.
- het aantal (goede) leraren, er zijn namelijk grote tekorten aan leraren waardoor wij een gatenkaas rooster hebben. - de communicatie tussen school en leerlingen is zeer slecht - de sommige leraren en de schoolleiding zijn corrupt
- bepaalde zaken waren niet altijd even duidelijk, zoals tijdstip uitslag, datum diploma-uitreiking en tijdstip eindgala
- als je dit jaar blijft zitten, moet je van school af omdat er een nieuwe 2e fase is. ik vind het raar dat er geen bezemklas is voor de oude 2e fase.
- pestkoppen worden niet goed bestraft. het pesten blijft hierdoor doorsudderen.
- soms zijn de lessen veel te saai en valt bijna iedereen in slaap.
- te veel lesuitval
- Duits!!!! ik maak me geen zorgen.
- drukke periodes met veel huiswerk
- sommige lessen van enkele vakken worden in het eindexamenjaar niet goed ingevuld/zijn nutteloos.
- er zijn redelijk wat leerlingen, die de les (vaak) verpesten en slecht presteren, die gewoon over kunnen.
- hoe het onderwijs op school gegeven wordt
- communicatie tussen de docenten onderling
- lessen zijn waardeloos: je leert niks
- ben klaar met school
- geen
- lesuitval
- plannen van lesuren
- lesgeven

- met sommige leraren kun je niet zo goed communiseren

[vervolg]

- teveel mensen in de pauze (onderbouw en bovenbouw tegelijk), te weinig zitruimte
- tussen uren worden niet goed opgevangen
- roosters met nogal veel tussenuren
- nvt
- indeling roosters verplichtte vakken voor iedereen
- de nieuwe tweede fase is niet goed, maar dat is op geeneen school goed. n&g kunnen kiezen, maar dan zonder natuurkunde slaat werkelijk helemaal nergens op. natuurkunde is zeer nuttig, dus vandaar. de tweede fase is gewoon mislukt, het wordt tijd dat ze dat eens toegeven en het niet nog verder de mislukking in helpen.
- communicatie leerling-leraar, uitval en invulling lesuren
- continuïteit van leerkrachten. er gaan er 'teveel'over naar bedrijfsleven
- dat er ook leraren zijn die heel stellig een mening hebben, wat heel negatief overkomt en geen ruimte biedt voor discussie
- de persoonlijke begeleiding
- aantal extra uren dat je moet maken om aan het aantal uren te komen die dit jaar omhoog is gehaald.
- diepgang van de lesstof
- er is niemand, misschien gaan de vissen wel dood
- de roosterindeling en afschaffing studiebanduren
- onnodige maatregelen zoals de verplichte 1040 uren. zo hebben de leerlingen onnodige tussenuren. wij moesten soms bijvoorbeeld het 1e uur naar school, terwijl de docent ziek was, maar door die 1040 uren kregen we een andere docent als vervanger waar we natuurlijk geen les van kregen.
- de organisatie kan soms wel wat beter.
- weet niet
- als een leraar minder goed is, of gewoon slecht, in zijn vak, maar ook in het orde houden, kun je dat als leerling bijna niet melden in school. zo kunnen een aantal leraren rustig blijven lesgeven, ook al zijn ze gewoon slecht.
- het gezeur over de 1040 uren, een vertrouwenspersoon bij mij op school die niet te vertrouwen is, de enorme druk die op leerlingen wordt gelegd in de tweede fase

Bijlage 4 Tabellen

4 Algemeen beeld onderwijs

4.2 Belang van onderwijs

	++	+	+/-	-	--	?
<i>++</i> <i>helemaal mee eens</i>						
<i>+</i> <i>mee eens</i>						
<i>+/-</i> <i>noch mee eens, noch mee oneens</i>						
<i>-</i> <i>mee oneens</i>						
<i>--</i> <i>helemaal mee oneens</i>						
<i>?</i> <i>weet niet/geen mening</i>						
% Burgers	++	+	+/-	-	--	?
Ook zonder diploma's kun je het in de maatschappij ver brengen	6	20	19	32	22	1
Ik ben niet bereid om meer belasting te betalen voor verbetering van het onderwijs	19	28	27	16	6	4

4.2.3 Mate waarin burgers op de hoogte zijn van het onderwijs

Bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school?

	++	+	+/-	-
<i>++</i> <i>zeer goed</i>				
<i>+</i> <i>goed</i>				
<i>+/-</i> <i>niet zo goed</i>				
<i>-</i> <i>helemaal niet goed</i>				

% Burgers	PO				VO				MBO				HO			
	++	+	+/-	-	++	+	+/-	-	++	+	+/-	-	++	+	+/-	-
	3	19	43	35	1	14	48	37	1	13	42	44	4	13	36	48

4.2.4 Beoordeling van het onderwijs

4.2.5 Rapportcijfers kwaliteit onderwijs

Gemiddelde	
Kwaliteit van het Nederlandse PO in het algemeen	6,6
Kwaliteit van het Nederlandse VO in het algemeen	6,3
Kwaliteit van het VMBO in het algemeen	5,9
Kwaliteit van het MBO in het algemeen	6,3
Kwaliteit van het HBO in het algemeen	6,6
Kwaliteit van het WO in het algemeen	6,8

4.2.6 Rapportcijfers kwaliteit leraren

Gemiddelde	
De kwaliteit van de Nederlandse leraar in het PO	6,6
De kwaliteit van de Nederlandse leraar in het VO	6,4
De kwaliteit van de Nederlandse leraar in het VMBO	6,2
De kwaliteit van de Nederlandse leraar in het MBO	6,4
De kwaliteit van docenten in het HBO	6,5
De kwaliteit van docenten in het WO	6,7

4.2.7 Welke kant gaat het op met het onderwijs?

Wat zegt uw gevoel: gaat het de laatste tijd met het onderwijs in Nederland de goede kant op, de verkeerde kant op, of zit het er tussenin?

- + over het algemeen de goede kant op
- +/- zit er tussenin
- over het algemeen de verkeerde kant op

%	Burgers		
	+	+/-	-
Welke kant gaat het op met het onderwijs?	13	55	32

4.5.1 Succesfactoren (spontaan)

Wat gaat er volgens u momenteel goed in het basisonderwijs/ voortgezet onderwijs/ middelbaar beroepsonderwijs/ hoger onderwijs?

% Burgers	2008			
	PO	VO	MBO	HO
Individuele aandacht en begeleiding (O.a. persoonlijke omstandigheden en vorderingen, onderwijs op maat/ afgestemd op individu)	10	4	4	3
Vaardigheden (Zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiing, plannen enz .)	8	8	6	6
Opleidingsaanbod (Kunnen kiezen tussen verschillende scholen opleidingen en aansluiting van niveaus/ opleidingen op elkaar)	1	8	5	5
Praktijkgerichtheid/ vorming (Stages, aandacht voor ambachten en vakken)	0	2	13	5

VERVOLG	PO	VO	MBO	HO
Kwaliteit van leraren (Kundigheid, capaciteit en motivatie leerkrachten)	3	3	1	0
Vakinhoud (Vakkenpakket, ICT, gym enz., HO: Inhoud colleges, vakken, ECT enz.)	7	5	2	4
Aandacht voor waarden en normen (Verdraagzaamheid, respect, aandacht voor multiculturele samenleving)	2	0	1	0
Ouderbetrokkenheid (Aandacht en tijd voor ouders)	1	0	0	0
Omgang met leerlingen met leerproblemen en achterstanden (Achterstandsleerlingen, rugzakleerlingen, gehandicapte leerlingen enz.)	5	2	2	0
Plezier (Met plezier naar school gaan, lol erin hebben enz.)	1	1	0	0
Lesmethodes zijn goed ontwikkeld	5	4	4	6
Groepsgevoel/ groepsontwikkeling/ samenwerken	4	2	0	2
Kleinere Klassen/ scholen	1	3	1	1
Kwaliteit van het onderwijs/ goede kwaliteit	0	2	1	7
Modern/ onderwijs gaat met tijd mee	0	0	0	0
Spijbelen/ discipline	1	3	1	1
Aandacht voor pestbeleid	1	0	0	0
Vrijheid van onderwijs (toegankelijkheid van het onderwijs voor iedereen)	0	1	0	6
Moderne leermaterialen/ omgaan met moderne technieken/ computers	3	2	2	1
Anders	10	13	9	15
Weet niet/ geen mening	22	28	37	31

4.5.2 Zorgpunten (spontaan)

Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het basisonderwijs/ voortgezet onderwijs/ middelbaar beroepsonderwijs momenteel wordt geconfronteerd?

%	Burgers PO
Lerarentekort	15
Kwaliteit leerkrachten: kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten	6
De grootte van de klassen	6
Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	6
Basisvaardigheden/ basiskennis (rekenen, taal, etc.)	6
Tekort aan individuele aandacht voor niet-gemiddelde kinderen	3
Organisatie van het onderwijs	3
Gebrek aan normen en waarden bij leerlingen	3
Leerlingen met reken- en taalachterstand /taalproblemen	3
Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis, competentiegericht onderwijs, het nieuwe leren)	2
Kwaliteit van het onderwijs/leersteem/ niveau te laag	2
Aansluiting van het onderwijs (theorie) op de praktijk	-
Inhoud lesstof	2
Leraren moeten strenger zijn/orde handhaven	2
Communicatie tussen school en ouders	2
Lesuitval	1
Studenten worden vaak te zelfstandig gelaten	1
Te weinig individuele aandacht voor leerlingen	1
Bureaucratie/regelgeving vanuit het ministerie	1
Toename geweld/ agressie/ verruwing op school/ onveilig	1
Alles bij elkaar gestopt/ teveel niveauverschil in klas	1
Anders	12
Weet niet/ geen mening	10

%	Burgers VO
Lerarentekort	13
Lesuitval	6
Tijdsindeling/lesrooster/te veel tussenuren/teveel vrije tijd	6
Kwaliteit leerkrachten: kundigheid leerkrachten, capabele leerkrachten	4
Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis, competentiegericht onderwijs, het nieuwe leren)	4
Basisvaardigheden/ basiskennis (rekenen, taal, etc.)	3
Kwaliteit van het onderwijs/leersteem/ niveau te laag	3
Studenten worden vaak te zelfstandig gelaten	3
Tekort aan individuele aandacht voor niet-gemiddelde kinderen	3
Vroegtijdige schoolverlaters	3
Gebrek aan motivatie van leerlingen	3
De grootte van de klassen	2
Te weinig individuele aandacht voor leerlingen	2
De omvang van de school	2
Gebrek aan normen en waarden bij leerlingen	2
Toename geweld/ agressie/ verruwing op school/ onveilig	2
Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	1
Aansluiting van het onderwijs (theorie) op de praktijk	1
Bureaucratie/ regelgeving vanuit het ministerie	1
Leerlingen met reken- en taalachterstand /taalproblemen	1
Anders	10
Weet niet/ geen mening	11

%	Burgers MBO	Burgers HO
Lerarentekort	13	11
Aansluiting van het onderwijs (theorie) op de praktijk	7	6
Lesuitval	5	2
Tijdindeling/ lesrooster/ teveel tussenuren/ teveel vrije tijd	5	3
Studenten worden vaak te zelfstandig gelaten	5	2
Vroegtijdige schoolverlaters	5	2
Gebrek aan normen en waarden bij leerlingen	6	-
Kwaliteit leerkrachten/ kundigheid leerkrachten/ capabele leerkrachten	2	10
Basisvaardigheden/ basiskennis (rekenen, taal etc.)	2	1
Kwaliteit van het onderwijs/ leersysteem/ niveau te laag	2	6
Tekort aan individuele aandacht voor niet-gemiddelde kinderen	2	-
Inhoud lesstof	2	1
Toename geweld/ agressiviteit/ verruwing op school/ onveilig	2	1
De grootte van de klassen	1	0
Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	1	7
Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis, competentiegericht onderwijs, het nieuwe leren)	1	1
Te weinig individuele aandacht voor leerlingen	1	2
Organisatie van het onderwijs	0	2
De omvang van de school	0	1
Gebrek aan motivatie van leerlingen	1	1
Ander probleem	8	16
Weet niet/ geen mening	20	18

% Nederlanders	MBO				HO			
	>	√	<	?	>	√	<	?
Waarden en normen	76	12	2	10	-	-	-	-
Orde, netheid, discipline	66	19	1	14	57	25	4	14
Basisvaardigheden (taal, rekenen)	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociale vaardigheden	63	20	4	13	52	31	3	14
Persoonlijke ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-
Studie- en beroepskeuze	40	34	5	20	40	39	2	19
Geschiedenis en democratie	-	-	-	-	-	-	-	-
Creativiteit	-	-	-	-	-	-	-	-
Culturele vorming	-	-	-	-	-	-	-	-
Ict	26	52	4	18	15	62	4	19
Nederlandse taal en wiskunde	-	-	-	-	-	-	-	-
Maatschappelijke betrokkenheid	51	29	2	18	46	32	3	18
Feitenkennis	-	-	-	-	-	-	-	-
Zelfstandig kunnen werken	-	-	-	-	-	-	-	-
Zelf kennis verwerven	-	-	-	-	-	-	-	-
Vakbekwaamheid	55	27	1	17	54	30	1	15
Beroepspraktijk	52	30	2	16	55	27	1	17
Theoretische kennis	34	41	6	19	34	43	4	18
Ondernemersvaardigheden	33	40	3	24	-	-	-	-
Internationale oriëntatie	26	37	9	28	-	-	-	-
Ondernemerschap	-	-	-	-	25	45	4	26

4.7 Beoordeling kwaliteit lesprogramma

Als u het <schooltype> moet beoordelen op de kwaliteit van het lesprogramma, welke van onderstaande zaken spelen voor u dan de grootste rol?

% Nederlanders	PO	VO	MBO	HO	% PO ouders	% VO ouders
Waarden en normen	37	36	26	-	25	23
Orde, netheid, discipline	17	20	24	24	8	13
Basisvaardigheden (taal, rekenen)	71	-	-	-	72	-
Sociale vaardigheden	27	26	29	36	30	24
Persoonlijke ontwikkeling	36	30	-	-	46	44
Studie- en beroepskeuze	6	14	13	17	2	17
Geschiedenis en democratie	5	7	-	-	3	2
Creativiteit	2	-	-	-	2	-
Culturele vorming	1	1	-	-	2	1
Ict	2	6	5	7	2	6
Nederlandse taal en wiskunde	-	24	-	-	-	22
Maatschappelijke betrokkenheid	-	11	10	14	-	9
Feitenkennis	-	11	-	-	-	11
Zelfstandig kunnen werken	-	12	-	-	-	14
Zelf kennis verwerven	-	7	-	-	-	9
Vakbekwaamheid	-	-	40	48	-	-
Beroepspraktijk	-	-	23	20	-	-
Theoretische kennis	-	-	20	24	-	-
Ondernemersvaardigheden	-	-	2	-	-	-
Internationale oriëntatie	-	-	4	4	-	-
Ondernemerschap	-	-	-	4	-	-

4.8 Grote en kleine scholen

Wat denkt u dat in het algemeen beter is: grote scholen of kleine scholen, of maakt het niet uit?

% Burgers	Kleine scholen	Maakt niet uit	Grote scholen	Weet niet
PO	74	20	4	2
VO	80	13	1	6

% Ouders	Kleine scholen	Maakt niet uit	Grote scholen	Weet niet
PO	69	28	1	2
VO	66	29	1	4

5 Ouders over de school van hun kind

5.2 De mate waarin ouders op de hoogte zijn

Bent u op de hoogte van wat kinderen leren op school?

% Ouders	Zeer goed	Goed	Redelijk	Niet/Nauwelijks
PO	14	46	35	5
VO	7	31	55	8

5.3 Betrokkenheid bij de school van het eigen kind

++ *helemaal mee eens*

+/- *noch mee eens, noch mee oneens*

-- *helemaal mee oneens*

+ *me eens*

- *me e oneens*

? *weet niet/geen mening*

% Ouders	PO						VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
De school van mijn kind informeert mij als ouder voldoende over de algemene gang van zaken op school	15	61	15	7	2	-	16	49	22	9	3	2
De schoolleiding doet zijn best om mij als ouder bij de school te betrekken	16	52	22	8	2	-	13	48	24	8	4	2
De school van mijn kind informeert mij voldoende over mijn rechten en plichten als ouder	8	43	29	15	3	1	10	47	27	8	3	4
Ik kan op de school van mijn kind voldoende invloed uitoefenen op de gang van zaken	9	33	35	14	5	3	7	26	35	18	5	8

Ik weet waar ik op de school van mijn kind met klachten terecht kan	25	60	9	4	2	-	17	65	9	4	1	3
---	----	----	---	---	---	---	----	----	---	---	---	---

5.4 Kwaliteit en inhoud van het onderwijs van het kind

5.4.1 Rapportcijfer kwaliteit onderwijs en leraar kind

Gemiddelde Ouders	PO	VO	VMBO	MBO
Rapportcijfer school	7,5	7,3	7,4	7,3
Rapportcijfer leraar	7,7	7,1	7,3	6,9

5.5 Beoordeling kwaliteit lesprogramma

Succesfactoren (spontaan genoemd)

Wat is volgens u momenteel goed in het basisonderwijs/ voortgezet onderwijs?

% Ouders	PO	VO
Individuele aandacht en begeleiding (O.a. persoonlijke omstandigheden en vorderingen, onderwijs op maat/ afgestemd op individu)	22	11
Aandacht voor waarden en normen (Verdraagzaamheid, respect, aandacht voor multiculturele samenleving)	9	1
Lesmethodes zijn goed ontwikkeld	9	6
Vaardigheden (Zelfstandigheid, je kunnen uiten, zelfontplooiing, plannen enz.)	7	7
Ouderbetrokkenheid (Aandacht en tijd voor ouders)	5	6
Kleinere Klassen/ scholen	5	1
Omgang met leerlingen met leerproblemen en achterstanden (Achterstandsleerlingen, rugzakleerlingen, gehandicapte leerlingen enz.)	4	3

Vakinhoud (Vakkenpakket, ICT, gym enz.)	3	2
Niet zoveel lesuitval	3	7
Kwaliteit van leraren (Kundigheid, capaciteit en motivatie leerkrachten)	2	3
Plezier (Met plezier naar school gaan, lol erin hebben enz.)	2	-
Moderne leermaterialen/ omgaan met moderne technieken/ computers	2	-
Kwaliteit van het onderwijs/ goede kwaliteit	2	2
Informatievoorziening vanuit de school	2	2
Groepsgevoel/ groepsontwikkeling/ samenwerken	1	1
Aandacht voor pestbeleid	1	-
Leerlingen krijgen algemene ontwikkeling mee	1	-
Activiteiten buiten school / extra activiteiten	1	-
Opleidingsaanbod (Kunnen kiezen tussen verschillende scholen opleidingen en aansluiting van niveaus/ opleidingen op elkaar)	-	2
Praktijkgerichtheid/ vorming (Stages, aandacht voor ambachten en vakken)	-	1
Spijbelen/ discipline	-	4
Anders	8	13
Weet niet/ geen mening	7	15

5.5.2 Zorgpunten voor ouders (spontaan genoemd)

Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het basisonderwijs/ voortgezet onderwijs momenteel wordt geconfronteerd?

%	Ouders PO
De grootte van de klassen	15
Tekort aan personeel 2003: onvoldoende leraren, te veel lesuitval/ vervangers/ wisselende leraren Vanaf 2004: lerarentekort	10
Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs	10

2003: te weinig mogelijkheden, voorzieningen en salaris Vanaf 2004: bezuinigingen, te weinig geld voor onderwijs	
Kwaliteit van leraren 2003: leraren zijn niet voldoende bekwaam/ gemotiveerd Vanaf 2004: kundigheid, capaciteit en motivatie leerkrachten	5
Basisvaardigheden	4
Onvoldoende individuele aandacht 2003: te grote klassen, te weinig inspelen op behoefte kind Vanaf 2004: gebrek aan individuele aandacht voor (niet-gemiddelde) leerling	3
Organisatie van het onderwijs	3
Bureaucratie	3
Inhoudelijke vernieuwingen in het onderwijs 2003: almaar nieuwe plannen, 2 ^e fase, studiehuis, Zoetermeer, Den Haag Vanaf 2004: studiehuis, grotere zelfstandigheid leerlingen	2
De omvang van de school	2
Te hoge eisen aan leerlingen/steeds meer van leerlingen verwacht	2
Teveel niveauverschil in de klas/alles bij elkaar gestopt	2
Praktische voorzieningen (computers, lokalen)	2
Lesuitval Vanaf 2004: te veel lesuitval/ vervangers/ wisselende leraren	1
Tijdsindeling/lesrooster/teveel vrije tijd	1
Inhoud lesstof	1
Ander probleem	10
Weet niet/ geen mening	8

Wat is volgens u het grootste probleem waarmee het voortgezet onderwijs momenteel wordt geconfronteerd?

%	Ouders VO
Lesuitval	14
Tekort aan personeel 2003: onvoldoende leraren, te veel lesuitval/ vervangers/ wisselende leraren Vanaf 2004: lerarentekort	13
Kwaliteit van leraren 2003: leraren zijn niet voldoende bekwaam/ gemotiveerd Vanaf 2004: kundigheid, capaciteit en motivatie leerkrachten	6
Inhoudelijke vernieuwingen	5
Onvoldoende individuele aandacht 2003: te grote klassen, te weinig inspelen op behoefte kind Vanaf 2004: gebrek aan individuele aandacht voor (niet-gemiddelde) leerling	4
Omvang van de school	4
Tijdsindeling/lesrooster/teveel vrije tijd	3
Bezuinigingen/ te weinig geld voor onderwijs 2003: te weinig mogelijkheden, voorzieningen en salaris Vanaf 2004: bezuinigingen, te weinig geld voor onderwijs	2
Kwaliteit onderwijs 2003: kinderen leren niet genoeg/ de verkeerde dingen Vanaf 2004: hoeveelheid en inhoud van de lesstof	2
Studenten te vaak te zelfstandig gelaten	2
Werkdruk leerkrachten	2
De grootte van de klassen	1
(Normen en waarden en) gedragsproblemen 2003: gebrek aan discipline, ongemotiveerde leerlingen, lastige/ brutale leerlingen, ordeproblemen, leraren niet streng genoeg Vanaf 2004: gebrek aan normen en waarden bij leerlingen, gedragsproblemen, brutaal zijn, geen rekening houden met anderen, gebrek aan motivatie	1

Ander probleem	7
Weet niet/ geen mening	12

5.5.3 Beoordeling zorgpunten (geholpen genoemd)

Beoordeling zorgpunten basisonderwijs in % ouders dat zich zorgen maakt

% Ouders	PO	VO
Gedragsproblemen	58	51
De grootte van de klassen	54	34
Een tekort aan personeel: er zijn (binnenkort) onvoldoende leraren	45	61
Kinderen krijgen onvoldoende individuele aandacht	44	37
De vernieuwingen in het onderwijs	42	47
De vraag of de school wel goed wordt onderhouden en schoongemaakt	42	15
Kwaliteit onderwijs: kinderen leren niet genoeg/ de verkeerde dingen	37	46
De werkdruk van leraren	37	44
Kwaliteit leraren: leraren zijn niet voldoende bekwaam/ gemotiveerd	36	44
De omvang van de school (te groot of te klein)	28	23
Er zijn niet genoeg lokalen en lesruimtes op school	28	14
De kwaliteit van de schoolleiding/ directie	26	23
De kosten van het onderwijs voor u als ouders	24	52
Veiligheid op school	22	28
Er zijn niet genoeg voorzieningen op school aanwezig, zoals	20	13

leerboeken, computers en meubilair		
Gebruik alcohol en drugs	17	37
Lesuitval	16	55
De werkdruk van leerlingen	-	22

5.5.4 Tevredenheid over aandachtsgebieden van de school

Aandacht voor verschillende aspecten van de school

+: ja, voldoende
 -: nee, onvoldoende
 ?: weet niet

Hieronder volgt een aantal zaken die mensen belangrijk kunnen vinden op scholen. Kunt u aangeven of de school van uw kind momenteel aan de volgende aspecten wel of niet voldoende aandacht schenkt?

% Ouders	PO			VO		
	+	-	?	+	-	?
Plezier	93	7	1	83	14	3
Opvangmogelijkheden tussen de middag	90	7	2	-	-	-
Veiligheid op school	89	8	3	91	6	4
Motivatie leraren	82	15	3	63	21	16
Informatie vorderingen kind	79	20	1	77	21	2
Persoonlijke aandacht	74	23	2	72	18	10
Nadruk op prestaties	75	9	16	75	16	9
Signalering leer/gedragsproblemen	69	21	9	65	21	14
Extra hulp/begeleiding	64	26	10	57	28	14

Toezicht buiten lesuren	63	25	12	53	19	28
Goed geventileerde klaslokalen	49	26	25	-	-	-
Tegengaan pesten via internet/gsm	38	19	43	48	15	37
Informatie over lesuitval/roosterwijzigingen	-	-	-	81	15	5
Voorzieningen tijdens pauze/tussenuren	-	-	-	75	19	7
Begeleiding/oriëntatie op vervolgopleiding	-	-	-	57	22	21

5.6 Aandacht voor programmaonderdelen

>: meer aandacht √: het is goed zoals het nu gebeurt <: minder aandacht ?: weet niet

Hieronder staan zaken die scholen kunnen leren aan leerlingen. Kunt u aangeven of hieraan volgens u binnen het huidige onderwijs meer of minder aandacht moet worden geschonken, of dat het goed is zoals het nu gebeurt?

% Ouders	PO				VO			
	>	√	<	?	>	√	<	?
Persoonlijke ontwikkeling	53	44	2	1	52	44	1	3
Waarden en normen	50	47	2	1	49	45	3	3
Orde, netheid, discipline	42	53	3	1	45	50	1	4
Sociale vaardigheden	41	56	2	1	46	50	1	3
Basisvaardigheden (taal, rekenen)	34	64	-	2	-	-	-	-
Ict	24	69	3	4	20	74	2	4
Studie- en beroepskeuze	23	52	5	20	37	56	2	5
Creativiteit	19	76	4	1	-	-	-	-
Geschiedenis en democratie	16	66	7	11	25	61	8	6
Culturele vorming	16	69	8	7	12	74	10	4
Nederlandse taal en wiskunde	-	-	-	-	45	51	1	3
Maatschappelijke betrokkenheid	-	-	-	-	33	62	2	3
Feitenkennis	-	-	-	-	37	55	3	5

Zelfstandig kunnen werken	-	-	-	-	30	64	3	3
Zelf kennis verwerven	-	-	-	-	32	60	5	3

5.7 Lesuitval

Heeft uw kind wel eens met lesuitval te maken?

%	Ouders PO	Ouders VO
Ja	17	86
Nee	82	11
Weet niet	1	2

Hoe vaak heeft uw kind gemiddeld met lesuitval te maken?

%	Ouders PO	Ouders VO
Meer dan 1 keer per week	1	17
1 keer per week	-	25
2-3 keer per maand	8	30
1 keer per maand	12	17
Minder vaak	80	12
Nooit	-	-

Werkt er op de school van uw kind onderwijsondersteunend personeel?

%	Ouders PO	Ouders VO
Ja	74	46
Nee	16	22

Weet niet	10	32
-----------	----	----

5.8 Ouderbetrokkenheid

++ helemaal mee eens +/- noch mee eens, noch mee oneens -- helemaal mee oneens
 + mee eens - mee oneens ? weet niet/geen mening

% Ouders	PO						VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Scholen functioneren veel beter als ze meer overleggen met ouders	10	54	27	6	1	2	8	43	38	7	1	4
Ouders hebben te weinig verstand van zaken om zich met het schoolbeleid te bemoeien	3	17	31	40	9	1	2	20	40	28	7	3
Ik vind dat ouders zich alleen met praktische zaken moeten bemoeien, niet met het beleid	3	25	32	32	6	1	4	33	29	27	4	3

5.9 Keuze van de school van het kind

Welke (vier) aspecten waren het belangrijkste bij de keuze van de huidige school van uw kind?

	Ouders VO %
De kwaliteit en imago van de school	77
De voorkeur van het kind voor een bepaalde school	72
De sfeer op school	71
De afstand van de school tot ons huis	50
De omvang van de school	38
De onderwijsvisie en pedagogische aanpak van de school	24

De mate van betrokkenheid van ouders bij de school	22
Of er ook vriendjes of familie van mijn kind naar die school gingen of al op die school zaten	19
De verhouding tussen het aantal autochtone en het aantal allochtone leerlingen op de school	12
De kerkelijke of levensbeschouwelijke overtuiging van de school	10
Of de school een wachtlijst had	4

6 Leraarschap

6.2 Waardering voor het beroep van leraar

- ++: *heel veel waardering (5)*
+ : *tamelijk veel waardering (4)*
+/-: *noch veel, noch weinig waardering (3)*
- : *tamelijk weinig waardering (2)*
--: *heel weinig waardering (1)*

Eigen waardering leraren: *Heeft u veel of weinig waardering voor leraren in het <basis/ voortgezet>onderwijs?*

Ingeschatte waardering leraren: *Denkt u dat Burgers in het algemeen veel of weinig waardering hebben voor leraren in het <basis/ voortgezet>onderwijs?*

% Burgers	Eigen waardering leraren PO					Ingeschatte waardering leraren PO				
	++	+	+/-	-	--	++	+	+/-	-	--
	17	53	25	5	0	3	19	39	35	4

% Burgers	Overwegen leraar MBO te worden				
	++	+	+/-	-	--
	5	16	27	30	22

6.3.1 Waarom burgers niet overwegen om te kiezen voor het beroep van leraar

Waarom overweegt u niet om leraar te worden?

% Burgers	PO	VO	MBO
Beroepsbeeld in relatie tot persoonlijke voorkeur/ capaciteit	46	48	50
Arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden: salaris, hoge werkdruk, carrièremogelijkheden, omscholing	23	20	16
Mentaliteit leerlingen: agressie, gebrek aan respect/ waardering	12	20	20
Leeftijdsumstandigheden	8	9	10
Ouderbemoeienis/betrokkenheid	3	-	-
Onvrede beleid (overheid en bestuur), vergadercultuur	2	1	1
Beeld van leraarschap	0	-	-
Anders	4	1	4
Weet niet	2	1	1

6.4 Kwaliteitsoordeel leraren

++ *helemaal mee eens* +/- *noch mee eens, noch mee oneens* -- *helemaal mee oneens*
 + *mee eens* - *mee oneens* ? *weet niet/geen mening*

%	PO burgers						PO ouders					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Leraren weten goed hoe ze kennis en vaardigheden aan leerlingen kunnen overdragen	5	47	38	5	1	5	5	62	28	4	-	1
Leraren kunnen leerlingen goed motiveren	4	43	40	6	-	7	5	51	35	6	1	1
Leraren hebben voldoende vak kennis	7	40	35	10	1	7	7	58	27	6	0	2
Leraren zijn voldoende opgeleid om hun vak goed uit te oefenen	3	45	32	12	1	6	5	59	24	8	0	3
Leraren kunnen goed met ouders omgaan	3	34	48	7	0	7	3	45	42	8	1	1
Leraren kunnen goed met kinderen omgaan	6	52	32	5	-	5	10	62	22	6	-	1

%	VO burgers						VO ouders					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Leraren weten goed hoe ze kennis en vaardigheden aan leerlingen kunnen overdragen	5	38	44	6	0	6	1	42	40	10	0	7

Leraren kunnen leerlingen goed motiveren	4	23	50	16	1	6	2	28	47	14	2	7
Leraren hebben voldoende vakkennis	4	46	34	10	-	7	2	57	29	4	0	7
Leraren zijn voldoende opgeleid om hun vak goed uit te oefenen	4	40	40	9	0	6	2	48	36	6	0	8
Leraren kunnen goed met ouders omgaan	2	26	47	14	1	9	1	32	50	10	0	6
Leraren kunnen goed met kinderen omgaan	3	33	48	9	1	6	1	36	48	9	0	6

%	MBO burgers						HO burgers					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Leraren weten goed hoe ze kennis en vaardigheden aan leerlingen kunnen overdragen	1	42	35	6	1	15	1	42	35	9	1	11
Leraren kunnen leerlingen goed motiveren	1	23	45	14	0	14	2	23	49	12	1	12
Leraren hebben voldoende vakkennis	3	51	22	8	0	15	4	51	30	5	0	10
Leraren zijn voldoende opgeleid om hun vak goed uit te oefenen	4	47	26	8	1	14	3	41	31	11	1	13
Leraren kunnen goed met kinderen omgaan	2	31	44	7	-	13	3	26	53	6	0	13

6.4.1 Kwaliteit leraren

++ helemaal mee eens +/- noch mee eens, noch mee oneens -- helemaal mee oneens
 + mee eens - mee oneens ? weet niet/geen mening

Leraren op de school van mijn kind gaan goed om met niveauverschillen tussen leerlingen in een klas

%	Ouders PO					
	++	+	+/-	-	--	?
	15	41	18	12	6	9

Leraren op de school van mijn kind gaan goed om met leerlingen die extra hulp of begeleiding nodig hebben

%	Ouders PO					
	++	+	+/-	-	--	?
	17	42	16	11	7	6

6.4.2 Maatregelen om kwaliteit leraren te verhogen

%	Burgers	Ouders PO	Ouders VO
Leraren moeten hun vakkennis bijhouden	26	33	34
Leraren moeten geregeld op hun kwaliteiten worden getoetst	20	28	23
Er moet meer aandacht worden besteed aan taal- en rekenkennis van studenten op de lerarenopleiding	25	20	16
De lerarenopleiding moet worden verlengd zodat er meer tijd is voor het opdoen van de vereiste kennis en vaardigheden	11	10	7
Toelatingseisen voor lerarenopleidingen moeten strenger worden	13	6	13
Het aantal leraren met een universitaire opleiding moet groter worden	5	3	7

6.4.3 Prestatiebeloning leraren

%	Burgers													
	++		+		+/-		-		--		?			
Het is een goede zaak dat leraren naar prestatie beloond worden	13		46		21		16		3		2			
Alleen leraren die zich regelmatig laten bijscholen komen in aanmerking voor salarisverhoging	15		50		21		12		1		1			
% Ouders	PO							VO						
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?		
Het is een goede zaak dat leraren naar prestatie beloond worden	8	39	28	17	6	2	8	47	24	15	1	5		
Alleen leraren die zich regelmatig laten bijscholen komen in aanmerking voor salarisverhoging	14	53	20	11	1	1	12	51	20	13	1	4		

7 Beroepsonderwijs en hoger onderwijs

7.1.2 Spontane associaties bij de naam vmbo

Waar denkt u aan als u aan het vmbo denkt?

%	Burgers	Ouders
	2008	2008
Het (oude) MAVO	8	17
Vorbereidend onderwijs	8	6
Beroepsgericht onderwijs	6	7
Lage vorm van onderwijs, lage opleiding	6	7
Met je handen werken, praktijkgericht	4	5
Niet al te goed, negatief imago	4	5
Voortgezet onderwijs, middelbare school	4	5
Technische school, oude LTS/ MTS	4	4
Voormalig LBO	4	3
Kinderen met leerproblemen/ MLK	4	3
Verzamelvat/vergaarbak/vuilnisbak	3	1
Terug naar het oude systeem is beter	3	1
Massaal onderwijs/ een leerfabriek	1	3
Combinatie van verschillende opleidingen	2	2
Voortgezet middelbaar beroepsonderwijs	2	2
Positief/ goed imago/ goede school	2	1
Veel probleemleerlingen/ probleemjongeren	2	1
Onderwijs voor slechtlerende-/ achterstandskinderen	1	2
Ondergewaardeerde opleiding	2	-
Anders	8	3
Weet niet/ geen mening	9	12

7.2 voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)

7.2.1 Mening over het vmbo

++ *helemaal mee eens* +/- *noch mee eens, noch mee oneens* -- *helemaal mee oneens*
 + *mee eens* - *mee oneens* ? *weet niet/geen mening*

%	Ouders PO						Ouders VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Ik verwacht dat het VMBO een goede basis biedt voor vervolgoopleidingen	11	49	16	9	4	9	13	57	15	9	1	4
Na het afronden van het VMBO ben je in staat een beroep uit te oefenen	3	17	24	36	10	10	3	17	28	35	12	5
%	Burgers											
	++	+	+/-	-	--	?						
Ik verwacht dat het VMBO een goede basis biedt voor vervolgoopleidingen	13	54	17	9	4	4						
Na het afronden van het VMBO ben je in staat een beroep uit te oefenen	2	28	28	26	9	7						

7.3 Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

7.3.1 Spontane associaties met het mbo

Waar denkt u aan als u aan het mbo denkt?

%	Burgers	Ouders
Beroepsonderwijs/ opleiding, vak/ beroep leren, vakmensen	18	26
Vervolgopleiding na het vmbo, opstap na het hbo	11	10
Middelbaar beroepsonderwijs	9	12
Opleiding voor middenkader, middelmatige leerlingen, middelbaar niveau	6	9
Basisopleiding, basis voor beroep/ maatschappij/ toekomst/ vervolgopleiding	7	5
Met je handen werken, praktijkgericht	7	5
Negatieve associatie betreffende opleiding/ laag onderwijs/-te massaal- urenuitval-verhouding theorie/praktijk	7	5
Specifiek beroep studierichting	4	2
Combinatie van vroegere opleidingen	3	3
Negatieve associatie betreffend leerling-ongemotiveerd-dom-asociaal- allochtoon	4	1
Positieve associatie betreffende opleiding	3	2
(voormalige) MTS	2	2
Positieve associatie betreffende leerling	1	-
Anders	6	4
Weet niet/ geen mening	12	15

7.3.2 Burgers met een middelbare beroepsopleiding

Hoeveel procent van de beroepsbevolking heeft volgens u een middelbare beroepsopleiding gehad?

%	Burgers	Ouders PO	Ouders VO
0-10%	0	1	1
11-20%	2	4	3
21-30%	8	9	10
31-40%	17	19	20
41-50%	17	22	17
51-60%	25	20	20
61-70%	17	15	17
71-80%	12	7	13
81-90%	2	3	1
91-100%	0	0	-
Gemiddelde	54,5	51,5	53,0

7.3.2 Mening over het mbo

Het middelbaar beroepsonderwijs is aantrekkelijk door de combinatie van werken en leren

%	Burgers						Ouders PO						Ouders VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
	11	67	15	4	1	4	14	64	14	2	1	5	9	70	14	3	0	3

Om een goede baan te krijgen is het beroepsonderwijs een goede opleiding

%	Burgers						Ouders PO						Ouders VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
	6	51	28	9	1	4	11	55	24	5	1	4	6	54	28	7	0	5

Het middelbaar beroepsonderwijs biedt voldoende verplichte onderwijstijd aan

%	Burgers					
	++	+	+/-	-	--	?
	2	31	29	15	2	20

Mbo-opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief moeten worden opgeheven

%	Burgers						Ouders PO						Ouders VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
	8	33	31	19	2	7	9	25	35	21	4	6	9	29	36	17	4	5

7.4 Hoger onderwijs

++ *helemaal mee eens* +/- *noch mee eens, noch mee oneens* -- *helemaal mee oneens*
 + *mee eens* - *mee oneens* ? *weet niet/geen mening*

%	Burgers					
	++	+	+/-	-	--	?
Studenten in Nederland hebben voldoende keuze aan opleidingen in het hoger onderwijs	13	63	13	2	-	9
Het is een goede zaak dat er binnen het hoger onderwijs opleidingen van verschillende kwaliteitsniveaus ontstaan	7	50	18	13	2	10
Opleidingen in het hoger onderwijs beschikken over voldoende praktische voorzieningen	4	44	21	8	1	23
Het hoger onderwijs biedt voldoende onderwijstijd aan	2	33	25	14	3	22
Het hoger onderwijs beschikt over te weinig financiële middelen om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen	4	24	31	16	3	23
Het hoger onderwijs in Nederland daagt studenten voldoende uit om hard te werken	2	19	32	24	3	19
De werkdruk van studenten is te hoog	3	11	28	36	7	17
Opleidingen in het hoger onderwijs beschikken over voldoende praktische voorzieningen	4	44	21	8	1	23
In vergelijking met andere landen in Europa is het niveau van het hoger onderwijs in Nederland hoog	3	28	33	13	1	22
Studenten in Nederland houden bij het kiezen van hun studie voldoende rekening met de kansen op de arbeidsmarkt	3	25	27	25	4	16
Van studenten mag worden verwacht dat zij zich inzetten voor maximale studieresultaten i.p.v. maar net een voldoende halen	25	52	12	5	-	6

Om de Nederlandse economie concurrerend te houden met andere landen, moet Nederland excellente opleidingen hebben	18	43	21	5	1	12
Om de Nederlandse economie concurrerend te houden met andere landen, moeten er meer hoog opgeleiden komen	14	40	27	8	1	11
Om de internationale positie van het Nederlandse Hoger Onderwijs te versterken moet Nederland meer goede buitenlandse studenten aantrekken	3	26	33	19	7	12
Om de internationale positie van het Nederlandse Hoger Onderwijs te versterken moet Nederland samenwerkingsverbanden met buitenlandse onderwijsinstellingen stimuleren	10	55	20	3	1	12

7.4.2 Burgers met een opleiding in het hoger onderwijs

Hoeveel procent van de beroepsbevolking heeft volgens u een opleiding in het hoger onderwijs (HBO of universiteit)?

%	Burgers
0-10%	8
11-20%	28
21-30%	28
31-40%	20
41-50%	9
51-60%	4
61-70%	2
71-80%	1
81-90%	0
91-100%	0
Gemiddelde	29,9

7.4.3 Studiefinanciering

++ *helemaal mee eens*

+/- *noch mee eens, noch mee oneens*

-- *helemaal mee oneens*

+ *me e eens*

- *me e oneens*

? *weet niet/geen mening*

%	Burgers					
	++	+	+/-	-	--	?
De studiefinanciering is in Nederland goed geregeld	5	34	25	18	4	14

%	Burgers		
	Lenen /studieschuld	Bijverdienen /studievertraging	weet niet
Wat is voor studenten in het hoger onderwijs volgens u beter: lenen tijdens de studie en dus een studieschuld opbouwen, of bijverdienen tijdens de studie met het risico van studievertraging?	28	51	21

8 Verantwoordelijkheden

8.2 Verantwoordelijkheden volgens burgers

Wie is volgens u primair verantwoordelijk voor het goed verlopen van deze zaken?

O: Overheid

S: School

OL: Ouders en leerlingen

BL: Bedrijfsleven

% Nederlanders	% Burgers				% PO ouders				% VO ouders			
	O	S	OL	BL	O	S	OL	BL	O	S	OL	BL
Lerarentekort	88	12	-	-	89	10	1	-	85	15	-	-
Vernieuwingen in het onderwijs	58	39	1	2	60	37	2	1	60	37	1	2
Spreiding van allochtone leerlingen	57	31	12	-	59	31	11	-	56	32	12	-
Aantal lesuren	51	47	1	-	51	48	1	-	38	61	1	-
Kwaliteit leraren	49	50	1	-	51	48	-	-	41	59	-	-
Buitenschoolse opvang	46	16	34	4	46	30	23	1	43	18	34	4
De aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt	41	43	4	12	46	38	5	11	42	46	1	12
De aansluiting van het basisonderwijs op het voortgezet onderwijs/ voortgezet onderwijs op vervolgoopleidingen	31	60	8	-	36	59	5	-	40	56	5	-
Kwaliteit van het onderwijs: leren leerlingen de goede dingen	27	69	5	-	23	75	2	-	24	74	2	-
Het behalen van een aantal kwalificaties	14	49	36	1	16	56	28	1	12	59	28	1
Waarden en normen: wat mag en wat niet mag	8	26	66	-	6	38	57	-	4	34	62	-

Gedragsproblemen op school: pesten, vechten etc.	3	66	31	-	3	82	15	-	4	74	22	-
Betrokkenheid van ouders bij de school	2	31	67	-	2	47	51	-	2	46	52	-

9 Actuele onderwerpen

9.1 Taal

++ *helemaal mee eens* +/- *noch mee eens, noch mee oneens* -- *helemaal mee oneens*
 + *mee eens* - *mee oneens* ? *weet niet/geen mening*

%	% Burgers						% PO ouders					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Een eindtoets voor taal en rekenen moet verplicht worden voor elke basisschool	30	45	9	9	5	1	28	45	15	8	3	1
Lezen, schrijven en rekenen zijn de belangrijkste vaardigheden die een basisschool aan elke leerling moet leren	47	44	5	3	0	0	43	45	7	4	0	0
De overheid moet precies vastleggen wat kinderen aan het eind van de basisschool moeten kennen en kunnen op het gebied van taal en rekenen	23	49	17	8	2	1	24	51	18	5	1	2
Kinderen met een taalachterstand moeten in groep 1 en 2 van de basisschool extra taalonderwijs krijgen	37	52	6	4	1	0	36	50	8	2	2	1

9.2 Onderwijstijd en lesuitval

++ *helemaal mee eens* +/- *noch mee eens, noch mee oneens* -- *helemaal mee oneens*
 + *mee eens* - *mee oneens* ? *weet niet/geen mening*

%	% PO ouders						% VO ouders					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
De school van uw kind biedt voldoende onderwijstijd aan	19	65	10	4	0	2	9	61	16	10	1	3

Stelt u zich de volgende situatie voor: de leraar van uw kind valt uit, bijvoorbeeld door ziekte. Wat heeft uw voorkeur: geen les of les van een niet volledig bevoegde leraar?

%	Ouders PO	Ouders VO
Geen les	9	13
Les van een niet volledig bevoegde leraar	85	74
Weet niet/ geen mening	6	13

++ *altijd* +/- *soms* -- *nooit*
 + *meestal* - *meestal niet* ? *weet niet/veen menina*

% Ouders	PO						VO					
	++	+	+/-	-	--	?	++	+	+/-	-	--	?
Bij uitval van lesuren wordt voor vervanging gezorgd	41	37	10	2	4	7	4	23	39	20	7	5
Bij uitval van lesuren laat de school de leerlingen zelfstandig werken	1	9	27	11	29	23	3	28	42	11	6	10
Bij uitval van lesuren worden de leerlingen naar huis gestuurd	2	3	11	19	53	12	3	23	35	23	11	4

9.3 Maatschappelijke stage

Heeft uw kind op school al een maatschappelijke stage gelopen?

%	Ouders VO
Ja	19
Nee	78
Weet niet	3

Besteedt de school van uw kind wel of niet voldoende aandacht aan de voorbereiding op stages en de begeleiding tijdens stages?

%	Ouders VO
Ja, voldoende	49
Nee, onvoldoende	13
Weet niet	38

++ zeer grote bijdrage

+/- geen grote, geen kleine bijdrage

-- zeer kleine bijdrage

+ grote bijdrage

- kleine bijdrage

? weet niet

% Ouders	VO					
	++	+	+/-	-	--	?
In hoeverre denkt u dat de maatschappelijke stage een bijdrage levert aan de sociale vaardigheden van de leerling?	8	50	25	11	2	4
In hoeverre denkt u dat de maatschappelijke stage een bijdrage levert aan de maatschappelijke ontwikkeling van de samenleving?	6	39	30	12	8	5

9.4 Diversiteit op scholen

++	<i>helemaal mee eens</i>	+/-	<i>noch mee eens, noch mee oneens</i>	--	<i>helemaal mee oneens</i>
+	<i>mee eens</i>	-	<i>mee oneens</i>	?	<i>weet niet/geen mening</i>

%	Burgers					
	++	+	+/-	-	--	?
Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen zoals christelijke scholen	10	31	21	22	12	3
Alle openbare scholen zouden leerlingen in de gelegenheid moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen	15	45	19	13	6	2
Ik vind het belangrijk dat mijn kind onderwijs volgt op een school waar kinderen van verschillende culturen op zitten.	16	45	24	11	3	2

%	Ouders PO						Ouders VO					
	+	+	+/-	-	--	?	+	+	+/-	-	--	?
	+		-				+		-			
Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen zoals christelijke scholen	6	31	27	21	14	2	5	29	30	17	15	4
Alle openbare scholen zouden leerlingen in de gelegenheid moeten stellen godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs te volgen	13	39	24	17	5	22	6	42	27	13	8	4
Ik vind het belangrijk dat mijn kind onderwijs volgt op een school waar kinderen van verschillende culturen op zitten.	11	36	32	13	8	1	9	40	35	10	2	4

9.5 Gratis schoolboeken

%	Burgers											
	++		+		+/-		-		--		?	
Het is een goede zaak dat schoolboeken in het voortgezet onderwijs gratis worden	38		34		13		9		4		1	
	Ouders PO						Ouders VO					
	+		+		+/-		-		--		?	
	+		-		-		-		-		-	
	68	21	7	2	1	1	52	28	10	6	2	1

9.6 Continurooster

%	Ouders PO											
	++		+		+/-		-		--		?	
Het is een goede zaak dat scholen een continurooster hebben waarbij alle kinderen in de middagpauze op school blijven	20		26		26		16		9		3	